AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (harmadik tanács)

2008. július 8.*

A T-53/03. sz. ügyben,

a **BPB plc** (székhelye: Slough [Egyesült Királyság], képviselik: T. Sharpe QC és A. Nourry solicitor)

felperesnek

az **Európai Közösségek Bizottsága** (képviseli: F. Castillo de la Torre, meghatalmazotti minőségben, segítői: J. Flynn QC és C. Kilroy barrister)

alperes ellen

a BPB plc, a Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA és a Gyproc Benelux NV vállalatokkal szemben az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/37.152 „gipszlemezek”-ügy) 2002. november 27-én hozott bizottsági határozat (HL 2005. L 166., 8. o.) részleges megsemmisítése, illetve másodlagosan a felperessel szemben kiszabott bírság törlése vagy csökkentése iránti kérelme tárgyában,

* Az eljárás nyelve: angol.

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK
ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁGA (harmadik tanács),

tagjai: M. Jaeger elnök, V. Tiili és Czúcz O. bírák,

hivatalvezető: K. Pocheć tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2007. január 24-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

Az eljárás alapját képező tényállás

1 A BPB plc gipszalapú építési anyagokat gyárt és forgalmaz.

2 A Bizottság a tudomására jutott információk alapján 1998. november 25-én előzetes bejelentés nélkül vizsgálatokat tartott nyolc, a gipszlemezek piacán tevékenykedő

vállalkozásnál, így többek között a felperesnél. 1999. július 1-jén e vizsgálatokat két másik vállalkozásnál folytatta.

3 A Bizottság ezt követően az [EK 81.] és [EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló, 1962. február 6-i 17. (első) tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o., magyar nyelvű különkiadás 8. kötet, 1. fejezet, 3. o.) értelmében információkéréseket intézett a különböző érintett vállalkozásokhoz. Ebből négyet küldött a felperesnek. A BPB ezekre 1999. március 17-én, október 28-án, 2000. május 18-án és 2002. szeptember 6-án válaszolt.

4 2001. április 18-án a Bizottság eljárást kezdeményezett a jelen ügyben, és kifogásközlést bocsátott ki öt vállalkozással, nevezetesen felperessel, a Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG-val (a továbbiakban: Knauf), a Société Lafarge SA-val (a továbbiakban: Lafarge), az Etex SA-val és a Gyproc Benelux NV-vel (a továbbiakban: Gyproc) szemben. Minden fél írásos észrevételeket nyújtott be a Bizottságnak, és betekinthettek a Bizottság vizsgálati aktájába, amelyet a Bizottság 2001. május 17-én CD-ROM formájában küldött meg részükre.

5 A felperes 2001. július 8-án válaszolt a kifogásközlésre.

6 A Bizottság 2002. november 27-én a BPB plc, a Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, Société Lafarge SA és a Gyproc Benelux NV vállalkozásokkal szemben az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/37.152 „gipszlemezek”-ügy) 2002. november 27-én meghozta a 2005/471/EK határozatot (HL 2005. L 166., 8. o., a továbbiakban: megtámadott határozat).

7 A megtámadott határozat rendelkező része a következőket írja elő:

„*1. cikk*

A BPB […], a Knauf-csoport, […] a Lafarge […] és a Gyproc […] megsértették a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését, amikor részt vettek egy sor megegyezésben és összehangolt magatartásban a gipszlemezágazatban.

A jogsértés időtartama a következő volt:

a) a BPB […]: legkésőbb 1992. március 31-től 1998. november 25-ig,

b) Knauf [-csoport]: legkésőbb 1992. március 31-től 1998. november 25-ig,

c) […] Lafarge […]: legkésőbb 1992. augusztus 31-től 1998. november 25-ig,

d) Gyproc […]: legkésőbb 1996. június 6-tól 1998. november 25-ig.

[…]

3. cikk

Az alábbi vállalkozásokra a következő pénzbírságokat szabják ki:

a) BPB […]: 138,6 millió EUR;

b) […] Knauf […]: 85,8 millió EUR;

c) […] Lafarge […]: 249,6 millió EUR;

d) Gyproc […]: 4,32 millió EUR

[…]”

8 A Bizottság a megtámadott határozatban megállapítja, hogy a szóban forgó vállalkozások egységes és folyamatos jogsértésben vettek részt, amely a következő megállapodásokból és összehangolt magatartásokból álló magatartásokban nyilvánult meg:

– a BPB és a Knauf képviselői Londonban találkoztak 1992-ben, és kifejezték azt a közös akaratukat, hogy stabilizálják a piacokat Németország, az Egyesült Királyság, Franciaország, Hollandia, Belgium és Luxemburg területén;

– a BPB és a Knauf képviselői 1992-től a német, a francia, az egyesült királysági és a Benelux államoki gipszlemezpiacokon történt eladásaikról információcsere-rendszereket hoztak létre, amelyekhez később a Lafarge, majd a Gyproc is csatlakozott;

– a BPB, a Knauf és a Lafarge képviselői több alkalommal kölcsönösen előre tájékoztatták egymást az egyesült királysági piacon bekövetkező áremelkedésekről;

– a német piac sajátos alakulására való tekintettel a BPB, a Knauf, a Lafarge és a Gyproc képviselői Versailles-ban 1996-ban, Brüsszelben 1997-ben és Hágában 1998-ban találkoztak, annak érdekében, hogy maguk között felosszák, de legalábbis stabilizálják a német piacot;

– a BPB, a Knauf és a Lafarge képviselői több alkalommal is kölcsönösen előre tájékoztatták egymást, és megállapodtak egymással a német piacon 1996 és 1998 között alkalmazandó áremelésekről.

9 A bírságok összegének kiszámítása érdekében a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az ESZAK-Szerződés 65. cikkének (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatást (HL 1998. C 9., 3. o., a továbbiakban: iránymutatás) alkalmazta.

10 A bírságok a jogsértés súlya alapján meghatározott kiinduló összegének rögzítése érdekében a Bizottság először is azt vette figyelembe, hogy az érintett vállalkozások már annak természeténél fogva is különösen súlyos jogsértést követtek el, mivel a szóban

forgó magatartások célja az volt, hogy véget vessenek az árversenynek, és hogy a piacot bizalmas információk cseréjével stabilizálják. A Bizottság ezen túlmenően úgy vélte, hogy a szóban forgó magatartások hatással voltak a piacra, mivel az érintett vállalkozások a gipszlemezek piaca kínálatának csaknem teljes egészét képviselték, továbbá a kartell különböző megnyilvánulásai egy nagyon koncentrált és oligopol piacon valósultak meg. Az érintett földrajzi piac kiterjedése tekintetében a Bizottság úgy vélte, hogy a kartell az Európai Közösség négy legfőbb piacát fedte le, vagyis Németországot, az Egyesült Királyságot, Franciaországot és a Benelux térséget.

11 Továbbá úgy vélte, hogy mivel az érintett vállalkozások méretei között jelentős az aránytalanság, a Bizottság e vállalkozásokat ennek érdekében a szóban forgó terméknek a jogsértés utolsó teljes évében történt eladásaiból származó forgalomra támaszkodva eltérően kezelte. Erre támaszkodva a bírságok kiindulási összegét a BPB tekintetében 80 millió euróban, a Knauf és a Lafarge tekintetében 52 millió euróban, a Gyproc tekintetében pedig 8 millió euróban rögzítette.

12 A bírságok kellően elrettentő hatásának biztosítása érdekében a vállalkozások méretére és összesített forrásaira tekintettel a Bizottság a Lafarge-zsal szemben kiszabott bírság kiinduló összegét 100%-kal növelte, amely így 104 millió euróra emelkedett.

13 A jogsértés időtartamának figyelembevétele érdekében a Bizottság a kiindulási összeget a BPB és a Knauf tekintetében 65%-kal, a Lafarge tekintetében 60%-kal, és a Gyproc tekintetében 20%-kal növelte, mivel a jogsértést a Bizottság a Knauf, a Lafarge és a BPB esetében hosszú időtartamúnak, a Gyproc esetében pedig közepes időtartamúnak minősítette.

14 A súlyosító körülményekre tekintettel a Bizottság a BPB-vel és a Lafarge-zsal szemben kiszabott bírságok alapösszegét visszaesés címén 50%-kal növelte.

15 Ezt követően a Bizottság a Gyprockal szemben kiszabott bírságot enyhítő körülmények címén 25%-kal csökkentette, mivel e vállalkozás destabilizáló elemként működött, ugyanis hozzájárult a kartell német piacon kifejtett hatásainak korlátozásához, illetve nem volt jelen a brit piacon.

16 Végül a Bizottság a kartell-ügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 1996. C 207., 4. o., a továbbiakban: engedékenységi közlemény) D. szakaszának 2. pontja alapján a BPB-vel szemben kiszabott bírság összegét 30%-kal, a Gyprocra kiszabott bírság összegét pedig 40%-kal csökkentette. Ennélfogva a kiszabott bírságok végleges összege a BPB tekintetében 138,6 millió euróban, a Knauf tekintetében 85,8 millió euróban, a Lafarge tekintetében 249,6 millió euróban, végül a Gyproc tekintetében 4,32 millió euróban került megállapításra.

Az eljárás és a felek kérelmei

17 Az Elsőfokú Bíróság Hivatalához 2003. február 14-én benyújtott keresetlevelével a felperes előterjesztette a jelen keresetet.

18 Mivel az Elsőfokú Bíróság tanácsainak összetétele az új ítélkezési évtől kezdve megváltozott, és az előadó bírót a harmadik tanácshoz osztották be, a jelen ügyet ennek a tanácsnak osztották ki.

19 Az előadó bíró jelentése alapján az Elsőfokú Bíróság (harmadik tanács) úgy határozott, hogy megnyitja az eljárás szóbeli szakaszát, és az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzatának 64. cikkében meghatározott pervezető intézkedések keretében felhívta a feleket bizonyos iratok benyújtására, illetve a felekhez írásban kérdéseket intézett, amelyekre az utóbbiak az erre megadott határidőn belül válaszoltak.

20 Az Elsőfokú Bíróság a 2007. január 24-i tárgyaláson meghallgatta a felek szóbeli előterjesztéseit és az Elsőfokú Bíróság kérdéseire adott válaszaikat.

21 A tárgyalás során az Elsőfokú Bíróság felhívta a felperest, hogy pontosítsa a 2007. január 7. előtti bizalmas kezelésre irányuló kérelmét. Az Elsőfokú Bíróság továbbá a Bizottság részére is határidőt tűzött a felperesnek a bizalmas információkra vonatkozó válaszával kapcsolatos esetleges észrevételek megtételére.

22 Az Elsőfokú Bíróság a tárgyalást 2007. március 27-én berekesztette.

23 A felperes azt kéri az Elsőfokú Bíróságtól, hogy:

– semmisítse meg a megtámadott határozat 1. és 2. cikkének rá vonatkozó részét;

– másodlagosan semmisítse meg a megtámadott határozat 3. cikkének rá vonatkozó részét, illetve harmadlagosan megfelelően csökkentse a Bizottság által vele szemben a megtámadott határozatban kiszabott bírság összegét;

– amennyiben az Elsőfokú Bíróság a megtámadott határozat 3. cikkét megsemmisítéséről, illetve a bírság összegének csökkentéséről határoz, rendelje el a felperes által fizetett, az Elsőfokú Bíróság által a hatályos jogszabályoknak megfelelően meghatározott kamatokkal növelt tőkeösszeg visszafizetését;

– kötelezze a Bizottságot a költségek fizetésére.

24 A Bizottság azt kéri az Elsőfokú Bíróságtól, hogy:

– utasítsa el a keresetet;

– kötelezze a felperest a költségek viselésére.

A jogkérdésről

1. *A védelemhez való jog megsértésére vonatkozó első jogalapról*

A felek érvei

25 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság megsértette a védelemhez való jogát, valamint a fegyveregyenlőség általános elvét azzal, hogy olyan bizonyítékokra támaszkodott, amelyeket a felperessel nem közölt.

26 Először is a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság nem hagyta, hogy a felperes betekintsen egy névtelen informátor által szolgáltatott információkba. A felperes szerint ugyanis a Bizottság ezeket az információkat használta fel 1998. november 19-én ahhoz, hogy valamely egyesült királysági bíróságtól házkutatási engedélyt kapjon. A felperes továbbá úgy véli, hogy a benyújtott házkutatási engedélykérelemhez csatolt vallomásból kitűnik, hogy a Bizottság ezeket az információkat meggyőzőnek találta. A felperes fenntartja, hogy a Bizottság abbéli meggyőződése, hogy összetett kartell áll fenn, befolyásolta az összes tény és bizonyíték értelmezését.

27 Másodszor a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottságnak betekintést kellett volna engednie a kifogásközlés többi címzettjeinek válaszaiba. A Bizottság a megtámadott határozatban a tények értékelése és a bizonyításfelvétel során ugyanis többször e válaszokra támaszkodott.

28 A Bizottság úgy véli, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartásának kötelezettsége nem követeli meg, hogy a Bizottság a vizsgálati dossziéja egészét feltárja az érintett vállalkozások előtt, és ezzel a dosszié esetlegesen bizalmas jellegű elemeit tudomásukra

hozza. Egyáltalán nem köteles valamely kifogásközlés címzettjének betekintést engedni azon terhelő iratokba, amelyekre nem kíván támaszkodni. A jelen ügyben a Bizottság kizárólag a rendelkezésére álló olyan bizonyítékok alapján fogalmazta meg következtetéseit, amelyeket a kifogásközlésben és a megtámadott határozatban le is írt.

29 A Bizottság vitatja, hogy a felperes védelemhez való jogát megsértette volna azzal, hogy az utóbbi nem ismerhette meg a kifogásközlés többi címzettjei által adott válaszokat. A Bizottság arra hivatkozik, hogy amennyiben a kifogásközlés elfogadását követően olyan új tényezőket fedez fel, amelyeket fel kíván használni, és amelyekkel kapcsolatosan a vállalkozások nem fejthették ki álláspontjukat, kiegészítő kifogásközlést, vagy olyan levelet kell az érintett vállalkozásoknak küldenie, amelyben felhívja az utóbbiakat, hogy tegyék meg az új bizonyítékokkal kapcsolatos további észrevételeiket. Amennyiben nem küld ilyen kiegészítő kifogásközlést, nem hivatkozhat e bizonyítékokra az eredeti kifogásközlés címzettjeivel szemben.

30 A jelen ügyben viszont a felperes által hivatkozott összes példa a már a kifogásközlésben is kifejtett állításokra vonatkoztak, amelyeket tehát már vagy elismertek, vagy vitattak, és amelyek kapcsán a felperes ismertethette saját álláspontját. E kijelentések egyike sem tartalmaz olyan új kifogást, vagy olyan új ténybeli információt, amelyekre a Bizottság a következtetések levonásakor támaszkodott volna.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

31 Először is emlékeztetni kell arra, hogy versenyügyekben az iratbetekintésnek különösen az a célja, hogy lehetővé tegye a kifogásközlés címzettje számára, hogy megismerje

a Bizottság aktájában szereplő bizonyítékokat azért, hogy e bizonyítékok alapján megfelelően ki tudja fejteni a véleményét azokról a következtetésekről, amelyekre a Bizottság a kifogásközlésében jutott. Az iratbetekintés ennélfogva a védelemhez való jog biztosítására és különösen a meghallgatáshoz való jog hatékony gyakorlására vonatkozó eljárási garanciák közé tartozik (lásd az Elsőfokú Bíróság T-191/98. és T-212/98–T-214/98. sz., Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének [EBHT 2003., II-3275. o.] 334. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

32 A terhelő bizonyítékokkal kapcsolatosan az aktába betekintés megengedésének kötelezettsége csupán a Bizottság által végül a határozatban hivatkozott elemekre vonatkozik, és nem mindazon kifogásokra, amelyeket a Bizottság a közigazgatási eljárás valamely szakaszában esetleg megfogalmazhatott volna (a fenti 31. pontban hivatkozott Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság ítélet 337. pontja). Ugyanis valamely dokumentum csak akkor tekinthető a felperessel szembeni terhelő dokumentumnak, amennyiben azt a Bizottság azon jogsértés megállapításának alátámasztására használta, amelyben a felperes részt vett (az Elsőfokú Bíróság T-26/95., T-30/95–T-32/95., T-34/95–T-39/95., T-42/95–T-46/95., T-48/95., T-50/95–T-65/95., T-68/95–T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cementeries CBR és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o., a továbbiakban: Cement-ítélet] 284. pontja).

33 Ezen túlmenően a felperes nem követelhet általánosságban és absztrakt módon a vele nem közölt iratokba vagy információkba való betekintést annak meghatározása nélkül, hogy a Bizottság által a megtámadott határozatban hivatkozott terhelő bizonyítékokat ezen iratok vagy információk milyen módon határozták meg. Az ítélkezési gyakorlat értelmében ugyanis valamely általános jellegű érvelés alapján nem állapítható meg a védelemhez való jog megsértésének megtörténte, azt ugyanis minden egyes ügy különös körülményeihez mérten kell megvizsgálni (a fenti 31. pontban hivatkozott Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság ítélet 353. és 354. pontja).

34 A jelen ügyben – amelyben egy névtelen informátor nyújtotta információkról van szó – a Bizottság nem vitatja, hogy ezen információk voltak a vizsgálatok megindításának

egyik kiváltó elemei. Amint az a megtámadott határozatból is kiderül, ezen információkat a Bizottság önmagukban végül nem vette figyelembe, és a hivatkozott kifogásokat más bizonyítékokkal támasztotta alá.

35 Ráadásul a felperes nem jelölt meg egyetlen olyan, akár a kifogásközlésben, akár a megtámadott határozatban hivatkozott kifogást sem, amely a névtelen informátor által nyújtott információkra alapozott lett volna, és amelyekhez a felperes nem fért volna hozzá.

36 Egyebekben, még ha a Bizottság köteles is az EK 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban érintett vállalkozások részére betekintetést engedni a vizsgálat során összegyűjtött terhelő vagy felmentő iratok összességébe, e kötelezettség nem terjed ki a többi vállalkozás üzleti titkaira, a Bizottság belső irataira, valamint egyéb bizalmas információkra (a Bíróság C-204/00. P., C-205/00. P., C-211/00. P., C-213/00. P., C-217/00. P. és C-219/00. P. sz., Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. január 7-én hozott ítéletének [EBHT 2004., I-123. o.] 68. pontja, valamint a fenti 31. cikkben hivatkozott Atlantic Container Line és társai kontra Bizottság ítélet 335. pontja). Amint arra a Bizottság is hivatkozik, a kizárólag önként, ám az informátor névtelenségének megőrzése érdekében bizalmas kezelés iránti kérelemmel ellátottan nyújtott információk esetében az ilyen információkat elfogadó intézmény köteles e feltételt tiszteletben tartani (a Bíróság 145/83. sz., Adams kontra Bizottság ügyben 1985. november 7-én hozott ítéletének [EBHT 1985., 3539. o.] 34. pontja). Ugyanis a Bizottság egyes információforrásai névtelenségének biztosítása döntő jelentőséggel bír a tiltott versenyellenes magatartások hatékony megelőzésének, illetve megtorlásának tekintetében (a Bíróság C-94/00. sz. Roquette Frères-ügyben 2002. október 22-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-9011. o.] 64. pontja).

37 Következésképpen szabályos az olyan információk alapján indított eljárás, amelyeknek származását nem fedik fel, amennyiben nem sérül az érintett vállalkozás azon lehetősége, hogy a tények valóságtartalmával, illetve jelentőségével, a bemutatott iratokkal vagy akár a Bizottság ebből levont következtetéseivel kapcsolatos álláspontját kifejtse (a Bíróság 85/76. sz., Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ügyben 1979. február 13-án hozott ítéletének [EBHT 1979., 461. o.] 14. pontja).

38 Az információk bizalmassága biztosításának kötelezettségét, valamint azt a tényt figyelembe véve, hogy a Bizottság sem a kifogásközlésben, sem a megtámadott határozatban nem hozott fel egyetlen olyan kifogást sem, amely olyan elemekre támaszkodna, amelyekbe a felperesnek nem volt betekintése, a felperes nem sérelmezheti, hogy a Bizottság megsértette volna a védelemhez való jogát, valamint a fegyveregyenlőség általános elvét azzal, hogy a Bizottság nem engedett betekintést a névtelen informátor által nyújtott információkba.

39 A többi címzett által a kifogásközlésre adott válaszokba való betekintéssel kapcsolatosan nem vitatott, hogy a felperes azokba nem tekinthetett bele a közigazgatási eljárás során.

40 Először is a vizsgálati dossziéban nem szereplő állítólagos terhelő bizonyítékok közlésének elmaradásával kapcsolatosan az Elsőfokú Bíróság emlékeztet, hogy a védelemhez való jog tiszteletben tartása a közösségi jog alapelvét képezi, és minden olyan eljárás során, amely szankció kiszabásához vezethet – így a közigazgatási eljárás során is –, biztosítani kell. Ezen elv azt követeli meg, hogy az érintett vállalkozásoknak és vállalkozások társulásainak a közigazgatási eljárástól kezdve lehetőségük legyen kifejteni álláspontjukat a Bizottság által állított tényállás, kifogások és körülmények valószerűségéről és jelentőségéről (a fenti 37. pontban hivatkozott Hoffmann-La Roche kontra Bizottság ítélet 11. pontja és az Elsőfokú Bíróság T-11/89. sz., Shell kontra Bizottság ügyben 1992. március 10-én hozott ítéletének [EBHT 1992., II-757. o.] 39. pontja).

41 Továbbá emlékeztetni kell arra, hogy ha a Bizottság az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazására vonatkozó eljárásban a jogsértés megállapítása érdekében a kifogásközlésre adott válasz valamely szakaszára vagy az ezen válaszhoz csatolt mellékletre kíván támaszkodni, az ezen eljárásban érintett más feleknek is lehetőséget kell biztosítani, hogy az ezen bizonyítékkal kapcsolatos álláspontjukat kifejthessék. E feltételek mellett a kifogásközlésre adott válasz kérdéses szakasza, illetve az e válaszhoz csatolt melléklet

a jogsértésben részt vevő különböző feleket terhelő bizonyítéknak minősül (lásd az Elsőfokú Bíróság a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ügyben hozott ítéletének 386. pontját és a T-314/01. sz., Avebe kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3085. o.] 50. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

42 Valamely irat csak akkor minősül terhelő dokumentumnak, amennyiben azt a Bizottság valamely vállalkozás által elkövetett jogsértés megállapításának alátámasztására használja fel. Annak megállapításához, hogy e vállalkozások védelemhez való jogát megsértették, nem elégséges, hogy a kérdéses vállalkozás bizonyítsa, hogy a közigazgatási eljárás során a megtámadott határozat valamely részében felhasznált dokumentummal kapcsolatban nem fejthette ki véleményét. Azt kell bizonyítania, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban e dokumentumot azon jogsértés bizonyítékaként használta fel, amelyben a vállalkozás részt vett (az Elsőfokú Bíróság T-44/02. OP., T-54/02. OP., T-56/02. OP., T-60/02. OP. és T-61/02. OP. sz., Dresdner Bank AG és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3567. o.] 158. pontja).

43 Tekintettel arra, hogy az érintett vállalkozásokkal a közigazgatási eljárás során nem közölt dokumentumok meg nem használhatók fel bizonyítékként, amennyiben kiderül, hogy a Bizottság a határozatában a vizsgálati dossziéban nem szereplő, és a felperesekkel nem közölt dokumentumokra támaszkodott, e dokumentumokra nem hivatkozhat bizonyíték gyanánt (a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ügyben hozott ítélet 382. pontja).

44 Ha léteznek egyéb olyan okirati bizonyítékok, amelyekről az érintett vállalkozások a közigazgatási eljárás során tudomást szereztek, és amelyek a Bizottság következtetéseit kifejezetten alátámasztják, a nem közölt terhelő bizonyítéknak minősülő dokumentum figyelmen kívül hagyása nem érinti a vitatott határozatban felhozott kifogások megalapozottságát (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 72. pontja).

45 Ezért az érintett vállalkozásnak kell bizonyítania, hogy más lett volna az eredmény, amelyre a Bizottság a határozatában jutott, ha a dokumentumot – amelyet a vállalkozással nem közöltek, és amelyre a Bizottság a jogsértés megállapítása során támaszkodott – az érintett vállalkozással szemben terhelő bizonyítékként nem vették volna figyelembe (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 73. pontja).

46 A jelen esetben a BPB csupán a megtámadott határozat (130), (232), (393) és (524) preambulumbekezdésére hivatkozik azon tény szemléltetésére, hogy a Bizottság a kifogásközlés többi címzettjeinek válaszaira támaszkodott a terhelő bizonyítékok elfogadása érdekében.

47 E példák kapcsán meg kell jegyezni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (524) preambulumbekezdésében csupán a Gyproc kifogásközlésre adott válaszában közölt állítását idézi, miszerint a részvétele eltérő intenzitású volt. Ezt a bizonyítékot viszont a Bizottság egyáltalán nem használta fel a BPB-vel szemben.

48 A megtámadott határozat (130) preambulumbekezdésében a Lafarge kifogásközlésre adott válaszának egy részletéről van szó, miszerint a BPB volt az információcsere-rendszer kezdeményezője. A Bizottság a megtámadott határozatban sehol nem használja fel a Lafarge ezen kijelentését annak bizonyítására, hogy a BPB lett volna e rendszer kezdeményezője. Ráadásul a Bizottság a BPB-vel szemben kiszabott bírság összegét sem növelte azon indokból, hogy a BPB volt a kartell kezdeményezője. Egyébiránt, amint az a második jogalap alábbi vizsgálatából is kitűnik majd, a BPB elismerte, hogy megsértette a versenyjogot azzal, hogy a négy érintett piacon lebonyolított eladási mennyiségekre vonatkozó adatok cseréjében részt vett.

49 A megtámadott határozat (232) preambulumbekezdése, vagyis a Gyproc megbízott ügyvezetője, [E] úr jegyzetének, valamint nyilatkozatainak Gyproc által a kifogásközlésre adott válaszában adott értelmezése kapcsán érdemes idézni annak szövegét:

„A Gyproc utólag visszatért [E] úr meglehetősen világos jegyzetére és nyilatkozataira, kijelentve, hogy »az ún. versailles-i megállapodás csupán kísérlet volt, és soha nem került sor tényleges megvalósítására«, továbbá hogy »a résztvevők között, és főleg a Gyproc részéről soha nem létezett valódi szándékegység a német piac felosztásának összes módszeréről. A[z érintett vállalkozások] ugyanis soha nem egyeztek meg arról, hogy a Gyprocnak pontosan mekkora piaci részesedés jár […] a Gyproc így hiúsította meg a négyes megállapodás megkötésének kísérletét«."

50 Vagyis ahogy a Bizottság a megtámadott határozat (233) preambulumbekezdésében megállapította, a Gyproc által tett, a fent hivatkozott [E] úr-féle jegyzetnél, valamint önkéntes nyilatkozatainál kisebb bizonyító erejű nyilatkozatai nem cáfolják meg a folyatott tárgyalásoknak sem a tartalmát, sem a célját, csupán azok eredményét. Ezen túlmenően emlékeztetni kell, hogy a BPB elismerte a versailles-i találkozó megtörténtét, valamint azt a tényt, hogy a találkozó célja a német piaci helyzet megtárgyalása volt.

51 Egyébiránt hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság csupán azt állapította meg, hogy a kérdéses vállalkozások 1996-ban Versailles-ban, 1997-ben Brüsszelben, 1998-ban pedig Hágában találkoztak annak céljából, hogy felosszák, vagy legalábbis stabilizálják a német piacot, ám azt nem állította, hogy e vállalkozások meg is állapodtak a német piac részesedéseinek felosztásáról.

52 E körülmények között még ha az [E] úr-féle jegyzet és nyilatkozatok Gyproc által a megtámadott határozat (232) preambulumbekezdésében idézett értelmezését ki is zárjuk a bizonyítékok közül, ez a tény nem befolyásolja a Bizottság hivatkozott határozatban foglalt értékeléseit.

53 Ennélfogva a Bizottság által a megtámadott határozatban elfogadott következtetés nem lett volna más, ha a BPB által hivatkozott, a Gyproc és a Lafarge által kifogásközlésre adott válaszának részleteit a Bizottság kizárta volna a dossziéból.

54 Végül a megtámadott határozat (393) preambulumbekezdéséből kiderül, hogy a Gyproc elfogadta a Bizottságnak az árak német piacon való emelkedésére vonatkozó leírását. Ebben az esetben olyan bizonyítékról van szó, amelyet a Bizottság azon elméletének megerősítésére használt, miszerint az érintett vállalkozások a német piacon összeegyeztették áraikat, amit a BPB vitat. Ezt a tényezőt tehát ki kell zárni mint bizonyítékot, majd meg kell vizsgálni, hogy a BPB tekintetében a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította-e, hogy a BPB, a Knauf, a Lafarge és a Gyproc többször is kölcsönösen tájékoztatták egymást, valamint hogy 1996 és 1998 között áremelések alkalmazásáról egyeztek meg a német piacon.

55 Másodszor a felperes a keresetében nem terjesztett elő arra vonatkozó érveket azzal a kérdéssel kapcsolatosan, hogy a kifogásközlés többi címzettjének válaszai tartalmazhattak-e felmentő bizonyítékokat.

56 Az Elsőfokú Bíróság egyik, a felperest arra felhívó írásos kérdésére adott válaszában, hogy jelölje meg a kereset azon pontjait, amelyekben olyan jogalapra hivatkozik, amely szerint a Bizottság a felmentő bizonyítékokkal kapcsolatosan megsértette védelemhez való jogát, a felperes csupán keresete 75–120. pontjára hivatkozott. E pontokban viszont sehol nem állítja, hogy a kifogásközlés többi címzettjének válaszai olyan felmentő bizonyítékokat tartalmazhattak, amelyeket felhasználhatott volna saját védelmében. E körülmények között a felperesnek az arra vonatkozó érveit, miszerint a kifogásközlés többi címzettjének válaszai felmentő bizonyítékokat tartalmazhattak, el kell utasítani.

57 A fentiekből következően az első jogalapot el kell utasítani, azzal a kikötéssel, hogy figyelembe kell venni a Gyproc kifogásközlésre adott válaszában foglalt, és a Bizottság által a megtámadott határozat (393) preambulumbekezdésében említett nyilatkozatainak figyelmen kívül hagyásának esetleges hatását, amely megköveteli a Bizottságnak a németországi áremelésekre vonatkozó adatok cseréjével kapcsolatos megállapításainak vitatására vonatkozó második jogalapban foglalt kifogás vizsgálatát.

58 Ezen túlmenően és a teljesség kedvéért az Elsőfokú Bíróság az alábbiakban az ügyet érdemileg megvizsgálja, és kizárja a kifogásközlésre a több címzett által adott válaszokból származó terhelő bizonyítékokat annak vizsgálata érdekében, hogy a Bizottságnak a jogsértés létezésével és annak hatásaival kapcsolatos értékelése jogilag megkövetelt módon bizonyított-e még e vitatott bizonyítékok hiányában is.

2. *Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos nyilvánvaló hibákra és/vagy hiányos indokolásra alapított második jogalapról*

A bizonyítási követelményről

A felek érvei

59 A felperes fenntartja, hogy a szigorú bírságok kiszabásához vezető ügyekben a bizonyítás során megkövetelt mérce a büntetőeljárásokban használatoshoz mérhető. Ezzel kapcsolatosan a felperes arra hivatkozik, hogy a bizonyítás terhe

a Bizottságra hárul, és a jogsértést jogilag megkövetelt módon kell bizonyítania, amit véleménye szerint úgy kell értelmezni, hogy a Bizottságnak kötelessége meggyőző bizonyítékot nyújtania a tekintetben, hogy az állítólagos jogsértések megtörténtek. A felperes úgy véli, hogy ebben a helyzetben a valószínűsíthető események mérlegelésének szokásos alkalmazása nem megfelelő. Ezen túlmenően az ártatlanság vélelmének tiszteletben tartása érdekében a bizonyítékok tekintetében bármilyen módon felmerülő kétségeknek a védelem javát kell szolgálniuk.

60 A Bizottság vitatja, hogy a versenyügyekben alkalmazandó bizonyítási mérce azonos lenne a büntetőügyekben megkövetelt mércével.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

61 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a versenyszabályok megsértésével kapcsolatos jogviták esetében a Bizottságra hárul az általa megállapított jogsértések bizonyítása, és azon bizonyítékok előterjesztése, amelyek alkalmasak a jogsértést alkotó tényállás jogilag megkövetelt módon történő bizonyítására. Ennek keretében a Bizottság feladata különösen, hogy minden olyan tényezőt bizonyítson, amely lehetővé teszi valamely vállalkozás ilyen jogsértésben való részvételének, valamint annak megállapítását, hogy a vállalkozás felelős az e jogsértést alkotó különböző tényezők tekintetében (a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 86. pontja).

62 Amikor versenyellenes célú megállapodásokról és összehangolt magatartásokról van szó, a Bizottságnak kell bizonyítania különösen azt, hogy a vállalkozás saját magatartásával hozzá kívánt járulni a valamennyi résztvevő által támogatott közös célokhoz, és tudomása volt a más vállalkozások által azonos célok elérése végett tervezett vagy ténylegesen megvalósított magatartásról, illetve azt, hogy e magatartást

ésszerűen előre láthatta, és kész volt ennek kockázatát elfogadni (a fenti 61. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ítélet 87. pontja).

63 A versenyellenes megállapodások és magatartások keretében a tevékenységek általában titkosan folynak le, és a találkozókat titkosan tartják, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik. Ebből következően még ha a Bizottság fel is fedez olyan iratokat, amelyek kifejezett módon tanúsítják a piaci szereplők közötti jogellenes kapcsolatfelvételt, e dokumentumok általában töredékesek és szórványosak, és ezért bizonyos részleteket gyakran következtetésekkel kell rekonstruálni. Ennélfogva az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 55–57. pontja).

64 Ezen ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a felperes azon állítását, miszerint szigorú bírságok kiszabása esetén a Bizottságnak az „ésszerű kétségen felül” („*beyond reasonable doubt*”) kell bizonyítania a jogsértés fennállását, el kell utasítani.

A londoni találkozóról

A felek érvei

65 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a londoni találkozó során a résztvevők megállapodást kötöttek volna, és hogy az ezt követő információcserék e megállapodás végrehajtásának ellenőrzésére szolgáltak volna. A londoni találkozó

a Bizottság érvelésének kulcsfontosságú elemét képezi, ugyanis a többi esemény is ehhez kapcsolódik, ráadásul ez a találkozó jelenti a jogsértés kezdetét.

66 A felperes elismeri, hogy e találkozóra sor került, ám úgy véli, hogy e bizonyítéknak a Bizottság általi értelmezése túllép a valójában elhangzottakon. A felperes arra hivatkozik, hogy ugyan [A] úr [a felperes akkori elnök-vezérigazgatója] beszélgetett a Knauf unokatestvérekkel a gipszlemezek piacán fennálló erős versenyről, és még ha a felek fel is ismerték a problémát, azt kategorikusan tagadja, hogy valamely megoldásról állapodott volna meg a Knauf unokatestvérekkel. Ezen túlmenően a résztvevők egyáltalán nem fejezték ki az említett találkozón a piac stabilizálására vonatkozó közös szándékukat.

67 A felperes továbbá elismeri, hogy ez a találkozó az árháború megszüntetésében gyorsító tényező volt. Mindazonáltal ebből a szempontból nem e találkozó volt az egyetlen okozati tényező. A felperes arra hivatkozik, hogy a gazdasági helyzet a kérdéses piacon 1992-ben olyan volt, hogy az árháború mindenképp véget ért volna. Ezt a felperes által felkért gazdasági szakértő is megerősítette, akinek a jelentését a Bizottság mégsem vette figyelembe a megtámadott határozatban.

68 A felperes úgy véli, hogy az a tény, hogy a verseny továbbra is folytatódott az érintett piacon, ellentmond a Bizottság londoni találkozóról kifejtett értelmezésének. A Bizottságnak a megtámadott határozat (212) és (395) preambulumbekezdésében kifejtett kijelentéseit semmilyen bizonyíték nem támasztja alá. E tekintetben a felperes hangsúlyozza, hogy a Bizottság úgy határozott, hogy a felperes által a kifogásközlésre adott válaszában felhozott számos, az árak változékonyságát bizonyító példát figyelmen kívül hagy. A felperes továbbá vitatja a Bizottságnak a piaci részesedések stabilitására vonatkozó állításait. Azzal érvel, hogy a Bizottságnak a megtámadott határozat mellékletében található saját táblázatai is ennek ellenkezőjét bizonyítják. Megjegyzi továbbá, hogy a Bizottság állításai nem bizonyító erejűek, tekintettel arra, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban sehol sem határozta meg, hogy az érintett

vállalkozások milyen piaci részesedésekkel rendelkeztek 1992 előtt, és ennélfogva a piaci részesedések összehasonlítása lehetetlen.

69 A Bizottság azon állításával kapcsolatosan, miszerint felesleges a jogsértés tényleges hatásait figyelembe venni, a felperes arra hivatkozik, hogy amennyiben a Bizottság valamely megállapodás létezését anélkül állapítja meg, hogy azt bármilyen bizonyítékkal alátámasztaná, a piacon történt események lefolyását kell figyelembe venni. A felperes úgy véli, hogy amennyiben a bizonyítékok a versenyellenes megállapodás hiányát támasztják alá, és a Bizottság nem szolgáltatott semmilyen ezzel ellentétes bizonyítékot, a Bizottságnak azt kell megállapítania, hogy semmiféle megállapodás nem jött létre. A felperes hangsúlyozza, hogy nemcsak arról van szó, hogy a megállapodást végrehajtották-e, hanem annak meghatározásáról is, hogy a Bizottság egyáltalán megállapította-e az állítólagos megállapodás létezését.

70 A Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy a felperes azon érve, miszerint semmiféle megállapodás nem létezett, arra a téves elgondolásra támaszkodik, hogy a megállapodás szükségszerűen behatárolt, részletes és jogilag kötelező. Hozzáteszi, hogy az EK 81. cikk az abban foglalt tiltások címén azon vállalkozások közötti egyeztetést szándékozik szankcionálni, amelyek nem kötnek kifejezetten megállapodást, ám azt tudatosan helyettesítik olyan egymás közötti gyakorlati együttműködéssel, amely veszélyezteti a versenyt. Vagyis nem is követelmény az igazi terv kidolgozása. A Bizottság hangsúlyozza, hogy ugyan az 1992-es londoni találkozón folytatott megbeszélések nem is minősülnek megállapodásnak, ám összehangolt magatartásnak igen, amely ugyanolyan súlyos jogsértésnek minősül.

71 A Bizottság úgy véli, hogy a londoni találkozó és az ott kötött megállapodás volt annak az összetett és folyamatos jogsértésnek az első gyakorlati megnyilvánulása, amelyre a megtámadott határozat épül. Úgy véli, hogy tekintettel a megtámadott határozat (56)–(69) preambulumbekezdésében kifejtett észrevételekre, és különösen figye-

lemmel arra, hogy az információcserék a londoni találkozó alatt vagy nem sokkal azután vették kezdetüket, ez a végkövetkeztetés nagyon is indokolt. Hozzáfűzi még, hogy annak megállapításához, hogy e megállapodás egy egységes, összetett és folyamatos jogsértés részét képezi, nem szükséges bizonyítani azt, hogy a jogsértés minden eleme a kezdeti szakasztól fennállt, illetve azokat eltervezték.

72 A BPB azon kijelentésével kapcsolatosan, miszerint a Bizottság nem vette figyelembe a gazdasági bizonyítékot, a Bizottság azzal érvel, hogy a megtámadott határozat (329)–(402) preambulumbekezdésében pusztán azt fejtette ki, hogy a jelen ügy körülményeire tekintettel a BPB, valamint a többi érintett vállalkozás azon törekvése hiábavaló volt, hogy gazdasági elemzésekre támaszkodva bebizonyítsák, hogy a gipszlemezek piacán 1992 és 1998 között fennállt versenyhelyzet mindenféle versenykorlátozó megállapodás megkötésének lehetőségét megakadályozta ezen időszak során. A Bizottság kijelenti, hogy nem a magatartások puszta párhuzamosságára támaszkodik, és nem alkalmaz gazdasági bizonyítékokat az EK 81. cikk megsértése fennállásának megállapítása érdekében. Következtetéseit a versenyellenes megállapodásra utaló közvetlen bizonyítékokra alapozza, amelyek tekintetében a gazdasági elemzések nem szolgálnak semmiféle kielégítő magyarázattal. Amikor a Bizottság a megtámadott határozatban az érintett piac nagyobb stabilitására, vagy áremelkedésekre hivatkozik (amint ez a (289) és (539) preambulumbekezdésben történt), az a versenyellenes tevékenységek hatásainak szemléltetésére, nem pedig azok fennállásának bizonyítására szolgál. A Bizottság hozzáteszi, hogy valamely megállapodás fennállását anélkül is meg lehet állapítani, hogy a verseny összes formáját teljesen megszüntetnék a gipszlemezek piacán. Ezen túlmenően, mivel a Bizottság által megállapított jogsértés versenyellenes célú, az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében felesleges a jogsértés tényleges hatásait figyelembe venni.

73 A Bizottság a felperes azon érvére utalva, miszerint az „erős” verseny, illetve az „árháború” gazdasági okokból szükségszerűen véget ért volna, úgy véli, hogy ez az érv nem releváns annak meghatározása tekintetében, hogy az „árháború” tulajdonképpen miért és hogyan ért véget, és különösen annak megállapítása tekintetében, hogy az egyes piaci szereplők versenyellenes magatartása volt-e ennek a változásnak a kiváltója, vagy sem. A Bizottság úgy ítéli meg, hogy mivel bizonyította, hogy a kartell résztvevőinek célja az árháború befejezése, valamint a piaci részesedések stabilizálása, és ebből következően a versenynek legalább a gipszlemezek német, francia, brit és Benelux államoki piacán történő korlátozása volt, teljes mértékben

jogosan állapíthatta meg – ahogy azt a megtámadott határozat (72), (196), (212), (289) és (395) preambulumbekezdésében meg is tette –, hogy ezt a célt a résztvevők bőven el is érték. Ezzel kapcsolatosan arra hivatkozik, hogy a piac 1992 előtti instabilitását a kifogásközlés 28. pontjában írta le, és azt sohasem vitatták. Ezen túlmenően – amint az a megtámadott határozat (212) és (395) preambulumbekezdéséből is kitűnik – a Bizottság úgy vélte, hogy a brit és német piacon az árak elkezdtek emelkedni, vagy legalábbis stabilizálódni, ami teljesen ellentétben volt az 1992 előtt uralkodó helyzettel.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

74 A BPB elismeri, hogy a londoni találkozó megtörtént, és hogy mind [A] úr, mind a Knauf unokatestvérek azon véleményüknek adtak hangot, hogy az ágazat egészének érdekében állna a romboló árháború befejezése. Azt is elismeri, hogy a vállalkozások ezen a találkozón, vagy valamikor később 1992-ben elkezdték cserélni a minden egyes fő piacon elért eladások teljes mennyiségére vonatkozó adatokat.

75 Mindazonáltal a BPB vitatja, hogy e találkozón kifejezetten az európai piacok stabilizálását célzó, hat év időtartamra tervezett megállapodást kötöttek volna.

76 Meg kell tehát vizsgálni, hogy a londoni találkozó valóban versenyellenes célú volt-e.

77 Ezzel kapcsolatosan a megtámadott határozat (55) preambulumbekezdéséből kiderül, hogy a BPB az információkérésre adott második válaszában kijelentette, hogy e találkozó során az ő és a Knauf képviselői „egyetértettek abban, hogy a [BPB], a Knauf, valamint az egész ágazat érdeke (ideértve végül a fogyasztók érdekeit is), hogy a romboló árháborúnak vége legyen, és hogy a gyártók mindent megtesznek azért, hogy megfelelőbb gazdasági szinten maradjanak versenyben".

78 A BPB később kijelentette, hogy az általa használt megegyezés („understanding") kifejezést kizárólag a legáltalánosabban, vagyis „véleményegyezésként" kell értelmezni.

79 Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében vett megállapodás létezéséhez elég az, hogy az érintett vállalkozások kifejezzék az arra irányuló közös akaratukat, hogy meghatározott piaci magatartást tanúsítanak (az Elsőfokú Bíróság T-9/99. sz., HFB és társai kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1487. o.] 199. pontja, T-61/99. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5349. o.] 88. pontja, és T-49/02–T-51/02. sz., Brasserie nationale és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. július 27-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-3033. o.] 118. pontja). Ami a közös akarat kifejezési formáját illeti, elég az, ha a kikötés a felek arra irányuló szándékát fejezi ki, hogy a feltételeinek megfelelő magatartást tanúsítanak a piacon (az Elsőfokú Bíróság T-56/02. sz., Bayerische Hypo- und Vereinsbank kontra Bizottság ügyben 2004. október 14-én hozott ítéletének [EBHT 2004., II-3495. o.] 60. pontja).

80 Ebből következik, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése szerinti megállapodás létrejöttéhez elegendő, ha valamely látszólag egyoldalú aktus vagy magatartás legalább két fél között létrejött akarategység kifejeződése, függetlenül attól, hogy ez az akarategység milyen formában nyilvánul meg (a Bíróság C-74/04. P. sz., Bizottság kontra Volkswagen ügyben 2006. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-6585. o.] 37. pontja).

81 Az egyeztetés, az összehangolás és az együttműködés kritériumait – amelyek távolról sem foglalják magukban egy igazi terv kidolgozását – a Szerződés versenyjogi rendelkezéseiben rejlő koncepció fényében kell értelmezni, miszerint minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia a közös piacon folytatni kívánt kereskedelmi politikáját. Bár ez az önállósági követelmény nem zárja ki azt, hogy a gazdasági szereplők racionálisan alkalmazkodjanak a versenytársaik megfigyelt vagy várható magatartásához, azt szigorúan tiltja, hogy ezek a szereplők közvetlenül vagy közvetve felvegyék egymással a kapcsolatot, azzal a céllal vagy hatással, hogy egy tényleges vagy lehetséges versenytárs piaci magatartását befolyásolják, vagy hogy egy ilyen versenytársnak felfedjék az általuk elhatározott vagy tanúsítani kívánt piaci magatartást (a Bíróság 40/73–48/73., 50/73., 54/73–56/73., 111/73., 113/73. és 114/73. sz., Suiker Unie és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1975. december 16-án hozott ítéletének [EBHT 1975., 1663. o.] 173. és 174. pontja, és a fenti 79. pontban hivatkozott Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ítélet 89. pontja).

82 Ez a helyzet áll fenn, amennyiben a felek közötti akarategységet hűen kifejező és a verseny korlátozására vonatkozó ún. „gentlemen's agreement" jön létre. E körülmények között irreleváns annak vizsgálata, hogy a vállalkozások – jogilag, ténylegesen vagy erkölcsileg – úgy érezték-e, hogy kötelesek az általuk egyeztetett magatartást tanúsítani, vagy sem (a fenti 79. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ítélet 200. pontja).

83 Különösen az olyan versenyellenes megállapodásokat illetően, amelyek a versenytárs vállalkozások találkozói során jönnek létre, a Bíróság már kimondta, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése megvalósul, ha e találkozók célja a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása, és amelyek így a piac működésének mesterséges megszervezésére irányulnak (a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99. P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 508. és 509. pontja).

84 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a BPB londoni találkozó céljával kapcsolatos magyarázata megfelel a fent hivatkozott ítélkezési gyakorlatban meghatározott

kritériumnak. A BPB nyilatkozatai elégségesek annak bizonyításához, hogy mind a Knauf, mind a felperes kifejezték az árháború befejezésére, és ezáltal a verseny korlátozására irányuló akaratukat.

85 Egyébiránt emlékeztetni kell arra, hogy amennyiben valamely vállalkozás részt vesz – akár passzívan is – vállalkozások közti versenyellenes célú találkozókon, és nem határolódik el nyilvánosan azok tartalmától, ezáltal a többi résztvevő előtt azt a benyomást kelti, hogy a találkozók eredményével egyetért, és azokhoz igazodni fog, ez a kérdéses találkozókon létrejött kartellben való részvételként értékelhető (a fenti 79. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ítélet 137. pontja).

86 Ráadásul a londoni találkozó versenyellenes célját az e találkozót követően a vállalkozások között létrejött információcsere is alátámasztja. Amint az a megtámadott határozat (58) preambulumbekezdéséből kitűnik, a BPB a második információkérésre adott válaszában a következőket jegyezte meg:

„[A] úr és a Knauf unokatestvérek] ezen a találkozón megegyeztek az 1991-es eladási mennyiségekre vonatkozó adatok cseréjéről a célból, hogy megbízható alapot biztosítsanak a jövőre nézve e megegyezés [az angol eredeti kifejezéssel: »understanding«] végrehajtásának ellenőrzése érdekében (vagyis pusztán azért, hogy pontosabb képet nyújtsanak egymásnak a piac teljes méretéről, így a saját piaci részesedésükről). Erre szükség volt, mivel nem álltak rendelkezésükre megbízható ágazati statisztikák."

87 A BPB annak megerősítésére hivatott érvei, miszerint esetükben legfeljebb megegyezési kísérletről volt szó, nem fogadhatók el. Az a tény ugyanis, hogy a BPB és a Knauf kifejezték abbéli közös szándékukat, hogy véget vessenek az árháborúnak, és stabilizálják az érintett piacot, az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében megállapodásnak minősül.

88 Ezen túlmenően – amint azt a fenti 86. pontban található idézet is bizonyítja – a BPB és a Knauf meg is valósították e tervüket azzal, hogy e megállapodást a négy érintett piacon elért eladási mennyiségekre vonatkozó információk cseréjével végrehajtották. Vagyis ha e vállalkozások úgy vélték volna, hogy ezzel nem kötöttek az árháborút befejező és az érintett piacokat stabilizáló megállapodást, nem lett volna szükségük arra, hogy a piacokat az eladási mennyiségekre vonatkozó adatok cseréje útján felügyeljék.

89 A felperes azzal kapcsolatos érvei, miszerint a Bizottság nem bizonyította, hogy az árak és a piaci részesedések stabilizálódtak, nem cáfolják meg e következtetést.

90 Ezzel kapcsolatosan elégséges arra emlékeztetni, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása érdekében elegendő az, hogy a megállapodás célja a verseny korlátozása, megakadályozása vagy torzítása legyen, a megállapodás konkrét hatásaitól függetlenül. Következésképpen olyan megállapodások esetében, amelyeket versenytárs vállalkozások közötti találkozók során kötnek, e rendelkezést akkor sértik meg, ha e találkozóknak ilyen célja van, és a találkozók így a piac működésének mesterséges szervezésére irányulnak. Ilyen esetben az adott vállalkozás jogsértés miatti felelősségét akkor állapítják meg érvényesen, ha bizonyítást nyert, hogy részt vett e találkozókon, és ismeri azok tárgyát, még akkor is, ha ezt követően nem hajtotta végre az ott elfogadott intézkedések valamelyikét. A vállalkozásnak a találkozókon való többé-kevésbé rendszeres részvétele, valamint az elfogadott intézkedések többé-kevésbé teljes végrehajtása nem magára a felelősségre van hatással, hanem a felelősség terjedelmére, és így a szankció szintjére (lásd a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 145. pontját). A versenykorlátozó célú megállapodást kötő vállalkozások főszabály szerint nem mentesülhetnek az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazása alól arra hivatkozva, hogy megállapodásuknak nem lehetett értékelhető hatása a versenyre.

91 Ráadásul a BPB azon állításának, miszerint a londoni találkozónak nem voltak kihatásai, ellentmond a kifogásközlésre adott válasza, amelyben kijelentette, hogy 1992-ben fordulópont következett be az árak tekintetében. A BPB továbbá elismeri, hogy

a londoni találkozó gyorsító tényezőként hathatott az árháború befejezésére. Mindazonáltal úgy véli, hogy a keresetben kifejtett kereskedelmi és gazdasági jellegű okok bizonyítékkal szolgálnak arra, hogy nem ez volt az egyetlen ok-okozati tényező.

92 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a felperes azon nyilatkozata, miszerint a londoni találkozó gyorsító tényezőként hathatott az árháború befejezésére, alátámasztja azt az értelmezést, miszerint a londoni találkozó célja versenyellenes volt. Még ha fel is tesszük, hogy az árháború befejezésének más gazdasági okai is voltak, ez még nem vonja kétségbe a londoni találkozó versenyellenes célját, amely az árak emelésére, valamint a verseny érintett vállalkozások közötti intenzitásának csökkentésére irányult.

93 Végül figyelembe kell venni azt a tényt, hogy a felperes a kifogásközlésre adott válaszában kijelentette, hogy nem ellenzi, hogy a Bizottság a hivatkozott találkozót az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében jogsértésnek minősítse. Az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszában azt is elismerte, hogy a londoni találkozó az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében jogsértésnek minősült.

94 Következésképpen a Bizottság jogszerűen ítélhette úgy, hogy a BPB és a Knauf a londoni találkozó során kifejezték abbéli közös akaratukat, hogy véget vessenek az árháborúnak, és stabilizálják az érintett piacot. Ennélfogva a jelen kifogás nem elfogadható.

A Németországban, Franciaországban, a Benelux államokban, valamint Nagy-Britanniában eladott mennyiségekre vonatkozó információcsere

A felek érvei

95 A felperes elismeri, hogy a londoni találkozó során, illetve ugyanazon évben valamivel később [A] úr és a Knauf unokatestvérek az 1991-es évre vonatkozó eladási mennyiségeikkel kapcsolatos nagyon általánosított adatok cseréjéről állapodtak meg. Mindazonáltal a felperes hangsúlyozza, hogy ezt a célból tette, hogy felmérhesse, hogy az érintett ágazatban új légkör uralkodik-e, pontosabb képet adva a piac méretéről, ennélfogva a felperes piaci részesedéséről. A felperes elismeri, hogy ezen információcserék hozzájárulhattak az árháború befejezéséhez. Mindemellett nem tagadja, hogy a [D] úr, a Gyproc ügyvezetője és a BPB elnök-vezérigazgatója által 1993-tól elhatározott, 1994 és 1999 közötti információcserék összefüggtek a két első, éves adatokra vonatkozó információcserével. A felperes vitatja továbbá, hogy a hivatkozott információcserék valamely megállapodás vagy a gyártók közötti másfajta megegyezés végrehajtásának ellenőrzésére szolgáltak volna. Ezzel kapcsolatosan arra hivatkozik, hogy a Bizottság egyáltalán nem bizonyította, hogy a kartell végrehajtására vonatkozó bármiféle irányító és ellenőrző struktúra létezett volna. Kijelenti, hogy ügyfelei tájékoztatták volna arról, hogy versenytársai az övénél alacsonyabb árakat alkalmaztak volna, és nem várt volna hónapokig arra, hogy az információcsere útján szerezzen tudomást piaci részesedése alakulásáról.

96 A felperes hangsúlyozza, hogy a Bizottság elrugaszkodik a tényleges információcsere jellegében megvalósuló bizonyítéktól. E tekintetben a felperes rámutat, hogy kezdetben évente, majd félévente került sor információcserére, ám az soha nem volt gyakoribb, mint negyedévenkénti. Ezen túlmenően ezek az információk teljesen általános jellegűek voltak, és az érintett időszak alatt eladott összes – bármilyen vastagságú, méretű és adottságú – „placoplâtre” (gipszlemez) termék négyzetméterenkénti teljes felületét egy adatban kifejezve tüntették fel. Arra is felhívja a figyelmet, hogy az egyes termékek árai között hatalmas különbségek vannak. Ráadásul az információk a nemzeti piacokra vonatkoztak, illetve a Benelux államoki piac tekintetében még túl is léptek

az államhatárokon. Ezen túlmenően ezen információk cseréjére nem rendszeres időközönként került sor. Ezen okok miatt a felperes úgy véli, hogy a hivatkozott információcserék nem tekinthetők szigorú piacellenőrzési mechanizmusnak.

97 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság ezen elméletének az a tény is ellentmond, hogy a piaci részesedések jelentős mértékben változtak a kérdéses időszak során. Hozzáteszi továbbá, hogy árcsökkentésekre is sor került. Ezen túlmenően a Bizottság egyáltalán nem bizonyította, hogy a résztvevők rendszeres jelleggel megkísérelték volna kiigazítani a piaci részesedéseket vagy az áraikat. A felperes úgy véli, hogy mindezen tényezők szilárdan bizonyítják, hogy a jelen ügyben nem állt fenn semmiféle kartell.

98 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a felperes nem tagadja ezen információcserék létezését, csupán azok célját vitatja. Úgy véli, hogy ezen érvekre a megtámadott határozat (104)–(170) preambulumbekezdésében részletesen válaszolt.

99 A Bizottság arra hivatkozik, hogy az „irányítási és ellenőrzési" struktúrák hiányára vonatkozó érvelés irreleváns. Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az a körülmény, hogy semmiféle intézkedést nem hoznak a célból, hogy a vállalkozásokat a megállapodások betartására kényszerítsék, nem jelenti azt, hogy nem történt jogsértés. A bizonyítékok hiánya csupán azt mutatja, hogy semmiféle megtorló intézkedésre nem volt szükség.

100 A Bizottság megismétli, hogy soha nem állította, hogy a kartell a verseny összes formáját kizárta volna, vagy hogy meghatározott kvóták vagy piaci részesedések léteztek volna.

A kartell értékelhető eredménye az lehetett, hogy a piac összességében kiegyensúlyozottabbá és stabilabbá vált, és nem szükségszerűen az, hogy a résztvevők bizonyos piacokon rögzítsék a részesedéseket.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

101 Meg kell jegyezni, hogy a felperes a kifogásközlésre adott válaszában maga jelentette ki, hogy nem ellenzi a hivatkozott információcserék EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértésként való minősítését. Az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszában azt is elismerte, hogy a Németországban, Franciaországban, a Benelux államokban, valamint Nagy-Britanniában eladott mennyiségekre vonatkozó információcserék az EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértésnek minősülnek. A felperes mindazonáltal vitatja a Bizottság megtámadott határozatban kifejtett bizonyos értékeléseit.

102 A BPB elismeri, hogy a londoni találkozó során, illetve ugyanazon évben valamivel később [A] úr és a Knauf unokatestvérek az 1991-es évre vonatkozó eladási mennyiségeikkel kapcsolatos nagyon általánosított adatok cseréjéről állapodtak meg. Turner úr kijelentette, hogy ezt a célból tette, hogy felmérhesse, hogy az érintett ágazatban új légkör uralkodik-e, pontosabb képet adva a piac méretéről, és ennélfogva a BPB piaci részesedéséről.

103 A felperes azt is elismerte, hogy az [A] úr által az 1991-es és 1992-es évre vonatkozóan 1992-ben és 1993-ban folytatott információcserék hozzájárulhattak az árháború befejezéséhez. A BPB ugyanakkor tagadja, hogy ezen információcserék tágabb versenyellenes célok megvalósítására létrehozott ellenőrzési mechanizmust alkottak volna.

104 A BPB továbbá elismeri, hogy [D] úr irányítása alatt a négy érintett piacon eladott mennyiségekre vonatkozó információcserék 1993-tól féléves, 1995-től pedig negyedéves gyakoriságúak lettek. Mindazonáltal azt állítja, hogy a [D] úr által szervezett információcseréknek semmi közük nem volt az [A] úr által folytatott első két, éves adatokra vonatkozó információcseréhez.

105 Mivel a felperes elismerte a hivatkozott információcsere fennállását, érvei csupán a Bizottság által megállapított, és nem vitatott tényállás jogi értékelését kérdőjelezik meg.

106 Az információcserére vonatkozó megállapodásokkal kapcsolatos ítélkezési gyakorlat szerint ezek akkor ellentétesek a versenyjoggal, amennyiben az érintett piacon a bizonytalanság fokát csökkentik vagy megszüntetik, amelynek következménye a vállalkozások közötti verseny korlátozása (a Bíróság C-238/05. sz., ASNEF-EQUIFAX és Administración del Estado ügyben 2006. november 23-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-11125. o.] 51. pontja).

107 A Szerződés versenyre vonatkozó rendelkezéseiben eleve benne rejlik, hogy minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia azt a politikát, amelyet a közös piacon folytatni kíván. Ezen ítélkezési gyakorlat szerint ez az önállóságra vonatkozó követelmény kizárja a gazdasági szereplők közötti bármely olyan közvetlen vagy közvetett kapcsolatfelvételt, amely jellegénél fogva vagy befolyásolja a tényleges, illetve potenciális versenytárs piaci magatartását, vagy feltárja az ilyen versenytárs előtt, hogy az adott vállalkozás saját maga milyen piaci magatartásról döntött, illetve milyen piaci magatartást fontolgat, amennyiben e kapcsolat célja vagy hatása olyan versenyfeltételek teremtése, amelyek – figyelembe véve a kínált termékek vagy szolgáltatások jellegét, a vállalkozások jelentőségét és számát, továbbá az érintett piac volumenét – nem felelnek meg a szóban forgó piacon szokásos feltételeknek (a fenti 106. pontban hivatkozott ASNEF-EQUIFAX és Administración del Estado ügyben hozott ítélet 52. pontja).

108 Az információcsere jogszerűségével kapcsolatosan az ítélkezési gyakorlatból az következik, hogy a valóban versengő piacon az a körülmény, hogy az egyik gazdasági szereplő a piaci magatartása kialakítása érdekében figyelembe veszi a valamely információcsererendszernek köszönhetően rendelkezésére álló, a piac működésére vonatkozó információkat, a kínálat töredezett jellegét figyelembe véve a többi gazdasági szereplő tekintetében nem csökkenti vagy zárja ki teljesen a versenytársai magatartásának előreláthatóságával kapcsolatos összes bizonytalanságot. Mindazonáltal az erősen koncentrált oligopol piacon a piacra vonatkozó információ cseréje lehetővé teszi a vállalkozások számára versenytársaik piaci pozíciójának, valamint kereskedelmi stratégiájának megismerését, és ezáltal a gazdasági szereplők között fennálló verseny jelentős mértékű megváltozatását (a Bíróság C-7/95. P. sz., Deere kontra Bizottság ügyben 1998. május 28-án hozott ítéletének [EBHT 1998., I-3111. o.] 88. és 90. pontja).

109 Amíg az érdekelt gazdasági szereplők nem bizonyítják annak ellenkezőjét, vélelmezni kell, hogy a megállapodásban részt vevő, a piacon tevékeny vállalkozások a versenytársaikkal kicserélt információkat figyelembe veszik piaci magatartásuk meghatározásakor. Fokozottan érvényes ez arra az esetre, ha az összehangolt magatartás rendszeres alapon és hosszú távon valósult meg (a fenti 79. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ítélet 216. pontja).

110 A jelen ügyben a gipszlemezek piaca oligopol volt, amit egyébiránt a felperes sem vitat. Azt kell tehát megvizsgálni, hogy piac e jellemzőjére tekintettel az információcserék csökkentik-e vagy kizárják-e az érintett vállalkozásoknak az érintett piac működésével kapcsolatos bizonytalanságát, és ezzel a hivatkozott piacon fennálló versenyt korlátozzák-e.

111 A felperes úgy véli, hogy az információcsere a fennálló formájában csupán egy cél megvalósítására adott lehetőséget, vagyis arra, hogy a piaci feltételeknek – különösen e piac nagyságának – az egyéni felbecslését nagy vonalakban igazolják.

112 Ez a magyarázat nem meggyőző. A [D] úrnak az információcsere indokolása érdekében megfogalmazott 2001. július 9-i nyilatkozatában adott magyarázatból kiderül, hogy a kicserélt adatok valóban hasznosak voltak a piac nagyságának megismerése tekintetében, ám ezen adatok a piaci tendenciák, valamint a versenytársak piaci részesedésének meghatározására is lehetőséget nyújtottak, és következésképpen a résztvevők „nem a sötétben tapogatóztak".

113 Ugyanezen indokok alapján a felperes azon érve sem elfogadható, miszerint a piac átlátható volt, és az adatokat a piacon is össze lehetett gyűjteni.

114 Ezt a megállapítást támasztja alá a BPB-nek a megtámadott határozat (58) preambulumbekezdésében hivatkozott második információkérésre adott, 1999. október 28-i válasza, amely szerint:

„[A BPB és a Knauf képviselői] ezen a találkozón megegyeztek az 1991-es eladási mennyiségekre vonatkozó adatok cseréjéről a célból, hogy megbízható alapot biztosítsanak a jövőre nézve e megegyezés [az angol eredeti kifejezéssel: »understanding«] végrehajtásának ellenőrzése érdekében (vagyis pusztán azért, hogy pontosabb képet nyújtsanak egymásnak a piac teljes méretéről, és így a saját piaci részesedésükről). Erre szükség volt, mivel nem álltak rendelkezésükre megbízható ágazati statisztikák."

115 Ezzel kapcsolatosan az információcsere jogellenes jellegének bizonyítása a BPB kifogásközlésére adott válaszának fényében még meggyőzőbb. A megtámadott határozat (106) preambulumbekezdése szerint:

„A BPB később hozzátette, hogy a Knauffal történő információcserére vonatkozó megállapodás célja az volt, hogy [A] úr »alapot [kapjon] annak felméréséhez, hogy új légkör uralkodik-e már az ágazatban«, vagyis »a maga szintű információcsere [révén a felek] bizonyos mértékben kölcsönösen [biztosították egymást] a tekintetben, hogy

az árháború befejeződik«. A BPB egyébiránt kifejezetten elismerte, hogy az [A] úr-féle információcserék azt a célt szolgálták, hogy véget lehessen vetni a gipszlemezek ágazatában az 1990-es évek óta uralkodó árháborúnak: »az [A] úr által folytatott következő két történeti adatcsere arra szolgálhatott, hogy segítsen az árháború befejezésében«."

116 A felperes azon érve, miszerint a kicserélt eladási adatok információs értékének hiányában nem állt fenn versenykorlátozás, tekintettel arra, hogy a számadatok nagyon elnagyoltan és pontatlanul kerültek közlésre, anélkül hogy azok a különböző gipszlemezek fajtái szerint bontásra kerültek volna, irreleváns, mivel az érintett vállalkozások közötti információcserék célja annak ellenőrzése volt, hogy piaci részesedéseik stabilak maradtak-e, vagy legalábbis nem csökkentek-e. Mivel a felperes és a Knauf a londoni találkozó során kinyilvánították abbéli közös akaratukat, hogy véget vessenek az árháborúnak, és stabilizálják a kérdéses piacokat, e cél eléréséhez elegendő volt az, hogy a kérdéses vállalkozások tudják, hogy az árháború befejezésével nem fogják elveszíteni piaci részesedésüket. E célból az általános eladási adatok – amelyek lehetővé tették a másik vállalkozás piaci részesedésének kiszámítását – elegendők voltak. Ez arra is magyarázatot ad, hogy miért nem volt szükség a számadatok különböző gipszlemezfajtánkénti bontására.

117 A felperes azon érve kapcsán, miszerint az adatcserére nem rendszeres időközönként került sor, és ezért az nem tekinthető ellenőrzési mechanizmusnak, meg kell állapítani, hogy ezen információcsere – mivel a felperes saját maga is világosan úgy írta le a kifogásközlésre adott válaszában annak célját, hogy az árháború befejezésére irányul – versenyellenes jellege semmiképpen sem vonható kétségbe.

118 A BPB azon érvével kapcsolatosan, amelyben az [A] úr-féle, 1991-ben és 1992-ben létrejött információcserét, valamint a [D] úr által folytatott információcseréket megkülönbözteti egymástól, meg kell állapítani, hogy az teljesen megalapozatlan.

[A] úr ugyanis nyilatkozatában kijelentette, hogy 1993-ban figyelmeztette [D] urat, hogy ne éljen túl gyakran információcserével, ami azt mutatja, hogy mindketten tisztában voltak az információcserék menetével. Pusztán az a tény, hogy az információcseréket két különböző személy hajtotta végre, csak a BPB-t irányító személy változásával függ össze. Ráadásul az információcserék indoka – különösen ami céljukat illeti – ugyanaz. Az általa 1993-tól folytatott információcserékkel kapcsolatos nyilatkozatában [D] úr kijelenti, hogy az adatok még igen elnagyolt formájukban is alkalmasak voltak a piac méretének, az ott uralkodó tendenciáknak, valamint a versenytársak piaci részesedéseinek a felmérésére, úgyhogy „nem a sötétben tapogatóztak".

119 Következésképpen a Németországban, Franciaországban, a Benelux államokban, valamint Nagy-Britanniában eladott mennyiségekre vonatkozó 1992–1998 közötti információcserék összejátszáson alapuló volta megfelelő bizonyítékot nyert.

Az egyesült királysági eladási mennyiségekre vonatkozó információcserékről

A felek érvei

120 A felperes fenntartja, hogy az egyesült királysági piacra vonatkozó információcsere célja az volt, hogy lehetősége legyen az egyesült királysági gipszlemezek piaca, valamint saját piaci részesedése általános jelentőségének jobb megismerésére.

121 A felperes arra hivatkozik, hogy ugyan a jelentősen általánosított eladási mennyiségek vonatkozásában kicserélt adatok havi bontásúak voltak, nem minden hónapban, hanem rendszertelenül került sor információcserére, és azok több hónap adataira vonatkoztak.

122 A Bizottság erre azt a választ adja, hogy nem állítja, hogy az adatcsere havonta zajlott, hanem csak azt, hogy ezen információcserék hosszabb időn (vagyis hét egymást követően éven) keresztül meglehetősen folyamatosan zajlottak, továbbá hogy azon állítást, miszerint ezen információcserékre az igények szerint rendszertelenül került sor, cáfolja a BPB egyesült királysági leányvállalatának, a British Gypsumnak (a továbbiakban: BG) az ügyvezető igazgatója, [N] úr által készített táblázat tartalma, amelyből az információk rendszeres áramlására lehet következtetni.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

123 Először is meg kell jegyezni, hogy a felperes kifogásközlésben maga jelentette ki, hogy nem ellenezte az egyesült királysági információcserék EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértésként való minősítését. Az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszában azt is elismerte, hogy a hivatkozott információcserék 1992-től 1998 elejéig folytak, és azok az EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértésnek minősülnek.

124 Továbbá azt is meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszában a Bizottság megerősítette, hogy az egyesült királysági és a további négy érintett piacon megvalósított eladási mennyiségekre vonatkozó információcserék ugyanazon egységes és folyamatos jogsértés két tényezőjét alkották, még akkor is, ha azok versenyellenes hatásai kétszeresek voltak, és egymást erősítették, mivel e hatások az egyesült királysági piacra vonatkoztak. Tekintettel arra, hogy a felperes az egyesült

királysági piacon elért eladási mennyiségekre vonatkozó adatcserék célját és gyakoriságát vitatja, meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban ezen adatcserével kapcsolatosan hibát vétett-e.

125 A Bizottság az egyesült királysági piacon elért eladási mennyiségekre vonatkozó adatcserékkel kapcsolatosan a megtámadott határozat (171) preambulumbekezdésében úgy ítélte meg, hogy annak célja megegyezett a többi négy érintett piac eladási mennyiségeire vonatkozó adatcserékével. A felperes viszont azt állítja, hogy ezen információcsere célja az volt, hogy lehetősége legyen az egyesült királysági gipszlemezek piaca, valamint saját piaci részesedése általános jelentőségének jobb megismerésére.

126 A felperes magyarázata – tekintettel a kérdéses jogsértés általános hátterére – nem csökkentheti ezen információcsere versenyellenes jellegét, amelynek a londoni találkozón kifejezett és azután követett célja az árháború befejezése volt.

127 A felperes azon állítása, miszerint az a tény, hogy az adatokat nevezetesen havi bontásban szerkesztették táblázatokba, nem bizonyítja, hogy ezen adatok cseréjére is ugyanilyen rendszerességgel került volna sor, a jelen ügyben hatástalan. Még ha fel is tesszük, hogy az eladási mennyiségekre vonatkozó adatok kisebb rendszerességgel kerültek cserére, ez nem cáfolja meg azt a következtetést, hogy ez az információcsere ugyanazon okokból volt versenyellenes, mint a négy érintett piacon folytatott információcsere. Mindenesetre meg kell állapítani, hogy a felperes nem szolgáltatott egyetlen arra vonatkozó bizonyítékot sem, hogy ugyan az adatokat havi rendszerességgel gyűjtötték össze, az információcserére mégsem havonta került sor. E feltételek mellett meg kell állapítani, hogy a felperes nem bizonyította, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (194) preambulumbekezdésében kifejtett végkövetkeztetése, miszerint az [N] úr-féle táblázat rendszeressége és részletessége rendszeres információcserét feltételezett, téves.

128 A fentiekből következően a Bizottságnak az egyesült királysági piacon elért eladási mennyiségekre vonatkozó adatcserékkel kapcsolatos értékelése nem téves.

Az Egyesült Királyságban az 1992 és 1998 közötti időszakban bekövetkezett áremelésekre vonatkozó információcserékről

A felek érvei

129 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság sehol sem állapította meg, hogy a párhuzamosan bekövetkezett áremeléseket a gyártók nem egymástól függetlenül határozták el.

130 Azon bizonyítékok, amelyekre a Bizottság támaszkodott, először is a Knauf és a BG regionális igazgatói között 1996-ban lezajlott beszélgetésből, másodszor a Lafarge eladási igazgatója és a BG eladási osztálya egyik alkalmazottja között 1998-ban lezajlott beszélgetésből, harmadszor az [N] úr által a többi résztvevő ügyvezetőivel az árak további emeléséről közölt egy vagy két tájékoztatásból állnak.

131 A felperes fenntartja, hogy a Bizottság ezen elszigetelt eseményeknek indokolatlan fontosságot tulajdonított. Ráadásul az első két kapcsolatfelvétel kétéves különbséggel,

különböző társadalmi rendezvényeken történt. Továbbá [N] úr csupán egyszer vagy kétszer értesítette ügyvezetőtársait, és a Bizottság állításával ellentétben nem információcserékről, hanem egyoldalú közlésekről volt szó.

132 A felperes vitatja a Bizottság azon megállapítását, miszerint e kapcsolatfelvételek alátámasztják, hogy egységes és folyamatos jogsértés állt volna fenn. A felperes arra hivatkozik, hogy e kapcsolatfelvételekre kizárólag 1996 novembere és 1998 márciusa között került sor, és azok csak az Egyesült Királyságra vonatkoztak.

133 A Bizottság azzal érvel, hogy soha nem állította, hogy az árakban megegyeztek volna, vagy tárgyaltak volna azokról. Úgy véli, hogy az a tény, hogy a bizonyos áremelések kapcsán történt kapcsolatfelvételek belső jelentések tárgyát képezték, megfelelően tanúsítja azok jelentőségét.

134 A Bizottság a megtámadott határozat (471)–(477) preambulumbekezdésére utalva úgy véli, hogy ezen információcserék összehangolt magatartásnak minősülnek, amelyek a versenynek legalább a gipszlemezek négy fő európai piacán való korlátozására irányuló összetett és folyamatos megállapodás sajátos megnyilvánulásainak részei voltak.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

135 Amint az a keresetből és a BPB együttműködésének vizsgálatából kitűnik, éppen az utóbbi volt az, aki tájékoztatta a Bizottságot az egyesült királysági áremelésekre vonatkozó információcseréről. Egyébiránt a megtámadott határozatban hivatkozott tényállási elemeket a BPB nem vitatja.

136 Ezen túlmenően figyelemmel kell lenni arra a tényre is, hogy a felperes a kifogásközlésre adott válaszában kijelentette, nem ellenzi, hogy a Bizottság a hivatkozott kapcsolatfelvételeket az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében jogsértésnek minősítse. Az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszában a felperes azt is elismerte, hogy az a tény, miszerint [N] úr egyszer vagy kétszer tájékoztatta a Knaufot és a Lafarge-ot az egyesült királysági listaárak emeléséről, az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében jogsértésnek minősül.

137 Mindazonáltal a BPB megpróbálja ezen információcserék versenyellenes voltát relativizálni, kijelentve, hogy a golfnapok során folytatott beszélgetések csupán az adott ágazatra vonatkozó pletykák voltak, és az erről szóló jelentések csupán ilyen jellegű adatokról számolnak be. Ezen túlmenően ezek az információk egyoldalúan kerültek közlésre. Végül úgy véli, hogy az érintett vállalkozások a piacon keringő hírekből egyébként is tudtak már az áremelésekről, továbbá az információcserék pusztán a már meghozott döntésekről tájékoztattak. Egyébiránt e tájékoztatás pusztán a listaárakra vonatkozott, amely nem tükrözte e „teljesen nettó” (engedményektől mentes nettó) árakat.

138 Az 1996. szeptember 7-ét megelőző időszakkal kapcsolatosan a megtámadott határozat (198)–(200) preambulumbekezdéséből az tűnik ki, hogy az érintett vállalkozások által az áremelésekről tett bejelentések négy alkalommal majdnem azonos időben történtek.

A BG 1992. július 21-i bejelentését (amely 1992 augusztus végén lépett életbe) a Lafarge (Redland) 1992. július 31-i (1992. augusztus 31-én életbe lépett) bejelentése követte. A Knauf 1992. augusztus 3-án jelentette be új árait (és az 1992 szeptemberétől érvényes árlistáját).

139 A BPB 1993 novemberében jelentette be, hogy 12%-os áremelést hajt végre, amely 1994 januárjában lép életbe. A Lafarge is követte ezt az áremelés-bejelentést, a Knauf viszont nem teljesen.

140 A Knauf 1994. szeptember 29-én jelentette be a hozzávetőlegesen 6,5%-os áremelését, amelynek 1995. március 1-jétől kellett életbe lépnie, majd a BPB 1994. december 2-án jelentette be az 1995. február 27-én életbe lépő 9%-os áremelését. Ezt az áremelést követte a Lafarge ugyanilyen mértékű 1995. január 6-i áremelése, amely ugyanazon a napon lépett életbe.

141 1995. szeptember 22-én a BG a szabvány gipszlemezek 1996. január 1-jétől történő 12%-os áremelését jelentette be. Ezt a bejelentést a Lafarge is követte, amely ugyanilyen mértékű áremelést jelentett be 1995. október 13-án 1996. január 1-jei hatállyal, valamint a Knauf, amely 1995. október 27-én jelentette be ugyanilyen mértékű, a fentiekkel megegyező időpontban életbe lépő áremelését.

142 Az 1996. szeptember 7-ét megelőző időszakban a BPB, a Lafarge és a Knauf áremelései nagyon kis időközönként követték egymást, ha éppen nem estek egybe.

143 Azt kell tehát megvizsgálni, hogy az áremelések nagyjából egyidejű bejelentése, valamint a bejelentett árak párhuzamossága a versenytárs vállalkozások áremelésről való tájékoztatására utaló előzetes egyeztetést bizonyító komoly, releváns és egybevágó ténykörülményeknek minősülnek-e. A párhuzamos magatartás csak abban az esetben tekinthető az egyeztetés bizonyítékának, ha az egyeztetés az egyetlen elfogadható magyarázat. Figyelembe kell venni ugyanis azt a tényt, hogy az EK 81. cikk tilt minden versenyt torzító jogellenes magatartást, ám nem zárja ki azt, hogy a piaci szereplők racionálisan alkalmazkodjanak a versenytársaik megfigyelt vagy várható magatartásához (a Bíróság C-89/85., C-104/85., C-114/85., C-116/85., C-117/85. és C-125/85–C-129/85. sz., Ahlström Osakeyhtiö és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1993. március 31-én hozott ítéletének [EBHT 1993., I-1307. o.] 71. pontja).

144 A jelen esetben viszont ugyan a különböző áremelések bejelentése közötti időközök esetleg lehetővé is tették az érintett vállalkozások számára, hogy ezen áremelésekről a piaci hírekből értesüljenek, és még ha ezen áremelések mértéke nem is volt mindig azonos, az áremelések bejelentésének hozzávetőleges egyidejűsége, valamint a bejelentett árak párhuzamossága ezen áremelések korábbi egyeztetése komoly bizonyítékának minősülnek, még akkor is, ha ezek az áremelések olyan háttér részét képezik – amint azt a Bizottság is megállapította a megtámadott határozatban –, amelyet azon tény jellemez, hogy a felperes és a Knauf 1992 elején a londoni találkozó során az árháború befejezésében egyeztek meg a négy európai piacon.

145 Mindenesetre meg kell állapítani, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (476) preambulumbekezdésében az egyesült királysági piacon történt áremelésekre vonatkozó adatcsere kapcsán kizárólag a BPB, a Knauf és a Lafarge által elismert kapcsolatfelvételt állapította meg, amelyek bizonyos áremeléseket követően történtek meg, és ezzel kapcsolatosan a megtámadott határozat (211) preambulumbekezdésére hivatkozott. Ezenfelül a megtámadott határozat (210) preambulumbekezdéséből az tűnik ki, hogy kijelentette, hogy csupán az – egyébként más jogellenes kapcsolatfelvételben is részt vevő – vállalkozások magatartásának párhuzamosságát tudja megállapítani, anélkül hogy abból arra jutott volna, hogy ez a párhuzamosság szükségszerűen egyeztetés eredményeként jött volna létre. Ráadásul a megtámadott határozat (211) preambulumbekezdésének angol, francia és holland változatában használt „mindazonáltal” kifejezéssel világosan szembeállította a puszta párhuzamosságot az áremelések bejelentését megelőző és elismert kapcsolatfelvételek fennállásával.

146 Az 1996. szeptember 7-ét követő időszak tekintetében az egyesült királysági áremelések kapcsán az alábbi okirati bizonyítékok tanúsítják a versenytársak közötti érintkezést.

147 Először is a BG egyik belső jelentéséből kitűnik, hogy az 1996. szeptember 7–8-i hétvégén a Knauf bejelentette, hogy követni fogja a BG által bejelentett áremeléseket, amennyiben az utóbbi az ebbéli szándékát kifejezetten pontosítja. Amint az a megtámadott határozat (201) preambulumbekezdéséből kitűnik, e megbeszélés azelőtt zajlott le, hogy a BG megküldte volna az 1996. szeptember 9-i áremelésről szóló bejelentését.

148 Ráadásul ezt az áremelést 1996. szeptember 20-án a Lafarge is követte.

149 Másodszor az áremelések bejelentésének hozzávetőleges egyidejűsége, valamint a bejelentett árak párhuzamossága folytatódott. A Bizottság a megtámadott határozat (203) és (204) preambulumbekezdésében megállapította, hogy a BG 1997. június 3-án a szabvány gipszlemezek árának 1997. augusztus 1-jei hatállyal történő 3,8%-os emelését jelentette be. A Lafarge 3,7%-os áremelést jelentett be 1997. augusztus 4-i hatállyal, miközben a Knauf is 3,7%-os áremelést jelentett be, a Lafarge-éval megegyező hatállyal. A BG továbbá 1998. január 27-én 1998. április 1-jei hatállyal újabb 4,4%-os áremelést jelentett be. A Lafarge 1998. április 6-i hatállyal 4,1%-os áremelést jelentett be, a Knauf pedig ugyanilyen mértékű, 1998. április 1-jével életbe lépő áremelést jelentett be.

150 Harmadszor a megtámadott határozat (205) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a BG által 1998. szeptember 8-án bejelentett 5%-os, 1998. november 1-jével életbe lépő áremelést megelőzően a Lafarge egyik képviselője jelezte a BG egyik tisztviselőjének, hogy költségvetési okokból a Lafarge nem szándékozik a következő év januárjának elejére tervezett áremelést követni. Vagyis ha az érintett vállalkozások nem állapodtak

volna meg az áremelésekkel kapcsolatos információk cseréjéről, akkor a Lafarge-nak nem kellett volna arról tájékoztatnia a BG képviselőjét, hogy az utóbbi nem fogja követni a tervezett áremelést.

151 Negyedszer a BPB elismerte, hogy voltak általa „elszigetelt alkalmaknak" nevezett esetek, amikor [N] úr telefonált a Lafarge és a Knauf egyesült királysági ügyvezető igazgatójának, hogy tájékoztassa őket a BG áremeléssel kapcsolatos szándékairól, valamint a tervezett növelés nagyságáról (a megtámadott határozat (207) preambulumbekezdése). Ezek a telefonhívások – még ha a BPB még hozzávetőlegesen sem határozza meg azok időpontját, és azokat „pusztán udvariassági hívásoknak" is minősíti – azt bizonyítják, hogy a versenytárs vállalkozások érintkeztek egymással az áremelések kapcsán.

152 E körülmények között a Bizottság helyesen ítélte úgy a megtámadott határozat (477) preambulumbekezdésében, hogy az egyesült királysági piacon végrehajtott áremelésekkel kapcsolatos kapcsolattartás az EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző összehangolt magatartásnak minősül.

153 Ezt a megállapítást nem cáfolja meg azon tény, miszerint egyoldalú magatartásról van szó. Igaz, hogy az összehangolt magatartás fogalma valóban kölcsönös kapcsolattartást feltételez, mindazonáltal ez a feltétel teljesül, amennyiben az egyik versenytárs közli a másik versenytárssal szándékait, illetve a jövőbeli magatartását a piacon, és ezt a másik versenytárs kérte, vagy legalábbis elfogadta (a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ügyben hozott ítélet 1849. pontja).

154 A felperes azon állítása, miszerint az árakra vonatkozóan átadott információkról az érintett vállalkozás ügyfeleinek már a versenytársakkal való közlést megelőzően is tudomásuk volt, és hogy ezért a felfedett információkat a versenytársak már a piacon is összegyűjthették, emlékeztetni kell, hogy pusztán az a tény, hogy valamely vállalkozás

a versenytársairól olyan információkat szerzett, amelyeket egy független piaci szereplő üzleti titokként őriz, megfelelően tanúsítja a versenyellenes szellem fennállását (az Elsőfokú Bíróság T-204/98. és T-207/98. sz., Tate & Lyle és társai egyesített ügyekben 2001. július 12-én hozott ítéletének [EBHT 2001., II-2035. o.] 66. pontja). Egyébiránt azon megbeszélések, amelyek kapcsán a Bizottság közvetlen bizonyítékokat tárt fel, illetve amelyek létezését a felperes elismerte, az áremeléseket megelőzően zajlottak le.

155 A jelen ügy körülményeire figyelemmel a Bizottság a jogilag megkövetelt módon bizonyította, hogy a három vállalkozás tájékoztatta egymást az egyesült királysági piacon 1992 és 1998 között végrehajtott áremelésekről.

A piaci részesedések németországi stabilizálásáról

A felek érvei

156 A felperes elismeri, hogy a versailles-i találkozó célja a németországi piaci részesedések stabilizálására vonatkozó megállapodás létrehozása volt. Ám e kísérlet sikertelennek bizonyult. A felperes arra hivatkozik, hogy a Gyproc utólagos nyilatkozata alátámasztja állítását.

157 A felperes ezenkívül elismeri, hogy a brüsszeli és hágai találkozón tovább folytatódtak a minden egyes érintett, Németországban tevékeny vállalkozás piaci részesedésére vonatkozó megbeszélések. Ráadásul az érintett vállalkozások az utolsó megbeszéléseket

megelőzően az 1998 év első négy hónapjában fennálló piaci részesedésekre vonatkozóan megint kicserélték információikat. Mindazonáltal a megbeszélések ez alkalommal sem vezettek eredményre.

158 A felperes hangsúlyozza, hogy ugyan a vállalkozások többször találkoztak, és közös érdekükben állt a német piac stabilitásának megteremtése, nem tettek közös kötelezettségvállalásokat, miközben az alkalmazandó jog megköveteli ezt a kötelezettségvállalást. A felperes arra hivatkozik, hogy a vállalkozások megoszthatják egymással a véleményüket arról, hogy minek a megtörténtét szeretnék, hacsak valamelyik vállalkozás kapcsolatfelvételével vagy magatartásával nem hozza félreérthetetlenül a másik vállalkozás tudomására, hogy a másik vállalkozásnak bizonyos módon kellene viselkednie, és az utóbbi vállalkozásnak kötelességének kellene éreznie, hogy az előbbi vállalkozás által javasolt módon járjon el, ez nem képez jogi értelemben megállapodást. A felperes úgy véli, hogy a Bizottság tárgyalást nem tekinthet megállapodással egyenértékűnek.

159 A felperes azzal érvel, hogy a Bizottság megközelítése szerint az EK 81. cikk (1) bekezdésének értelmében vett megállapodás megnyilvánulási formái bizonyítják a közös célt, és ezek a megjelenési formák maguk is a közös cél bizonyítékai. A felperes szerint ez az érv jogilag teljesen értékelhetetlen.

160 Fenntartja, hogy a Bizottság tévesen vélte úgy, hogy az érintett vállalkozások által 1996 novemberében egy független szakértő segítségével megszervezett információcsere-rendszer (a továbbiakban: információcsere-rendszer) fejlettebb volt, továbbá pontosabb és ellenőrizhetőbb információkat nyújtott, mint más adatcserék. Megjegyzi, hogy a gyártók a független szakértővel közölték az információkat, aki viszont nem ellenőrizte azokat. Továbbá az információcsere-rendszeren belül lezajlott cserék nem voltak gyakoriabbak, mint az érintett vállalkozások elnök-vezérigazgatói közötti információcserék, ugyanis mindkét esetben negyedéves időközönként került sor információcserékre az 1996 és 1998 közötti időszakban. Ezen túlmenően az információcsere-rendszeren keresztül lezajlott információcserék kevesebb információt nyújtottak az érintett vállalkozások számára, mint az elnök-vezérigazgatók által folytatott

információcserék, tekintettel arra, hogy a független szakértő csupán egy összesített számadatot hozott a vállalkozások tudtára a piac méretével kapcsolatosan.

161 A felperes továbbá arra hivatkozik, hogy az információcsere-rendszernek a versailles-i találkozót követően történt elindítása csupán véletlen egybeesés.

162 A Bizottság úgy véli, hogy ugyan a vállalkozások nem tudtak megegyezni a németországi piacon a piaci részesedések felosztásának módjáról, ám kifejezték a verseny – a német piac felosztása, vagy legalábbis stabilizálása útján történő – korlátozására irányuló közös akaratukat a gipszlemezek piacán. Álláspontja szerint pusztán már az a tény, hogy valamely vállalkozás közli, hogy nem kívánja növelni piaci részesedését, elegendő ahhoz, hogy versenytársait stratégiája egyik fontos eleméről tájékoztassa, és ez nyilvánvalóan versenyellenes magatartásnak minősül. Úgy véli, hogy a vállalkozások kötelesnek érezték magukat egy bizonyos magatartás követésére, amint azt a további ilyen jellegű megbeszélések is bizonyították.

163 A Bizottság arra hivatkozik, hogy a résztvevők által eltitkolni kívánt információcserére – amely az állítólagosan jelentéktelen számadatokon nyugszik, és amelynek célja a jövőbeli stratégia meghatározása – egyetlen elfogadható magyarázat, hogy az érintett vállalkozások hallgatólagos megállapodást kötöttek a hagyományos áramlatok betartásáról.

164 A Bizottság úgy véli, hogy ugyan a németországi piacon fennálló piaci részesedések az 1996-os versailles-i találkozót követően is változtak, ezek a változások elenyészők voltak, és alátámasztják a Bizottság következtetéseit, ugyanis az utóbbi soha nem állította, hogy létezett volna egy, a piaci részesedések felosztására vonatkozó alakszerű megállapodás.

165 A Bizottság kijelenti, hogy ugyan az információcsere-rendszer önmagában nem ütközik a közösségi jogba, azt mégsem elszigetelten, hanem azon tény fényében kell elemezni, hogy e rendszert a résztvevők azért hozták létre, hogy pontosabb és ellenőrizhetőbb információhoz jussanak. Ráadásul a BPB azon kijelentése, miszerint a nyújtott információk nem voltak pontosabbak a korábban nyújtottaknál, nem adnak választ arra, hogy a BPB és a többi vállalkozás miért vett részt ebben a rendszerben. Továbbá a BPB által adott magyarázat, miszerint a vállalkozások pontosan szerették volna felmérni, hogy mekkora a német piac, ugyancsak a Bizottság értelmezését támasztja alá.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

166 A felperes érveléséből az tűnik ki, hogy nem vitatja a versailles-i, brüsszeli és hágai találkozó megtörténtét. Elismeri továbbá, hogy részt vett ezeken a találkozókon, és hogy megbeszéléseket folytatott a német piac helyzetéről. Azt is elismeri, hogy a versailles-i találkozón javaslat hangzott el a németországi piacon fennálló piaci részesedések 1995-ös szinten való stabilizálására irányuló megállapodás elérésére.

167 Mindazonáltal úgy véli, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy az érintett vállalkozások közös kötelezettségvállalást tettek volna. A felperes álláspontja szerint a hatályos jog megköveteli az ilyen kötelezettségvállalás fennállását. Ugyanakkor a jelen ügyben történt események csupán a megállapodásról való tárgyalásnak minősülnek.

168 Következésképpen a felperes és a Bizottság a versailles-i, brüsszeli és hágai találkozó, illetve információcsere-rendszer jogi minősítésében nem értenek egyet.

169 A felperesnek az annak bizonyítására vonatkozó érvelése, miszerint nem kötöttek megállapodást a németországi piaci részesedések felosztásáról, meg kell jegyezni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (469) preambulumbekezdésének végén megállapította, hogy „az [érintett vállalkozások] között megállapodás jött létre, amellyel az utóbbiak fel kívánták osztani egymás között a német piacot, vagy legalábbis azt stabilizálni kívánták, és ezért e megállapodás egy olyan összetett és folyamatos megállapodás különös megnyilvánulását képezi, amelynek célja a versenynek legalább a gipszlemezek négy fő piacán történő korlátozása volt". A megtámadott határozat (462), (463), (465) és (469) preambulumbekezdéséből továbbá kitűnik, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy – függetlenül attól, hogy a résztvevők kötöttek-e ilyen megállapodást, vagy sem – az érintett vállalkozások között az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében megállapodás jött létre azzal, hogy kinyilvánították a német piac egymás közötti felosztására, vagy legalábbis e piac stabilizálására irányuló közös akaratukat.

170 Ugyan a Bizottság nem bizonyította, hogy az eljárás alá vont vállalkozások szigorúan véve megállapodást kötöttek a németországi piac piaci részesedéseinek felosztásáról, elegendő, ha a nem cáfolt tényekből kitűnik, hogy a kérdéses vállalkozások azt tudatosan helyettesítették olyan egymás közötti gyakorlati együttműködéssel, amely a versenyt veszélyeztette, oly módon, hogy a német piac stabilizálása érdekében közvetlen kapcsolatban voltak egymással. Következésképpen azt kell megvizsgálni, hogy a jelen ügyben ez a helyzet áll-e fenn.

171 Az 1996. júniusi versailles-i találkozó megtörténtét a felperes nem vitatja, sem azt a tényt, hogy ezen a találkozón a kérdéses vállalkozások közölték az 1995-re vonatkozó tényleges eladási adataikat, megbeszélést tartottak a német piacon fennálló részesedéseik stabilizálásáról, és hogy a Gyproc nem értett egyet a mások által részére javasolt piaci részesedés mértékével.

172 A BPB az 1997. december 4-i brüsszeli találkozó megtörténtét ugyancsak elismeri, ám azt is megjegyzi, hogy e találkozó lehetőséget adott a német piac stabilizálására vonatkozó megbeszélésekre.

173 A BPB az 1998. májusban lezajlott hágai találkozó megtörténtét sem tagadja. Mindazonáltal az ott folytatott megbeszélések – még ha azok tárgya a németországi helyzet megvitatása is volt – nem vezettek konkrét eredményre. Ezzel kapcsolatosan a megtámadott határozat (257) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Gyproc szerint a résztvevők kicserélték az 1998 első négy hónapjában megvalósított németországi eladási mennyiségekre vonatkozó számadatokat, az összes résztvevő megnevezte a Németországban általa elérni kívánt piaci részesedést, továbbá hogy a résztvevők összesített piaci részesedése 101%-ot tett ki, ezért azt javasolták, hogy a Gyproc csökkentse piaci részesedését 11%-ra, ám azt az utóbbi elutasította.

174 Következésképpen a fentiekből az tűnik ki, hogy ugyan sem a versailles-i, sem az azt követően Brüsszelben és Hágában tartott találkozókon nem jött létre külön megállapodás a német piac felosztásáról, a négy érintett vállalkozás kinyilvánította a német piac stabilizálására, és következésképpen a verseny korlátozására vonatkozó közös akaratukat. Ezért – amint arra a Bizottság a megtámadott határozat (264) preambulumbekezdésében hivatkozott – a versailles-i találkozó megtartása a német piac BPB, Knaug, Lafarge és Gyproc közötti felosztására vonatkozó elvi megállapodás létezését bizonyítja.

175 A BPB ugyanis nem vitatja, hogy a versailles-i találkozón – a Gyproc álláspontját leszámítva – a másik három vállalkozás, vagyis a Knauf, a Lafarge és a felperes kölcsönösen megjelölték azon piaci részesedés mértékét, amely mindegyiküknek megfelelt, és ezek a piaci részesedések tulajdonképpen a részükre ténylegesen rendelkezésre álló piaci részesedéseknek feleltek meg. Ezzel kapcsolatosan emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a vállalkozások nem vitatják, hogy a versailles-i találkozón valóban kicserélték az 1995. évre vonatkozó eladási adataikat.

176 Az információcsere-rendszert ugyancsak figyelembe kell venni. E rendszer létezése a Bizottság azon elméletét támasztja alá, miszerint a hivatkozott vállalkozások stabilizálni akarták a német piacot. Minden egyes gyártó bizalmasan átadta számadatait a független szakértőnek, aki pedig összegyűjtötte ezen eredményeket, annak érdekében, hogy aztán az ezekből összesített számadatról tájékoztassa a résztvevőket. Ez a számadat mindegyik résztvevő számára lehetővé tette, hogy kiszámíthassa saját piaci részese-

dését, ám a többiekét nem. A résztvevők ezeket az adatokat negyedévenként közölték, és a közölt adatok az egyes vállalkozások eladási számadataiból álltak. A gyártók ezen túlmenően bizalmasan közölték a független szakértővel az 1995 januárjától decemberéig, valamint az 1996 januárjától szeptemberéig tartó időszak számadatait.

177 Az információcsere-rendszer tehát lehetővé tette az érintett vállalkozások számára annak ellenőrzését, hogy a német piacon fennálló piaci részesedésük nagyjából stabil maradt-e.

178 E helyzet jogi értékelése kapcsán emlékeztetni kell, hogy az a tény, hogy valamely vállalkozás kartell létrehozása céljából információkat közöl versenytársaival, elegendő az EK 81. cikk értelmében vett összehangolt magatartás fennállásának bizonyítására (lásd e tekintetben a T-148/89. sz., a Tréfilunion kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítélet [EBHT 1995., II-1063. o.] 82. pontját).

179 Az EK 81. cikk (1) bekezdése értelmében az összehangolt magatartás olyan vállalkozások közötti együttműködést jelent, amelyek nem kötnek kifejezetten megállapodást, ám azt tudatosan helyettesítik olyan egymás közötti gyakorlati együttműködéssel, amely veszélyezteti a versenyt (a fenti 81. pontban hivatkozott Suiker Unie és társai egyesített ügyekben hozott ítélet 26. pontja, valamint a fenti 143. pontban hivatkozott Ahlström Osakeyhtiö és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 63. pontja).

180 Az egyeztetés és az együttműködés összehangolt magatartásnak minősülő kritériumait – amelyek távolról sem foglalják magukban egy igazi terv kidolgozását – a Szerződés versenyjogi rendelkezéseiben rejlő koncepció fényében kell értelmezni, miszerint minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia a közös piacon folytatni

kívánt, valamint ügyfeleivel szemben tanúsítandó kereskedelmi politikáját (a Bíróság fenti 108. pontban hivatkozott Deere kontra Bizottság ítéletének 86. pontja, valamint a C-194/99. P. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-10821. o.] 82. pontja).

181 Ez az önállósági követelmény nem zárja ki azt, hogy a gazdasági szereplők racionálisan alkalmazkodjanak a versenytársaik megfigyelt vagy várható magatartásához, ám szigorúan tiltja a gazdasági szereplők közötti bármely közvetlen vagy közvetett kapcsolatfelvételt, amennyiben e kapcsolat célja vagy hatása olyan versenyfeltételek teremtése, amelyek – figyelembe véve a felkínált termékek vagy szolgáltatások jellegét, a vállalkozások jelentőségét és számát, továbbá az érintett piac volumenét – nem felelnek meg a szóban forgó piacon szokásos feltételeknek (a fenti 108. pontban hivatkozott Deere kontra Bizottság ítélet 87. pontja, valamint a fenti 180. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet 83. pontja).

182 Ezen túlmenően – amint azt az Elsőfokú Bíróság a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ügy 1852. pontjában is megállapította – az összehangolt magatartás megállapítása érdekében nem szükséges azt bizonyítani, hogy a kérdéses versenytárs egy vagy több másik versenytárs tekintetében kifejezetten elkötelezte magát valamely magatartás tanúsítása mellett, vagy hogy a versenytársak együttesen meghatározták a jövőbeli piaci magatartásukat. Elegendő, hogy a versenytárs a szándéknyilatkozatán keresztül eloszlatta, de legalábbis lényegesen csökkentette a részéről a jövőben elvárható magatartást illető bizonytalanságot.

183 Ezzel kapcsolatosan a Bizottság a megtámadott határozat (466) preambulumbekezdésében helyesen úgy ítélte meg, hogy pusztán már az a tény, hogy valamely vállalkozás közli, hogy nem kívánja növelni piaci részesedését, elegendő ahhoz, hogy versenytársait stratégiája egyik fontos eleméről tájékoztassa.

184 Ezen túlmenően emlékeztetni kell arra, hogy az érintett piac oligopol és nagyon koncentrált piac. Az ilyen piacon tehát az információcsere lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy megismerjék versenytársaik piaci helyzetét, valamint kereskedelmi stratégiáját, és ezen keresztül lényegesen megváltoztassák a gazdasági szereplők között

fennálló versenyt (a fenti 106. pontban hivatkozott Deere kontra Bizottság ítélet 88–90. pontja, valamint a fenti 180. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet 84. pontja).

185 Ezen túlmenően a felperes azon érvével kapcsolatosan, miszerint a Bizottság önmagába visszatérően érvel, emlékeztetni kell, hogy az érintett ügy elemeinek összességét nem külön-külön, elszigetelt jogsértésekként, hanem az azokat átfogó tényállási háttérben, egyetlen olyan jogsértés részeiként kell vizsgálni, amelynek célja a verseny korlátozása a gipszlemezek négy érintett piacán. Az ítélkezési gyakorlat értelmében a Bizottság által a határozatban valamely vállalkozás által az EK 81. cikk (1) bekezdés megsértésének bizonyítására hivatkozott ténykörülményeket nem elszigetelten, hanem összességükben kell értékelni (lásd e tekintetben a Bíróság 48/69. sz., ICI kontra Bizottság ügyben 1972. július 14-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 619. o.] 68. pontját).

186 Egyébiránt az érintett piacok stabilizálására irányuló cél általános hátterére tekintettel a német piacon történt információcsere lehetővé tette a kérdéses vállalkozások számára annak ellenőrzését, hogy a versenytársak piaci részesedései ugyanazon a szinten maradtak-e.

187 Végül a felperes azon érvelésével kapcsolatosan, miszerint megállapodás hiányában a Bizottságnak legalább az összehangolt magatartás piacra gyakorolt hatásait bizonyítania kellett volna, emlékeztetni kell, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásához a megállapodás tényleges hatásait felesleges figyelembe venni, ha már egyszer bebizonyosodott, hogy e megállapodás célja a közös piacon a verseny megakadályozása, korlátozása vagy torzítása (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 261. pontja).

188 Ugyanígy, az EK 81. cikk (1) bekezdés hatálya alá tartozik egy összehangolt magatartás akkor is, ha annak nincs versenykorlátozó hatása a piacon. Mindenekelőtt a hivatkozott rendelkezés szövegéből következik, hogy amint a vállalkozások közötti megállapodások

és vállalkozások társulásai által hozott döntések, az összehangolt magatartások is tiltottak, függetlenül a hatásuktól, feltéve hogy versenykorlátozó céljuk van (a Bíróság C-105/04. P. sz., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 21-én hozott ítéletének [EBHT 2006., I-8725. o.] 137. és 138. pontja).

189 Továbbá bár az összehangolt magatartás fogalmának feltétele az, hogy a részt vevő vállalkozások bizonyos magatartást tanúsítanak a piacon, ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy az ilyen magatartás ténylegesen olyan hatással jár, ami versenyt megakadályozza, korlátozza vagy torzítja (a fenti 188. pontban hivatkozott Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ítélet 139. pontja).

190 Az ügy átfogó hátterére tekintettel az Elsőfokú Bíróság úgy találta, hogy a Bizottság nem vitatott tények alapján jogilag megfelelő módon bizonyította, hogy az érintett vállalkozások nem tudtak külön megállapodást kötni a német piac egymást közötti felosztására, ám kifejezték arra irányuló közös akaratukat, hogy e piacon bizonyos magatartást tanúsítsanak, vagyis hogy az érintett piac stabilizálása révén korlátozzák a versenyt.

A németországi áremelésekre vonatkozó információcserékről

A felek érvei

191 A felperes vitatja a Bizottság azon állítását, miszerint a négy gyártó tájékoztatta volna egymást szándékaikról, vagy hogy az 1994 végétől 1998 szeptemberéig tartó időszakban egymáshoz igazították volna a tervezett áremeléseik időpontját, illetve szintjét. Úgy véli,

hogy a Bizottság nem bizonyította megfelelően ezen állításait. Az a tény, hogy a verseny továbbra is fennmaradt a német piacon, éppen ellenkezőleg azt mutatja, hogy a gyártók továbbra is önállóan jártak el. Mindenesetre a kérdéses kapcsolattartások nem tanúsítják a közös akarat fennállását, illetve nem bizonyítják egy 1992-ben létrejött megállapodás létezését.

192 A versenytársaival a németországi áremelésekkel kapcsolatosan állítólagosan fennállt közvetlen kapcsolatra vonatkozóan a BPB rámutat, hogy már előzőleg úgy nyilatkozott, hogy nem küldött a versenytársainak a saját áremeléseiről szóló iratokat. Ami a Knauf által a versenytársai részére megküldött ártáblázatot illeti, ezek ez információk nem minősülnek az árakkal kapcsolatos jogellenes magatartásnak, mivel ezek a levelek már széles körben ismert, vagy a piacon már előre látott áremelésekre vonatkoztak. Egyébként pedig a katalógusárakat gyakran csökkentették árengedmények nyújtásával.

193 A felperes vitatja, hogy a Lafarge 1996. december 17-i jelentése [V] úr, a felperes németországi leányvállalata, a Rigips kereskedelmi igazgatója, valamint [X] úr, a Lafarge Gips igazgatója közötti árakra vonatkozó megbeszélését követően született volna. Fenntartja, hogy mindig is tagadta e megbeszélés megtörténtét. Ezen túlmenően elutasítja a Bizottság azon következtetését, miszerint a jelentés a gyártók közötti közvetlen kapcsolattartás létezését bizonyítja. Az áremelések párhuzamosságával kapcsolatban a felperes megjegyzi, hogy valamely oligopol piacon szokásos, hogy a vállalkozások versenytársaikhoz igazítsák áraikat, és – legalábbis az árlistákat érintően – párhuzamos módon viselkedjenek. A „teljesen nettó" árakkal kapcsolatos verseny ugyanis továbbra is heves volt.

194 A Lafarge 1998. október 7-i jelentésével kapcsolatosan a felperes úgy véli, hogy e jelentés az oligopol piacokon történő áremelések szokásos mechanizmusát írja le. Arra hivatkozik, hogy a jelentés több olyan tényt tár fel, amelyek ellentmondanak a Bizottság állításainak, mint például az a tény, hogy a gyártók árleszállítást adtak még a listaárak emelését követően is, vagy hogy a Rigips áremelését a jelentést megelőzően nyolc héttel

jelentette be, ám a többi gyártó nem követte ezt az áremelést, hogy bizonytalanság uralkodott a versenytársak áremelésre való reakciójával kapcsolatosan, hogy az áremelések nagy része az ezt megelőző évekre korlátozódott, és hogy 1993-ig, illetve 1994-ben a Lafarge megpróbált nagyobb piaci részesedést szerezni.

195 A Knauf 1993. november 15-i belső feljegyzésével kapcsolatosan a felperes arra hivatkozik, hogy ugyan ez a feljegyzés esetlegesen versenyellenes magatartás kialakítását javasolta, ez nem jelenti azt, hogy ez a magatartás ténylegesen meg is valósult.

196 A Rigips 1994. októberi belső feljegyzését illetően a felperes úgy véli, hogy az a mondat, miszerint „úgy gondoljuk, hogy az árak ezen a szinten lesznek befagyasztva", nem utal semmilyen jogellenességre, és csupán a Rigips árak alakulására vonatkozó kilátásainak értékelését fejezi ki.

197 Az 1995. december 1-jei áremeléssel kapcsolatosan a felperes vitatja, hogy ezen áremelés kudarca lett volna a versailles-i találkozó indítóoka. Arra hivatkozik, hogy az 1995 decemberétől 1996 júniusáig tartó árcsökkenés inkább a megállapodás hiányát bizonyítja.

198 Az 1997 szeptemberében történt áremeléssel kapcsolatosan a felperes vitatja, hogy a többi gyártó részt vett volna az ügyfelek elvesztésének elkerülésére tett kísérletében. Fenntartja, hogy még ha a gyártók tárgyaltak is a piac felosztásáról, ezek a megbeszélések nem vezettek sikerre. Ezt követően a verseny tovább folytatódott a piacon, és következésképpen az 1997-es katalógusár-emelés sikertelen volt.

199 Az 1998. szeptemberi áremeléssel kapcsolatosan a felperes fenntartja, hogy nem vett részt semmiféle, a gyártók közötti összehangolt magatartásban. Arra hivatkozik, hogy a Bizottságnak a felperessel kapcsolatosan rendelkezésére álló egyetlen bizonyítéka az a tény, hogy a felperes kapott egy másolatot a Knauf áremelésről szóló leveléről. Ez a tény mindamellett nem ad hozzá semmit ahhoz, hogy a Knauf elismerte, hogy esetenként az áremeléseiről szóló leveleket küldött versenytársainak. Ezen túlmenően tagadja, hogy bármiféle tájékoztatást kapott volna a Gyproctól. A Bizottság azon állítását, miszerint az 1998. szeptemberi áremelés azon jogsértés további megnyilvánulásának minősül, amelyben a felperes a német piacon részt vett, semmiféle bizonyíték nem támasztja alá.

200 A Lafarge 1998. október 7-i jelentése kapcsán a Bizottság arra hivatkozik, hogy e jelentés nem az érintett vállalkozások közötti kapcsolattartások létezésének bizonyítására szolgált, hanem annak bizonyítására, hogy az áremelések bizonyos terv szerint történtek. Úgy véli, hogy az a tény, hogy a bejelentett árak nem feleltek meg mindig a tényleges ügyleti áremeléseknek, nem jelenti azt, hogy nem voltak jogellenesek, vagy hogy nem volt semmilyen hatásuk. Úgy véli továbbá, hogy az a tény, hogy a Lafarge 1993-ig, illetve 1994-ben megpróbálta növelni piaci részesedését, nem vonja kétségbe az ezzel kapcsolatos következtetéseit, ugyanis csak azt állapította meg, hogy az árakat az érintett vállalkozások 1994 végétől vagy 1995 elejétől hangolták össze.

201 A Knauf által a versenytársai részére megküldött ártáblázatot illetően a Bizottság a megtámadott határozat (313)–(314) és (472)–(474) preambulumbekezdésére hivatkozik.

202 A Bizottság elismeri, hogy a Knauf 1993. november 15-i belső feljegyzése nem egy már megvalósított magatartást ír le, hanem inkább bizonyos magatartási forma követését javasolja. Mindazonáltal az ebben a feljegyzésben foglalt tényezők a Knauf azon magatartását szemléltetik, amely a versenytársak közötti későbbi – a Bizottság által bizonyított – kapcsolatfelvételhez vezetett, és amely világosan alátámasztja a Bizottság

azon következtetését, miszerint a kérdéses kapcsolattartások versenyellenes célúak voltak. E tényezők továbbá a későbbi kapcsolattartásokat jellemző indokokat is megvilágítják.

203 A Rigips 1994. októberi belső feljegyzésével kapcsolatosan a Bizottság arra hivatkozik, hogy e feljegyzés háttere, és különösen az a tény, hogy e feljegyzés egy hónappal az 1995. februári áremeléseket bejelentő levelek megküldése előtt született, nem csupán azt mutatja, hogy annak szerzője jól informált volt.

204 Az 1995. december 1-jei áremelés tekintetében a Bizottság vitatja a felperes azon állítását, miszerint ezen áremelés kudarca azt bizonyítja, hogy semmiféle megállapodás nem jött létre 1992-ben. Ezen túlmenően a későbbi események azt bizonyították, hogy a kapcsolatfelvételre 1996-ban került sor (talán e kudarcnak köszönhetően), nevezetesen az 1996. júniusi versailles-i találkozón, és hogy a felek 1997. február 1-jei áremelésről állapodtak meg.

205 A Lafarge 1996. december 17-i jelentését illetően a Bizottság úgy véli, hogy a megbeszélt áremelések egy, a megtámadott határozat (430)–(434) preambulumbekezdésében leírt összetett és folyamatos megállapodás megnyilvánulásait képezik. Egyebekben e megállapodás jelentőségét a megtámadott határozat (335)–(352) preambulumbekezdése taglalja.

206 Az 1997. szeptemberi áremelés kapcsán a Bizottság fenntartja, hogy az a tény, hogy ez az áremelés kudarcot vallott, nem bizonyítja, hogy a kartell nem létezett.

207 Az 1998 szeptemberi áremelés kapcsán a Bizottság arra hívja fel a figyelmet, hogy az a tény, hogy valamely vállalkozás egy versenytársától árakra vonatkozó információkat kap, és ez ellen nem tiltakozik, az összehangolt magatartáshoz megfelelő szintű kölcsönösséget jelez. A Bizottság továbbá úgy véli, hogy az a tény, hogy a Gyproc elismerte a német piacon uralkodó árak emelését célzó összehangolási kísérletek létezését, alátámasztja a Bizottság ezen következtetését. A Bizottság megjegyzi, hogy a megtámadott határozat (380) preambulumbekezdésében hivatkozott BPB-féle feljegyzés (amely egy 1999 első negyedében végrehajtandó további áremelésre hivatkozik) időben megelőzte a Knauf a megtámadott határozat (377) preambulumbekezdésében idézett körlevelét, ennélfogva az nem lehet az említett körlevélre, illetve az utóbbi vállalkozás által a piacon terjeszteni javasolt pletykákra adott válasz.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

208 A BPB vitatja, hogy a német piacon végrehajtandó áremelések tekintetében közvetlen kapcsolatban állt volna versenytársaival, illetve hogy az áremelések alkalmazását összehangolták volna. Fenntartja továbbá, hogy mindenesetre még ha bizonyítottak is a versenytársak közötti közvetlen kapcsolatok, ezek nem tanúsítják az érintett vállalkozások között az árak összehangolásra vonatkozó közös akarat fennállását.

209 Először a BPB által kifejezetten vitatott kapcsolattartásokra, valamint versenytársak közötti összehangolásra vonatkozó bizonyítékokat kell megvizsgálni.

210 E tekintetben emlékeztetni kell, hogy a hivatkozott kapcsolattartásokat az akkori tényállás hátterében kell megvizsgálni, amelyet a versenytársaknak a gipszlemezek négy

nagy európai piaca – így többek között a német piac – stabilizálására vonatkozó közös akaratát tanúsító versenyellenes megnyilvánulások összessége jellemzett. Azt is meg kell jegyezni továbbá, hogy ha a Bizottság által megtalált különálló dokumentum tartalma nem is utal egyértelműen versenyellenes magatartás fennállására, mivel annak tartalma esetleg mással is magyarázható, mint pusztán versenykorlátozásra való törekvéssel, ez a körülmény nem zárja ki, hogy e dokumentum úgy legyen értelmezhető, hogy megerősíti e közös szándék létezését, amennyiben olyan dokumentumok csoportjába illeszkedik, amelyek bizonyító erejű ténykörülményeket szolgáltatnak az egyidejű és hasonló versenyellenes magatartások létezésére nézve.

211 A Knauf 1993. november 15-i belső feljegyzése tekintetében (a megtámadott határozat (305) preambulumbekezdése) a BPB csupán annyit jegyez meg, hogy ez a feljegyzés olyan magatartási forma követését javasolja, amely versenyellenes lehet, ám ez nem bizonyítja, hogy ez a magatartási formát ténylegesen el is fogadták. Meg kell jegyezni, hogy e feljegyzés értelmében a „[Knauf] új árlistája október végén minden közvetlen ügyfél részére kiküldésre került. Ugyanabban az időben a versenytársak is értesítésre kerültek egy-egy példány megküldése révén". A BPB magyarázatának tehát ellentmond az a tény, hogy ebben az 1993. novemberi keltezésű feljegyzésben említett eseményre 1993 októberében került sor. Ennélfogva a BPB által e feljegyzésre adott magyarázat nem meggyőző. Mindenesetre a BPB legfeljebb azt sérelmezi a Bizottsággal szemben, hogy nem bizonyította, hogy a kérdéses információcsere hatással járt volna, ami viszont még nem fosztja meg azt versenyellenes voltától.

212 A Rigips helyiségeiben talált 1994. októberi belső feljegyzés kapcsán a felperes a megtámadott határozat (323) preambulumbekezdésében előadott magyarázatához tarja magát. Álláspontja szerint e feljegyzés egy vállalkozás vezetőjének a német piac helyzetére vonatkozó értékelését tükrözi, amely e vállalkozás kereskedelmi munkatársai által összegyűjtött információkból szerzett ismeretein alapul.

213 E tekintetben e feljegyzés Bizottság szerinti értelmezése, tekintettel a dosszié többi tényezőjére, sokkal meggyőzőbb, ugyanis az utóbbiak bizonyítják, hogy az adott időszakban az érintett vállalkozások összehangolták magatartásukat. A Bizottság helyesen úgy véli, hogy ez a feljegyzés a versenytársak stratégiájának ismeretéről, valamint a közöttük fennálló kapcsolatról tanúskodik. Ugyanis e feljegyzés szerzője – miután először összefoglalja a piaci helyzetet – kifejti, hogy a Gyproc kereskedelmi igazgatója panaszkodott, hogy vállalkozása vesztett piaci részesedéséből, amit vissza kell szereznie. Továbbá a feljegyzésben arról is szó volt, hogy az árakat a feljegyzésében rögzített szinten kellene befagyasztani, és hogy 1995. február 1-jén lenne a következő áremelés. Az utóbbi megjegyzés különösen sokatmondó. Ugyanis ha a Knauf által bejelentett áremelés megküldése egyoldalú volt, és a BPB csupán követte ezt az áremelést, az utóbbi 1994 októberében nem tudhatta volna, hogy 1995. február 1-jei hatállyal áremelés van kilátásban, tekintettel arra, hogy a Knauf csupán 1994 novemberében jelentette be ezt az áremelést. Ráadásul ha a BPB – amint azt állítja – az ügyfelek révén értesült volna erről az áremelésről, senki sem akadályozta meg ennek bizonyításában azért, hogy a Bizottság által talált kézzel fogható bizonyítékokat megcáfolja. Emlékeztetni kell továbbá, hogy az áremelés 1995. február 1-jén tényleg bekövetkezett.

214 Egyébiránt meg kell jegyezni, hogy a gyártók közötti jogellenes kapcsolattartásokra vonatkozó konkrét bizonyítékok ellenére a Bizottság a megtámadott határozat (329) preambulumbekezdésében csak azt állapítja meg, hogy a versenytársak kölcsönösen tájékoztatták egymást az 1995. február 1-jei áremeléssel kapcsolatos szándékukról, ám nem állítja, hogy ez a feljegyzés az áremelések összehangolásának közvetlen bizonyítéka lenne.

215 Az 1995 decemberi áremeléssel kapcsolatosan (a megtámadott határozat (330)–(333) preambulumbekezdése), a felperes úgy véli, hogy az a tény, hogy ez az áremelés kudarcot vallott, további bizonyíték arra, hogy nem létezett az 1992-es megállapodás. Ezzel kapcsolatosan elegendő arra emlékeztetni, hogy még ha nem is voltak gazdasági hatásai, ez nem bizonyítja, hogy a kartell nem létezett, hanem legfeljebb csak annyit bizonyít, hogy a kartell nem működött jól, ami viszont irreleváns a versenyellenes összehangolt magatartás megállapítása szempontjából.

216 Egyébiránt az a tény, hogy ezzel kapcsolatosan a Bizottság újból megemlíti az 1996. júniusi versailles-i találkozót, amelynek célja a német piac stabilizálása volt, igencsak releváns, ugyanis arra utaló ténykörülményről van szó, hogy az érintett vállalkozások úgy érezték, hogy az 1995-ös áremelések kudarcát követően szükség van a német piacon kialakult helyzet újratárgyalására.

217 Ezt az elméletet a Lafarge 1996. december 17-i feljegyzése is alátámasztja (a megtámadott határozat (335) preambulumbekezdése). A feljegyzés szerzője ezzel kezdi leírását:

„[M]egint a német piac jelenlegi helyzetéről tárgyaltunk."

218 A BPB vitatja, hogy a képviselőjével a feljegyzésben utalásként megemlített megbeszélés valóban megtörtént volna. A BPB fenntartja, hogy teljesen szokványos, hogy egy oligopol piacon a vállalkozások olyan magatartást tanúsítsanak, amely áraiknak a többi vállalkozás áraihoz igazításával jár, és azokkal párhuzamosan járjanak el. A verseny ugyanis az adásvételek során alkalmazott árak tekintetében nagyon erős volt.

219 A BPB érvelését el kell utasítani. Tekintettel arra, hogy az 1996. december 17-i feljegyzés a német gipszlemezgyártók szövetségének 1996. december 16-i találkozóján történt eseményekre vonatkozik, semmi ok nincs annak kétségbe vonására, hogy a BPB képviselője és a feljegyzés szerzője – vagyis a Lafarge egyik alkalmazottja – közötti megbeszélés valóban megtörtént.

220 Ezen túlmenően a – „Szigorúan bizalmas és személyes!" megjegyzést tartalmazó – feljegyzés Bizottság általi értelmezése nem téves. E feljegyzés világosan tükrözi szerzőjének az összes gyártó által egy 1997. február 1-jére meghirdetett áremeléssel kapcsolatos aggodalmát, ami a versenytársainak magatartására és különösen az áren-

gedmények esetén általuk gyakorolt árpolitikákra vonatkozik. Megállapítja a versenytársak közötti közvetlen kapcsolattartás létezését, amelyek során közölték elemzéseiket és szándékaikat. A hivatkozott feljegyzés szerzője kifejtette, hogy a BPB által bizonyos ügyfeleknek ajánlott ár „alacsonyabb lesz az [akkor] egyeztetett legalacsonyabb árszintnél", és hogy „ez megint destabilizációhoz [fog] vezetni". Hozzáteszi még:

„[A Knauf] az [19]97 májusáig tartó tervekhez a megegyezéses árszintnél alacsonyabb árakat adott meg. Velünk szemben ragaszkodnak az áremelésekkel kapcsolatos fegyelemhez […]. Az árnak a megegyezéses szintre való emelése ([2,5–3] DM/m^2) megint csak nagyon nehéz lesz."

221 E körülmények között az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság helyesen állapította meg a megtámadott határozat (352) preambulumbekezdésében, hogy az 1997. februári áremelések kapcsán a versenytársak közvetlenül összehangolták magatartásukat, és hogy legalábbis a versenytársak ezen áremelést megelőzően kölcsönösen tájékoztatták egymást szándékaikról.

222 Az 1997. szeptemberi áremelés-kísérlet kapcsán a BPB fenntartja, hogy a Bizottság által bemutatott dokumentumok nem erre vonatkoznak, és hogy az ügyfelek elosztására vonatkozó kifogás nem érinti a felperest.

223 Először is meg kell jegyezni, hogy a négy érintett vállalkozás 1997 májusában, illetve júniusának elején az 1997. szeptember 1-jei áremelést bejelentő leveleket küldött [egymásnak] (a megtámadott határozat (353) preambulumbekezdése). A felperes ezeket a tényeket nem vitatja.

224 Ezen túlmenően ugyan a Bizottság nem szolgáltat közvetlen bizonyítékokat a BPB és versenytársai között a fenti áremelésre vonatkozóan fennállt kapcsolattartásra, ám a megtámadott határozat (356) preambulumbekezdésében példaként említett Knauf és Lafarge közötti információcserék megerősítik az áremelésekkel kapcsolatos összehangolt magatartás létezését, valamint általánosságban a forgalmazók által alkalmazott árak ellenőrzését. Az a tény, hogy az egyik vállalkozás nem habozott valamely versenytársával kapcsolatba lépni az ügyfelek tekintetében, illetve a forgalmazók által alkalmazott árak megbeszélése érdekében, alátámasztja, hogy a gyártók együttműködtek.

225 A Bizottság még egy példát hoz fel, amely álláspontja szerint a BPB, a Knauf, a Lafarge és a Gyproc közötti német piacon tanúsított összehangolt magatartás további megnyilvánulásának minősül. Egy 1998. szeptemberi és októberi áremelés-kísérletről van szó.

226 E tekintetben ugyan igaz, hogy a BPB 1998 júniusában bejelentett egy 1998 szeptemberében esedékes áremelést, miközben a többiek csupán 1998 augusztusában tették ugyanezt egy 1998 októberében esedékes áremeléssel kapcsolatosan. Az is igaz, hogy a Bizottság által a megtámadott határozatban hivatkozott, a BPB-t érintő egyetlen közvetlen bizonyíték az a tény, hogy a Knauf az áremelés bejelentéséről küldött egy példányt a BPB egyik igazgatójának a magáncímére.

227 Emlékeztetni kell, hogy a versenyellenes megállapodások és magatartások keretében a tevékenységek általában titkosan folynak le, és a találkozókat titkosan tartják, továbbá az erre vonatkozó dokumentáció a legminimálisabbra szorítkozik. Ebből következően még ha a Bizottság fel is fedez olyan iratokat, amelyek kifejezett módon tanúsítják a piaci szereplők közötti jogellenes kapcsolatfelvételt, e dokumentumok általában töredékesek és szórványosak, és ezért gyakran következtetésekkel kell bizonyos részleteket rekonstruálni. Ennélfogva az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság 55–57. pontja).

228 A jelen ügyben – tekintettel az ügy hátterére – az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy az a tény, hogy a Knauf az áremeléséről szóló bejelentést a BPB egyik igazgatójának a magáncímére küldte meg – ami a versenytárs vállalkozások közötti érintkezés meglehetősen szokatlan formájának tűnik –, elegendő annak bizonyítására, hogy a gyártók közötti szoros együttműködés a német piacon 1998 szeptemberében és októberében végrehajtott áremelések tekintetében is fennállt az érintett piacon.

229 Végül a Lafarge 1998. október 7-i jelentését (a megtámadott határozat (290)–(294) preambulumbekezdése) a BPB a piac működésének puszta leírásának tekinti. Igaz ugyan, hogy amennyiben e jelentés lenne az egyetlen feltárt bizonyíték, nem minősülne az áremelések előzetes összehangolását megfelelően bizonyító dokumentumnak. Ám ha azt a fentiekben leírt többi ténykörülménnyel együttesen vizsgáljuk, e jelentés egyrészt megerősíti a versenytársak között az áremelések és az utóbbiak közötti kapcsolattartás közötti összefüggést, másrészről pedig a németországi piaci részesedésről szóló megbeszéléseket. Az érintett vállalkozások által a német piac stabilizációjára törekedő egyéb cselekményeket, az áremelések párhuzamosságát, valamint azt figyelembe véve, hogy a Bizottság a vizsgálatok során számos, a versenytársak áremeléseiről szóló bejelentést talált a hivatkozott vállalkozások helyiségeiben, és az utóbbiak részlegesen beismerték, hogy ezeket közvetlenül ők küldték meg a versenytársaiknak, illetve kapták meg azokat tőlük, a fenti jelentés összefüggő értelmezése nem felel meg a felperes által adott magyarázatnak.

230 Másodszor a felperes azon érvelését kell megvizsgálni, miszerint még ha létezett is a versenytársak között közvetlen kapcsolattartás, az nem valósított meg versenyellenes magatartást.

231 A felperes azon állításával kapcsolatosan, miszerint kizárólag egyoldalú magatartásról volt szó, mivel a BPB soha nem küldött áremelésekről szóló bejelentést versenytársainak, ugyan igaz, hogy az összehangolt magatartás fogalma valóban kölcsönös kapcsolattartást feltételez. Mindazonáltal ez a feltétel teljesül, amennyiben az egyik versenytárs közli a másik versenytárssal szándékait, illetve jövőbeli magatartását

a piacon, és ezt a másik versenytárs kérte, vagy legalábbis elfogadta (a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ítélet 1849. pontja).

232 Ezen túlmenően az Elsőfokú Bíróság T-1/89. sz., Rhône-Poulenc kontra Bizottság ügyben 1991. október 24-én hozott ítéletében [EBHT 1991., II-867. o.), amelynek keretében a Bizottság azt állította, hogy a felperes olyan találkozókon vett részt, amelyek során a versenytársak többek között a piacon érvényesíteni kívánt árakra vonatkozó információcserét folytattak, az Elsőfokú Bíróság megállapította, hogy a vállalkozás azzal, hogy részt vett valamely versenyellenes célú találkozón, nemcsak hogy a versenytársainak jövőbeli magatartásával kapcsolatos bizonytalanságot kívánta előre kiküszöbölni, hanem szükségszerűen közvetlenül vagy közvetve figyelembe vette az e találkozókon kapott információkat a piacon kialakítandó politikájának meghatározása érdekében (a hivatkozott ítélet 122. és 123. pontja).

233 Ez a megállapítás akkor is alkalmazandó, amikor – mint a jelen ügyben is – egy vagy több vállalkozás versenyellenes összehangolt magatartásban való részvétele csupán a versenytársai jövőbeli piaci magatartására vonatkozó információk megszerzésére korlátozódik.

234 Minden gazdasági szereplőnek önállóan kell meghatároznia a közös piacon folytatni kívánt kereskedelmi politikáját. Ezzel viszont ellentétes, hogy ezek a szereplők közvetlenül vagy közvetve felvegyék egymással a kapcsolatot azzal a céllal vagy hatással, hogy valamely tényleges vagy lehetséges versenytárs piaci magatartását befolyásolják oly módon, hogy olyan versenyfeltételeket teremtenek, amelyek nem felelnek meg az érintett piac szokványos feltételeinek, vagy hogy az ilyen versenytársnak felfedjék az általuk elhatározott vagy tanúsítani kívánt piaci magatartást (az Elsőfokú Bíróság a T-305/94–T-307/94., T-313/94–T-316/94., T-318/94., T-325/94., T-328/94., T-329/94. és T-335/94. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság

egyesített ügyekben 1999. április 20-án hozott ítéletének [EBHT 1999., II-931. o.], a továbbiakban: „LVM kontra Bizottság ítélet” 720. pontja).

235 A felperes azon állítása tekintetében, miszerint az árakra vonatkozóan átadott információkról az érintett vállalkozás ügyfeleinek már a versenytársakkal való közlést megelőzően is tudomásuk volt, és hogy ezért a felfedett információkat a versenytársak már a piacon is összegyűjthették, emlékeztetni kell, hogy pusztán az a tény, hogy valamely vállalkozás a versenytársairól olyan információkat szerzett, amelyeket egy független piaci szereplő üzleti titokként őriz, megfelelően tanúsítja a versenyellenes szellem fennállását (a fenti 154. pontban hivatkozott Tate & Lyle és társai kontra Bizottság ítélet 66. pontja).

236 A felperes azon állítását tehát, miszerint az árakra vonatkozóan átadott információkról az érintett vállalkozás ügyfeleinek már a versenytársakkal való közlést megelőzően is tudomásuk volt, és hogy ezért a felfedett információkat a versenytársak már a piacon is összegyűjthették, el kell utasítani. Ez a tény, még ha igaz is, nem jelenti azt, hogy az ártáblázatok versenytársaknak való megküldésekor ezen árak már a piac objektív adatainak számítottak, amelyeket egyből meg lehetett ismerni. Ezen adatok követlen megküldése lehetővé tette a versenytárs számára, hogy ezen információkról egyszerűbb, gyorsabb és közvetlenebb módon szerezzenek tudomást, mint ha azokat a piacon gyűjtenék össze. Ráadásul az információk előzetes megküldése lehetővé tette, hogy a versenytársak jövőbeli árpolitikájával kapcsolatosan kölcsönös bizalmi légkör alakuljon ki.

237 E körülmények között az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy ugyan a Bizottság nem tudta bizonyítani, hogy az összes gyártó között minden egyes, a német piacon az érintett időszak alatt történt áremelésnél fennállt a kapcsolattartás, és még ha a Gyprocnak a németországi árakkal kapcsolatos jogellenes magatartásra vonatkozó bevallását nem is lehet figyelembe venni (lásd az első jogalapot), a Bizottság helyesen állapította meg, hogy az áremelésekre vonatkozóan a BPB, a Knauf, a Lafarge és a Gyproc által a német piacon kialakított információcsere-rendszer az EK 81. cikk (1) bekezdését sértő összehangolt magatartást képez.

A kartell földrajzi kiterjedéséről

238 A kartell földrajzi kiterjedése kapcsán a felperes kijelenti, hogy a Bizottság nem bizonyította jogilag megfelelő módon, hogy a kartell Franciaországra és a Benelux térségre is kiterjedt.

239 Ezzel kapcsolatosan elegendő arra emlékeztetni, hogy a londoni találkozó, valamint az eladott mennyiségekkel kapcsolatos információcsere Franciaországra és a Benelux térségre is vonatkozott.

240 Ugyan a Bizottság jogszerűen állapíthatja meg, hogy a különböző megnyilvánulások egyetlen jogsértést alkotnak, mivel a szabad verseny torzítását célzó átfogó terv részét képezték, az a tény, hogy a jogellenes magatartások száma és intenzitása az érintett piaconként változott, nem jelenti azt, hogy a jogsértés nem terjedt ki azokra a piacokra, amelyeken e magatartások kevésbé intenzívek és ritkábbak voltak. Ezért mesterséges lenne ezen, egyetlen cél vezérelte magatartást szétbontani, és azt több különálló jogsértésnek tekinteni azon indokból, hogy a jogellenes magatartások érintett piaconként változtak. Ezeket a tényezőket csupán a jogsértés súlyának értékelésénél, illetve adott esetben a bírság összegének megállapításánál lehet figyelembe venni (lásd analógia útján a fenti 61. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ítélet 90. pontját).

241 Következésképpen a Bizottság nem tévedett jogban, illetve nem követett el nyilvánvaló értékelési hibát az érintett jogsértést alkotó különböző tényezők vizsgálata során.

242 E körülmények között a második jogalapot el kell utasítani.

3. *Az egységes jogsértés fogalmának megsértésére vonatkozó harmadik jogalapról*

A felek érvei

243 A felperes arra hivatkozik, hogy valamely folyamatos jogsértés létezése megállapításának alapvető jogi feltétele a vállalkozásoknak a végső cél megvalósításában való részvételének folyamatossága. Úgy véli, hogy a Bizottság hibát vétett, amikor úgy ítélte meg, hogy az állítólagos 1992-es közös cél alátámaszthatja az egymást követő különböző események jogellenes voltát. A felperes véleménye szerint viszont a későbbi események – mint például a versailles-i találkozó – nem minősülnek jogsértésnek, hanem csak jogsértéskísérletnek, és ezt a minősítést a Bizottság nem vonhatja kétségbe annak vélelmezésével, hogy folyamatos jogsértésről van szó. A felperes tehát úgy véli, hogy az összetett és folyamatos megállapodás létezésének bizonyítása érdekében a Bizottságnak minden egyes eseményt megfelelő szigorral kell vizsgálnia ahhoz, hogy azokat jogellenesnek nyilváníthassa. Ezen túlmenően a Bizottság téves következtetést vont le, amikor e megnyilvánulásokból kiindulva akaratközösséget állapított meg, illetve úgy vélte, hogy e cselekmények jogellenessége ezen akaratközösségből ered. A felperes úgy véli, hogy a Bizottságnak bizonyítania kell, hogy az akaratközösség a kérdéses jogsértéstől függetlenül fennáll.

244 A felperes álláspontja szerint a Bizottság azon magyarázata, miszerint az akaratközösség fennállását a feltárt öt versenyellenes magatartás együttes létezését figyelembe véve állapította meg, nem meggyőző. A felperes felhívja a figyelmet arra, hogy a Bizottság által hivatkozott cél azonossága homályos, és csupán annak állításából áll, hogy minden

versenyellenes tevékenység tulajdonképpen ugyanazt a célt éri el, mivel végül is minden versenyellenes tevékenység hatással van az árakra. Hozzáteszi továbbá, hogy a Bizottság nem tudja világosan megmagyarázni, hogy mi volt az állítólagos megállapodás tartalma, illetve az mikor jött létre, ha nem az 1992-es találkozón. Fenntartja továbbá, hogy az egységes és folyamatos jogsértésre vonatkozó elmélet, miszerint abban négy vállalkozás vett részt, és amely 1992-től 1998-ig tartott, egyáltalán nem meggyőző amiatt, hogy bizonyos versenyellenes cselekményekben csupán korlátozott számú vállalkozás vett részt, illetve bizonyos vállalkozások nem vettek részt ezekben a cselekményekben. A felperes és a Knauf 1992-ben részt vett a londoni találkozón, ám a Lafarge és a Gyproc nem. Ugyan a felperes nem vitatja, hogy e találkozót követően kialakult információcserét a Lafarge-ra és a Gyprocra is kiterjesztették, a Bizottság nem ad magyarázatot arra, hogy ez hogyan és mikor történt meg, sem arra, hogy kinek köszönhetően tudott e két vállalkozás csatlakozni azon akaratközösséghez, amiről a Bizottság azt állítja, hogy ezen információcserék alapját képezi. A felperes továbbá úgy véli, hogy a Bizottság francia és a Benelux államoki piac kapcsán semmilyen következtetést sem vonhatott le a versenyellenes megnyilvánulásokból, mivel azok kizárólag a német és a brit piacra vonatkoztak.

245 A Bizottság arra hivatkozik, hogy a megtámadott határozat (429) preambulumbekezdésében meghatározott öt magatartás mindegyikének alkotóelemeire vonatkozóan kifejtette észrevételeit, és e tényállási elemek létezését kell bizonyítania. Hozzáteszi, hogy e ténybeli észrevételek fényében arra a következtetésre jutott, hogy e magatartások a gipszlemezek négy fő európai piacán a verseny legkisebb szintre való csökkentésére irányuló közös akarat kifejeződései voltak. Miután e következtetésekre jutott, e magatartások leírásának az volt az egyetlen logikus módja, hogy ezeket a magatartásokat ezen közös akarat megnyilvánulásainak tekintse. A Bizottság tehát nem érvelt körkörösen ezen elemzése során. Arra hivatkozik továbbá, hogy az egységes jogsértés elemei tökéletesen kiegészítik egymást, és ez az egymást kiegészítő jelleg is a jogsértés különböző megnyilvánulásai céljának azonosságáról tanúskodik. Példaképpen ahhoz, hogy az áremelések sikeresek legyenek, a versenytársaknak meg kellett elégedniük a részükre rendelkezésre álló piaci részesedéssel.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

246 Elöljáróban meg kell jegyezni, hogy a megtámadott határozat (479) preambulumbekezdésből kitűnően a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a jelen ügyben a megállapodások és összehangolt magatartások összessége az érintett vállalkozások arra irányuló számos erőfeszítéseinek részét képezte, amelyeknek egyetlen gazdasági célja, vagyis a verseny korlátozása volt, és egy összetett és folyamatos megállapodás különböző megnyilvánulásait képezték, amelynek célja és hatása a verseny korlátozása volt. Mivel a Bizottság úgy vélte, hogy a fent hivatkozott megállapodások és összehangolt magatartások bizonyos megszakításokkal 1992-től 1998-ig valósultak meg, a hivatkozott vállalkozásoknak legalább a gipszlemezek német, francia, Benelux államoki és brit piacán való stabilizálására, és ennélfogva a verseny korlátozására irányuló közös akaratát egységes, összetett és folyamatos jogsértésnek minősítette.

247 A megtámadott határozat 1. cikke megállapítja, hogy az érintett vállalkozások, közöttük a felperes „megsértett[e] a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését, amikor részt vettek egy sor megegyezésben és egyeztetett módszerben a gipszlemezágazatban" [helyesen: megsértett[e] a Szerződés 81. cikkének (1) bekezdését azzal, hogy a gipszlemezek ágazatában megállapodások és összehangolt magatartások összességében vett […] részt].

248 Először a felperes azon érvét kell megvizsgálni, miszerint a Bizottság jogban tévedett, amikor a kérdéses jogsértés különböző megnyilvánulásaiból kiindulva egy átfogó terv fennállására következtetett, anélkül hogy bizonyította volna, hogy a különböző megnyilvánulásoktól függetlenül akaratközösség állt volna fenn.

249 Emlékeztetni kell, hogy az esetek nagy részében a versenyellenes magatartás vagy megállapodás létezését bizonyos egybeesésekből és jelekből kell kikövetkeztetni, amelyek együtt figyelembe véve, más összefüggő magyarázat hiányában a versenyjogi szabályok megsértésének bizonyítékául szolgálhatnak (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság 57. pontja). Ez az ítélkezési gyakorlat az egységes és folyamatos jogsértés fogalmára is átültethető. Ugyanis amikor összetett,

egységes és folyamatos jogsértés áll fenn, minden egyes megnyilvánulás azt erősíti, hogy e jogsértés valóban létrejött.

250 A felperes állításával szemben tehát a kérdéses jogsértés különböző megnyilvánulásait abban az átfogó szövegkörnyezetben kell értelmezni, amely magyarázatot ad fennállásuk indokára. Ilyen esetben nem körkörös érvelésről van szó, hanem a bizonyítékok olyan értékeléséről, amely során a különböző tényelemek bizonyító erejét más létező tényelemek erősítik meg vagy cáfolják, együttesen bizonyíthatják az egységes jogsértés fennállását.

251 A BPB továbbá úgy véli, hogy a Bizottság nem bizonyította jogilag megfelelő módon a különböző cselekményeket egységes és folyamatos jogsértéssé kovácsoló közös célt.

252 Ezzel kapcsolatosan emlékeztetni kell, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértése nemcsak elszigetelt cselekmény eredménye lehet, hanem cselekmények sorozata, vagy még inkább folyamatos magatartás eredménye is. Ez az értelmezés nem vitatható azon az alapon, hogy a cselekmények sorozata vagy még a folytatólagos magatartás egyes elemei önmagukban is a fenti rendelkezés megsértésének minősülhetnek. Amennyiben a különböző cselekmények – azonos, a közös piacon belüli versenyt torzító tárgyuk alapján – átfogó terv keretébe illeszkednek, a Bizottság a fenti cselekmények miatti felelősséget jogszerűen róhatja fel az összességében figyelembe vett jogsértésben való részvétel alapján (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 258. pontja).

253 A jelen ügyben a második jogalap vizsgálatából világosan kitűnik, hogy a BPB a londoni találkozótól kezdve részt vett az egységes, összetett és folyamatos jogsértésben, amelyet az árháború befejezésére, valamint a négy gipszlemezpiac stabilizálására irányuló egyetlen cél jellemzett. A találkozók, információcserék és az árrögzítésre vonatkozó magatartások ugyanis ugyanazt a versenyellenes célt szolgálták, amely az árak versenyszint feletti tartásából, valamint az érintett piacon működő vállalkozások közötti verseny csökkentéséből állt.

254 A második jogalap keretében kifejtett tényezők alapján megállapítható, hogy a Bizottság jogosan állapította meg a megtámadott határozat (432) preambulumbekezdésében a következőket:

„A gipszlemezek piacának működését figyelembe véve úgy tűnik, hogy a különböző cselekmények teljes mértékben […] kiegészítik egymást. A vállalkozások gazdasági helyzetének áremelés révén történő javítása szükségessé tette, hogy e vállalkozások koordináljanak [helyesen: egyeztessenek] egymás között piaci részesedésük mértéke tekintetében."

255 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügy körülményei között a megállapodások és összehangolt magatartások azonos céljuk és szoros összefüggésük miatt egy átfogó terv részét képezték, amely maga is az érintett vállalkozások számos erőfeszítéseinek részét képezte, amelyeknek egyetlen gazdasági célja, vagyis az árak alakulásának befolyásolása volt. Amint azt a Bizottság a megtámadott határozat (442) preambulumbekezdésében helyesen állapítja meg, hogy mesterséges lenne ezen, egyetlen cél vezérelte folyamatos magatartást szétbontani, és azt több különálló jogsértésnek tekinteni, miközben éppen ellenkezőleg, egyetlen jogsértésről van szó, amely folyamatosan bontakozott ki mind megállapodások, mind összehangolt magatartások révén. A jogsértés egységes mivolta a kartell minden egyes résztvevője által követett cél azonosságából, és nem a kartell működésének módjából ered (lásd e tekintetben a fenti 32. pontban hivatkozott Cement-ítélet 4127. pontját).

256 Ezen túlmenően a több évre kiterjedő összetett megállapodás keretében a kartell megnyilvánulásai közötti pár hónapos eltérés kis jelentőséggel bír. Az a tény viszont, hogy a különböző cselekmények azonos céljuk miatt átfogó terv részét képezik, meghatározó (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság ítélet 260. pontja).

257 Az e terv hiányára vonatkozó érvvel kapcsolatosan elegendő arra emlékeztetni, hogy az egységes jogsértés fogalma pontosan olyan helyzetre vonatkozik, amelyben több vállalkozás egy folyamatos, a verseny torzítására irányuló gazdasági célt követő magatartásból álló jogsértésben, vagy olyan, egymással azonos tárgyuk (a tényezők összességének azonos célja), illetve alanyuk (az érintett vállalkozások azonossága, amelyeknek tudomásuk van a közös célról) alapján összefüggő önálló jogsértésekben vett részt.

258 Végül a felperes azon állítása kapcsán, miszerint a jogsértés egységes jellegét cáfolja az a tény, hogy az egyes versenyellenes cselekményekben részt vevő vállalkozások száma korlátozott volt, és a vállalkozások egy része nem is vett részt a jogsértésben a kezdetektől, elegendő arra emlékeztetni, hogy az a tény, hogy valamely vállalkozás nem vett részt a kartell összes összetevő elemében, vagy abban kis szerepet játszott, nem releváns az általa elkövetett jogsértés megállapítása szempontjából. Ezeket a tényezőket csupán a jogsértés súlyának értékelésénél, illetve adott esetben a bírság összegének megállapításánál lehet figyelembe venni (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland kontra Bizottság ítélet 86. pontja).

259 Vagyis még ha az EK 81. cikk (1) bekezdésében meghatározott megállapodások és összehangolt magatartások szükségszerűen több olyan vállalkozás közreműködéséből erednek is, amelyek a jogsértésben társtettesek, részvételük – különösen az érintett piac jellemzőinek, az egyes vállalkozások ezen a piacon elfoglalt helyzetének, a kitűzött céloknak és a választott vagy tervezett végrehajtási módszerek függvényében – különböző formákat ölthet.

260 Következésképpen az a puszta körülmény, hogy az egyes vállalkozások rájuk jellemző sajátos formákban vesznek részt a jogsértésben, nem érinti a jogsértés egységes és folyamatos jellegűnek való minősítését.

261 A fenti megfontolásokból következően a kartell egységes és folyamatos jogsértésként minősítésével kapcsolatos kifogások nem megalapozottak.

4. *Az EK 253. cikk és a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének, valamint az alapelvek bírság összegének kiszámítása során történt megsértéséről*

262 Ez a jogalap öt részből áll. Először is a felperes azt állítja, hogy a 80 millió eurós kiindulási összeg önkényes, aránytalan és indokolatlan. E tekintetben továbbá úgy véli, hogy a Bizottság hibát vétett azzal, hogy a jogsértést különösen súlyosnak minősítette. Továbbá arra hivatkozik, hogy a Bizottság a jogsértés gipszlemezek piacára gyakorolt közvetlen negatív hatását tévesen vette figyelembe. Másodszor a kiinduló összegnek a jogsértés időtartama alapján megállapított növelése a jogsértés időtartamának téves megítélésén, valamint az iránymutatás téves értelmezésén alapszik. A Bizottság továbbá nem mérte fel, illetve nem vette megfelelően figyelembe a jogsértés intenzitásának az érintett időszak, illetve bizonyos kérdéses időszakok alatti korlátozott voltát. Harmadszor a felperes úgy véli, hogy a Bizottság tévedett, amikor a bírság összegét súlyosító körülmények címén megemelte. Negyedszer a Bizottság helytelenül vette figyelembe az enyhítő körülményeket. Ötödször a Bizottság tévesen alkalmazta a felperes tekintetében az engedékenységi közleményt.

A jogsértés súlya alapján meghatározott kiinduló összeg aránytalan voltáról

A jogsértés súlyáról

– A felek érvei

263 A felperes úgy véli, hogy a jogsértés érintett piacra gyakorolt korlátozott hatását figyelembe véve a Bizottságnak a jogsértést inkább súlyosnak, mint nagyon súlyosnak kellett volna minősítenie.

264 A felperes felhívja a figyelmet arra, hogy a [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/34.466 „görög komphajók”-ügy) 1998. december 9-én hozott 1999/271/EK bizottsági határozatban (HL 1999. L 109., 24. o.), és az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/F-3/33.708 – British Sugar plc ügy, IV/F-3/33.709 – Tate & Lyle plc ügy, IV/F-3/33.710 – Napier Brown & Company Ltd ügy, IV/F-3/33.711 – James Budgett Sugars Ltd ügy) (HL 1999. L 76., 1. o.) 1998. október 14-én hozott 1999/210/EK bizottsági határozatban Bizottság úgy ítélte meg, hogy a kérdéses jogsértések különösen súlyos minősítés helyett csupán súlyosak voltak, mivel azok piacra gyakorolt hatása korlátozott volt.

265 A felperes másodlagosan úgy véli, hogy még ha a Bizottság besorolása helyes is volt, el kellett volna ismernie, hogy a különösen súlyos kategóriába sorolt jogsértések között is különbség van súlyosságuk mértéke alapján, és hogy más kartellügyekkel összevetve a jelen ügyben állított megállapodás egy sokkal kevésbé intenzív és versenyellenes kartellt példáz. A felperes kijelenti, hogy a megtámadott határozat meghozatala időpontjában az érintett vállalkozásokra kirótt bírság összege a Bizottság által

az EK 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/37.512 – „vitaminok”-ügy) (HL 2003. L 6., 1. o.) 2001. november 21-én hozott 2003/2/EK bizottsági határozat tárgyát képező ügyben kiszabott bírságok után a második legmagasabb összeg volt. Arra hivatkozik, hogy a jelen ügyben állítólagosan fennállt kartell sokkal kevésbé volt intenzív, mint például a „vitaminok”-ügyben fennállt kartell, illetve az [EK 81. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/36.604 „citromsav”-ügy) (HL 2002. L 239., 18. o.) 2001. december 5-én hozott 2002/742/EK bizottsági határozat tárgyát képező kartell, az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/35.691/E-4 „előszigetelt csövek”-ügy) (HL 1999. L 24., 1. o.) hozott 1998. október 21-i 1999/60/EK bizottsági határozat tárgyát képező kartell, [EK 81. cikk] és az EGT-Megállapodás 53. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/36.545/F3 „aminosavak”-ügy) (HL 2001. L 152., 24. o.) 2000. június 7-én hozott 2001/418/EK bizottsági határozat tárgyát képező kartell, valamint az EK-Szerződés 81. cikke és az EGT-Megállapodás 53. cikkének alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/36.490 – „grafitelektródák”-ügy) (HL 2002. L 100., 1. o.) 2001. július 18-án hozott 2002/271/EK bizottsági határozat tárgyát képező kartell. Arra hivatkozik, hogy a fenti öt ügy az EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző különösen súlyos jogsértéseket valósított meg. Minden ügy olyan kartellekre vonatkozott, amelyek a közös piac, illetve az Európai Gazdasági Térség (EGT) egészére kiterjedtek. Ezek a megállapodások sokkal intenzívebb kartellek létrehozására irányuló kísérleteket valósítottak meg, mint a gipszlemezek gyártói között állítólagosan fennállt kartell, amely a többi kartellhez képest meglehetősen szabad és bizonytalan megállapodást képezett, amely nem rendelkezett semmiféle felépítéssel, illetve szervezettel. E körülmények között a felperes úgy véli, hogy a vele szemben kiszabott bírság kiindulási összege – a kérdéses jogsértés súlyát figyelembe véve – aránytalan, és ellentétes az egyenlő bánásmód elvével, tekintettel arra, hogy a többi hivatkozott kartell összes résztvevőjével szemben kiszabott bírságok közül ez a harmadik legmagasabb összegű bírság.

266 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság a különböző bírságokat helytelenül hasonlította össze az érintett piac méretéhez képest. Először is az iránymutatás nem beszél arról, hogy a piac méretét mint értékelési szempontot figyelembe lehetne venni a jogsértés súlyának értékelésénél. Másodszor a Bizottság csupán a piac méretét vette

figyelembe, a jogsértés súlyát meghatározó egyéb tényezőket nem. Harmadszor a Bizottság általában nem veszi figyelembe a termékpiac méretét a jogsértés súlyának felmérésekor.

267 A Bizottság a jelen ügyben a jogsértés különösen súlyos tényezőit a megtámadott határozat (534), (535) és (539)–(542) preambulumbekezdésében sorolja fel. Hozzáfűzi továbbá, hogy a kartell az egyes részt vevő vállalkozások hierarchiájának magas szintjén került megtervezésre, irányításra és ösztönzésre. Kiemeli, hogy a BPB a kérdéses versenyellenes magatartás minden megnyilvánulásában részt vett, továbbá elismerte, hogy ugyanazok a személyek, [D] és [A] úr (mindketten a BPB elnök-vezérigazgatói) egy kivételével közvetlenül vettek részt a megtámadott határozatban leírt összes jogsértő magatartásban.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

268 Emlékeztetni kell, hogy a jogsértés súlyosságának megítélése során a bírság megállapítása végett különösen a versenykorlátozások jellegét, a részt vevő vállalkozások számát és jelentőségét, az általuk a Közösségben ellenőrzött piaci részesedést, valamint a jogsértés elkövetésekor fennálló piaci helyzetet kell figyelembe venni (a Bíróság 41/69. sz., ACF Chemiefarma kontra Bizottság ügyben 1970. július 15-én hozott ítéletének [EBHT 1970., 661. o.] 176. pontja).

269 Ezzel kapcsolatosan arra kell emlékeztetni, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdésének a) pontja a közös piaccal összeegyeztethetetlennek nyilvánít minden olyan összehangolt magatartást, amely a beszerzési vagy eladási árak, illetve bármely egyéb üzleti feltétel közvetlen vagy közvetett rögzítéséből áll.

270 Az ítélkezési gyakorlat az ilyen jellegű jogsértéseket, különösen amikor horizontális kartellekről van szó, különösen súlyosnak vagy a közösségi versenyszabályok kirívó megsértésének minősíti, amennyiben közvetlen beavatkozást jelentenek az érintett piacon fennálló verseny lényegi paramétereibe (az Elsőfokú Bíróság T-141/94. sz., Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítéletének [EBHT 1999., II-347. o.] 675. pontja, a fenti 178. pontban hivatkozott Tréfilunion kontra Bizottság ítélet 109. pontja és T-311/94. sz., BPB de Eendracht kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítélet [EBHT 1998., II-1129. o.] 303. pontja).

271 Emlékeztetni kell arra is, hogy az iránymutatás 1. A. pontja második bekezdésének harmadik francia bekezdése értelmében különösen súlyos jogsértések közé „rendszerint az olyan horizontális korlátozások tartoznak […], mint az árkartell vagy a piacfelosztó kvóták alkalmazása […]”.

272 A fentiekből az következik, hogy az ügyben szereplő jogsértést annak természetére figyelemmel a Bizottság helyesen minősítette különösen súlyosnak. Meg kell azonban vizsgálni a jogsértésnek a felperes által hivatkozott állítólagos enyhítő szempontjait.

273 A felperes azon érvével kapcsolatosan, miszerint a jogsértés érintett piacra gyakorolt korlátozott hatását figyelembe véve a Bizottságnak a jogsértést [csupán] súlyosnak kellett volna minősítenie, meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság a T-203/01. sz., Michelin kontra Bizottság ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítéletének (EBHT 2003., II-4071. o.) 258. és 259. pontjában úgy határozott, hogy a jogsértés súlyosságát a visszaélésszerűen elkövetett magatartás jellege és célja alapján lehet megállapítani, és kifejtette, hogy azok a szempontok, amelyek valamely magatartás céljával kapcsolatosak, a bírság összegének megállapítása során nagyobb jelentőségűek lehetnek, mint azok, amelyek a magatartás hatását érintik.

274 Így tehát még ha érintett földrajzi piac méretét, és amennyiben az mérhető, a piacra gyakorolt tényleges hatást figyelembe kell is venni, a jogsértés jellege fontos tényező a jogsértés súlyosságának megállapításakor (az Elsőfokú Bíróság T-241/01. sz., Scandinavian Airlines System kontra Bizottság ügyben 2005. július 18-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2917. o.] 84. pontja).

275 A felperes azon érve tekintetében, miszerint a Bizottság más határozataiban a kartellek piacra gyakorolt korlátozott hatása miatt mérsékelte volna a bírság összegét – még ha el is fogadjuk, hogy így van – hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata önmagában nem szolgál jogi háttérként a versenyjogi bírságok tekintetében (az Elsőfokú Bíróság T-23/99. sz., LR AF kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1705. o.] 234. pontja).

276 A felperes által másodlagosan előadott állítás, miszerint még ha a Bizottság besorolása helyes is volt, el kellett volna ismernie, hogy a különösen súlyos kategóriába sorolt jogsértések között is különbség van súlyosságuk mértéke alapján, és hogy más kartellügyekkel összevetve a jelen ügyben állított megállapodás egy sokkal kevésbé intenzív és versenyellenes kartellt példáz, ez a kérdés egybemossa a Bizottság által kiszabott bírság összegének arányosságának kérdését a szóban forgó jogsértés súlyának függvényében kiszabott bírság kérdésével, amelyet az alábbiakban fogunk megvizsgálni.

277 Mindazonáltal emlékeztetni kell, hogy mindenesetre a különböző kartellek súlyának összehasonlítása csaknem teljesen lehetetlen, mivel minden egyes esetben eltérő körülmények bírnak nagyobb jelentőséggel.

278 A felperes azon állításával kapcsolatban, miszerint a Bizottság a különböző bírságokat helytelenül hasonlította össze az érintett piac méretéhez képest, emlékeztetni kell arra, hogy a jogsértés súlyának mérlegelésekor a Bizottságnak sok tényezőt kell figyelembe

vennie, amelyeknek jellege és jelentősége a kérdéses jogsértés típusától és az érintett jogsértés különleges körülményeitől függően változik (a Bíróság 100/80–103/80. sz., Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 1983. június 7-én hozott ítéletének [EBHT 1983., 1825. o.] 120. pontja). A jogsértés súlyosságát alátámasztó tényezők között esetenként szerepelhet a kérdéses termék piacának mérete (az Elsőfokú Bíróság T-330/01. sz., Akzo Nobel kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-3389. o.] 37. pontja).

279 Végül meg kell jegyezni, hogy egy olyan méretű horizontális árkartell, mint amelyet a Bizottság a megtámadott határozatban megállapított, és amely ilyen fontos gazdasági ágazatban jött létre, főszabály szerint – függetlenül annak hátterétől – nem kerülheti el a különösen súlyos jogsértésként való minősítést. Mindenesetre a felperes által a jelen ügyben felhozott körülmények nem alkalmasak a jogsértés súlya Bizottság általi értékelése érvényességének kétségbe vonására.

280 A felperesnek a kartellnak a természeténél fogva különösen súlyos jogsértésként való minősítésére vonatkozó kifogásait el kell utasítani.

A jogsértés érintett piacra gyakorolt tényleges hatásáról

– A felek érvei

281 A felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem tudta bizonyítani a mérhető kárt.

282 A felperes úgy véli, hogy a kartell érintett piacra gyakorolt hatása korlátozott volt, tekintettel arra, hogy az 1992 és 1998 közötti időszakban a „teljesen nettó" árak az Egyesült Királyságban ténylegesen ugyanazon a szinten maradtak, Németországban pedig 11%-kal csökkentek. A felperes hangsúlyozza, hogy a Bizottság egyáltalán nem bizonyította a kartell francia, illetve Benelux államoki piacra gyakorolt hatásait. Ráadásul a Bizottság nem állapította meg a fogyasztóknak okozott kár fennállását.

283 A felperes továbbá arra hivatkozik, hogy az árak és a piaci részesedések az Egyesült Királyságban és Németországban az érintett időszak során a kegyetlen árháborút követően a verseny szokványosabb feltételeihez való visszatérése keretében előrelátható módon alakultak.

284 A felperes elismeri, hogy a londoni találkozó felgyorsíthatta az árháború befejezését, ám nem biztos, hogy ennek egyetlen oka e találkozó volt. A felperes álláspontja szerint az árháború egyébként is befejeződött volna.

285 A felperes továbbá úgy véli, hogy az információcseréknek jelentéktelen hatása volt. Ezzel kapcsolatosan arra hivatkozik, hogy a kapott információkat csupán annak felmérésére használta, hogy új légkör uralkodik-e már az ágazatban. Ezen túlmenően [D] úr egy 1993-as esetet kivéve nem adott át információt senkinek. A hivatkozott információcserék hatásának hiányát a ténylegesen kicserélt adatok vizsgálata is megerősíti. A felperes hangsúlyozza, hogy kezdetben az információcserék az éves adatokra vonatkoztak. 1993-ban az információcserék féléves, majd 1996-ban negyedéves gyakoriságúvá váltak. Mindemellett az információcserék nem voltak rendszeresek. A felperes továbbá hozzáfűzi, hogy általános jellegű információkról volt szó, amelyeket egyetlen, az érintett nemzeti piac egészére vonatkozó számadattal fejeztek ki.

286 A felperes a fenti 108. pontban hivatkozott Deere kontra Bizottság ítéletre, valamint a fenti 270. pontban hivatkozott, 1999. március 11-én hozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ítéletre utalva arra hivatkozik, hogy a jelen ügy körülményei teljesen eltérőek, mint a fenti két ítélet körülményei. E két ítéletben a kicserélt információk sokkal részletesebbek és frissebbek voltak.

287 A listaárak emelésével kapcsolatos előzetes értesítések tekintetében a felperes azt állítja, hogy ezen értesítések majdnem minden esetben csak pár nappal előzték meg a hivatkozott áremelések fogyasztók felé történő bejelentését, és hogy bizonyos esetekben azokkal egybe is estek. Ezek az információk tehát nem voltak bizalmasak a közlés pillanatában. A felperes továbbá felhívja a figyelmet arra, hogy a listaárak nagyon ritkán egyeznek meg az ügyfelek által fizetett árakkal.

288 A felperes továbbá úgy véli, hogy az állítólagos jogsértés nem okozott kárt a fogyasztóknak, ugyanis az ügyfelek majdnem mind jelentős vásárlóerővel rendelkező kereskedelmi vállalkozások, amelyeknek tehát módjukban áll – egymással versenyeztetve a gyártókat – árengedményekről tárgyalni.

289 A felperes a Bizottság azon következtetését is vitatja, miszerint a verseny korlátozottabbá válik az oligopol piacon. Hangsúlyozza, hogy a piaci részesedések elosztása jelentős mértékben változott az ügyfélkör nagyarányú mozgásának köszönhetően.

290 Végül a felperes azt állítja, hogy a Bizottság nem bizonyította, hogy a jogsértés nem gyakorolt hatást a francia és Benelux államoki piacra. Megállapítja, hogy a Bizottság által hivatkozott fő bizonyíték az, hogy az információcserék kiterjedtek e piacokra is. Mindazonáltal nem szolgált bizonyítékkal a fenti két piacon fennállt versenyellenes magatartásra.

291 A Bizottság úgy ítéli meg, hogy a jelen ügyben elkövetett jogsértés maga az érintett piac természete miatt arra tényleges hatást gyakorolt.

292 A Bizottság továbbá úgy véli, hogy az árháború vége volt a kartell egyik fő célja, és a megállapodás ennek ténylegesen véget is vetett. A BPB azon érve, miszerint nem a jogsértés volt az árháború befejezésének egyetlen oka, arra hivatkozik, hogy még ha fel is tesszük, hogy így volt, ez egyáltalán nem kisebbíti a jogsértésnek az érintett piacra gyakorolt tényleges hatását.

293 Az információcserékkel kapcsolatosan a Bizottság megállapította, hogy e cserék a piac ellenőrzésének biztosítására, valamint az érintett vállalkozások által a négy érintett piacon bármilyen túl agresszívnak ítélt verseny megakadályozására szolgáltak.

294 A Bizottság továbbá úgy véli, hogy az a tény, hogy a vállalkozások tényleg bejelentették az egyeztetett áremeléseket, és az így bejelentett árak az egyéni ügyleti árak rögzítésének alapjául szolgáltak, már önmagában is elegendő annak megállapításához, hogy az árral kapcsolatos jogellenes magatartás célja és hatása a verseny súlyos korlátozása volt. Nem szükséges tehát meghatározni, hogy az így kapott ügyleti árak változásai a bejelentett árakkal párhuzamosan változtak-e annak bizonyításához, hogy a kartell hatást gyakorolt az érintett piacra.

295 A Bizottság kijelenti, hogy nem köteles bizonyítani sem azt, hogy a jogsértés mérhető sérelmet okozott, sem azt, hogy a fogyasztók károsodtak. Mindazonáltal a megtámadott határozat (534) preambulumbekezdésére hivatkozva azzal érvel, hogy az árak és a piaci részesedések nagyobb stabilitása logikusan összefügg a kartell megvalósításával.

Hangsúlyozza továbbá, hogy a gipszlemezeket az építési ágazatban használják, amelyek befolyásolják a lakóházak árát, és következésképpen a fogyasztókra is kihatással vannak.

296 A kartell földrajzi kiterjedésével kapcsolatosan a Bizottság úgy véli, hogy az a tény, hogy a versenyellenes tevékenység bizonyos piacokon kevésbé volt intenzív, nem jelenti azt, hogy a kartell nem működött ezeken a piacokon.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

297 Emlékeztetni kell, hogy az iránymutatás 1. A. pontja második bekezdésének értelmében a Bizottság a bírság kiszámításánál figyelembe veszi „a [jogsértés] piacra gyakorolt tényleges hatását, ha ez a hatás mérhető”.

298 E tekintetben a „mérhető [tényleges hatás]” kifejezés pontos értelmét kell megvizsgálni. Különösen azt kell meghatározni, hogy e kifejezés értelmében a Bizottság csupán a bírság kiszámításának keretében veheti-e figyelembe a jogsértés tényleges hatását, vagy esetleg számszerűsítheti is ezt a hatást.

299 Ki kell emelni továbbá, hogy a megállapodások és magatartások EK 81. cikk szerinti értelmezése megköveteli annak a keretnek a vizsgálatát, amelybe azok illeszkednek, különös tekintettel arra a gazdasági vagy jogi háttérre, amelyben az érintett vállalkozások működnek, az érintett termékek vagy szolgáltatások jellegére, valamint

az érintett piac vagy piacok működésének, illetve szerkezetének tényleges feltételeire (a fenti 106. pontban hivatkozott ASNEF-EQUIFAX és Administración del Estado ítélet 49. pontja).

300 Ezen túlmenően valamely kartell érintett piacra gyakorolt hatásának vizsgálatakor szükségszerűen bizonyos feltételezésekre kell hagyatkozni. Ezzel kapcsolatosan a Bizottságnak különösen azt kell megvizsgálnia, hogy mi lett volna az érintett termék ára a kartell hiányában. Ugyanakkor az árak tényleges alakulása okainak vizsgálata során kockázatos azt latolgatni, hogy ezen okok mindegyike milyen egyedi szereppel bír. Figyelembe kell venni azon objektív körülményt, hogy az árkartell miatt a felek pontosan az árversenyhez kapcsolódó szabadságukról mondtak le. Azon befolyás felmérése, amely a kartell résztvevőinek ezen önkéntes tartózkodásán kívüli tényezőkből ered, szükségszerűen megfelelő mértékben valószínűsíthető és pontosan nem számszerűsíthető következtetéseken alapul.

301 Ennélfogva, hacsak nem akarjuk megfosztani az iránymutatás 1. A. pontja első bekezdésében meghatározott szempontot annak hatékony érvényesülésétől, nem kifogásolható, hogy a Bizottság a versenyellenes célú kartellnek az érintett piacra gyakorolt tényleges hatását vette alapul anélkül, hogy e hatást mennyiségében meghatározta volna, vagy arról számszerű értékelést adott volna. Következésképpen a kartellnek az érintett piacra gyakorolt tényleges hatását kellően bizonyítottnak kell tekinteni, amennyiben a Bizottság konkrét és megbízható bizonyítékkal szolgál, amely megfelelő fokú valószínűséggel támasztja alá azt, hogy a kartell hatást gyakorolt a piacra.

302 A jelen ügyben a Bizottság által végzett elemzés a megtámadott határozat (534)–(538) preambulumbekezdésében leírt összefoglalójából kitűnik, hogy a Bizottság számos ténykörülményre támaszkodott a kartell piacra gyakorolt közvetlen hatásának megállapításához. A Bizottság például arra a tényre hivatkozott, hogy a kartell résztvevői a kartell tárgyát képező négy gipszlemezpiac kínálatának egészét, vagy csaknem teljes egészét birtokolták. A Bizottság továbbá úgy vélte, hogy az érintett vállalkozások a kartell különböző elemeit megvalósították, különösen azáltal, hogy az érintett vállalkozások a londoni találkozót követően ténylegesen megváltoztatták magatartásukat, valamint az elhatározott információcseréket az érintett időszak teljes

ideje alatt a fő piacokon, és különösen az egyesült királysági és a német piacon megvalósították, és fenn is tartották. A Bizottság a megtámadott határozat (212) és (395) preambulumbekezdésére hivatkozva hozzáfűzte, hogy az árak elkezdtek emelkedni, vagy legalábbis stabilizálódni, és hogy az áremelésekkel kapcsolatos kapcsolattartások ténylegesen összefüggtek az ügyfelek felé később leszámlázott listaárak nyilvánosságra hozatalával. A Bizottság továbbá a megtámadott határozat (71), (196) és (289) preambulumbekezdésére és annak mellékletére utalva úgy vélte, hogy a piaci részesedések az érintett időszak során viszonylagosan stabilakká, illetve az 1988 és 1992 közötti, az érintett vállalkozások által az árháborúnak minősített időszakhoz képest stabilabbakká váltak.

303 Mind az a tény, hogy a kartell résztvevői az érintett piac nagy részével (sőt csaknem teljes egészével) rendelkeztek, mind pedig az a körülmény, hogy a bizonyított megállapodások kifejezetten az egyébként elérhetőnél magasabb árszínvonal elérésére irányultak, annak bizonyítására szolgáló adat, hogy a jogsértés alkalmas volt jelentős versenyellenes hatások kiváltására.

304 Nem róható fel tehát a Bizottságnak, hogy úgy ítélte meg, hogy azon körülmény, miszerint a résztvevők az érintett piac nagyon jelentős részével rendelkeztek, olyan fontos tényező, amelyet figyelembe kellett vennie a kartell piacra gyakorolt tényleges hatásának vizsgálata érdekében. Nem tagadható, hogy az ár- és a piac stabilizációjára vonatkozó kartell hatékonyságának valószínűsége a kartellben részt vevők piaci részesedéseinek nagyságával együttesen nő. Igaz ugyan, hogy önmagában ez a körülmény nem bizonyítja a közvetlen hatás létezését, ám a Bizottság a megtámadott határozatban sehol sem állapított meg ilyen ok-okozati összefüggést, és azt csupán a többi tényezővel egyező mértékben vette figyelembe.

305 A Bizottság azon állításával kapcsolatosan, miszerint az árak elkezdtek emelkedni, vagy legalábbis stabilizálódni (a megtámadott határozat (534) preambulumbekezdése), meg kell jegyezni, hogy a Bizottság nem szolgál az árak alakulására vonatkozó statisztikával,

hanem beéri annak megjegyzésével, hogy a BPB és a Lafarge a kifogásközlésre adott válaszukban kijelentették, hogy az egyesült királysági és a német piacon az árak emelkedtek, vagy legalábbis stabilizálódtak.

306 Ezzel kapcsolatosan a következő tényezőket kell megemlíteni. Először is a Lafarge kifogásközlésre adott válasza vonatkozásában a fenti 58. pontból kitűnik, hogy a Bíróság a teljesség kedvéért úgy döntött, hogy ezt a nyilatkozatot kizárja a felperes elleni terhelő bizonyítékok közül. Másodszor is, még ha a felperes kifogásközlésre adott válasza a Bizottság által állítottaknak megfelelően értelmezhető – vagyis úgy, hogy az egyesült királysági és német piac tekintetében a felperes maga ismerte el, hogy az árak emelkedtek, vagy legalábbis stabilizálódtak –, a francia és a Benelux államoki piacra nem vonatkozik e kijelentés. Harmadszor a felperes kifogásközlésre adott válaszából kitűnik, hogy az utóbbi megerősítette, hogy az 1992-től 1998-ig tartó időszak során alkalmazott ügyleti árak az Egyesült Királyságban ténylegesen ugyanazon a szinten maradtak, Németországban pedig csökkentek.

307 Amikor viszont a kartell fennállását megállapították, a Bizottság nem köteles módszeresen bizonyítani, hogy a megállapodások ténylegesen lehetővé tették az érintett vállalkozások számára, hogy magasabb ügyleti árat érjenek el, mint a kartell hiányában. Aránytalan lenne ugyanis olyan bizonyítást megkövetelni, amely jelentős forrásokat igényelne, mivel ez olyan gazdasági modelleken alapuló hipotetikus számításokat tenne szükségessé, amelyek pontosságát a bíróság nehezen tudja csak ellenőrizni, és amelyek tévedhetetlensége egyáltalán nincs bizonyítva (Mischo főtanácsnok a Bíróság C-283/98. P. sz., Mo och Domsjö kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletére vonatkozóan előterjesztett indítványának [EBHT 2000., I-9855., I-9858. o.] 109. pontja).

308 A jelen ügyben a megtámadott határozatból, valamint magából a felperes bevallásából kitűnik, hogy az árháború befejeződött, amely szükségszerűen azzal a hatással járt, hogy a jogellenes megállapodások hiányában elérhetőnél magasabb árszínvonal jött létre.

309 Az a tény továbbá, hogy az áremelésekkel kapcsolatos kapcsolattartások ténylegesen összefüggtek az ügyfelek felé később leszámlázott listaárak nyilvánosságra hozatalával (a megtámadott határozat (534) preambulumbekezdése) az ilyen árbejelentések természetüknél fogva hatnak a piacra és a különböző, akár a keresleti, akár a kínálati oldalon elhelyezkedő gazdasági szereplők magatartására, tekintettel arra, hogy ez a bejelentés befolyásolja az ármeghatározás folyamatát, mivel a bejelentett ár hivatkozási alapul szolgál a vevőkkel való egyéni ügyleti ár megtárgyalása során (lásd e tekintetben az Elsőfokú Bíróság T-338/94. sz., Finnboard kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1617. o.] 342. pontját), akik szükségszerűen látják az ártárgyalások korlátozott mozgásterét (lásd e tekintetben a fenti 234. pontban hivatkozott LVM és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 745. pontját).

310 Továbbá az ármeghatározás, még ha csak irányadó jellegű is, azáltal befolyásolja a versenyt, hogy a kartell minden résztvevője számára lehetővé teszi, hogy ésszerű bizonyossággal előre tudja, hogy milyen lesz a versenytársai árpolitikája (a Bíróság 8/72. sz., Vereeniging van Cementhandelaren kontra Bizottság ügyben 1972. október 17-én hozott ítéletének [EBHT 1972., 977. o.] 21. pontja). Az ilyen kartellek általánosabban közvetlen beavatkozást jelentenek az érintett piacon fennálló verseny lényegi paramétereibe (a fenti 270. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ítélet 675. pontja). Az érintett gyártók, azáltal hogy kifejezték arra irányuló akaratukat, hogy a termékeikre meghatározott szintű árat alkalmaznak, már nem önálló módon döntenek a piaci politikájukról, és így veszélyeztetik a Szerződés versenyre vonatkozó rendelkezéseiben rejlő koncepciót (a fenti 270. pontban hivatkozott BPB de Eendracht kontra Bizottság ítélet 192. pontja).

311 Következésképpen az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság jogilag megkövetelt módon bizonyította a kartellnek az árak tekintetében az érintett piacra gyakorolt közvetlen hatását.

312 A Bizottságnak a megtámadott határozat (534) preambulumbekezdésében kifejtett állításával kapcsolatosan, miszerint a piaci részesedések az érintett időszak során a szóban forgó jogsértésnek köszönhetően viszonylagosan stabilakká váltak, meg kell jegyezni, hogy ez az állítás nem került alátámasztásra. Ugyan a Bizottság által hivatkozott, a megtámadott határozathoz mellékletként csatolt táblázatból az tűnik ki, hogy az 1992-től 1998-ig tartó időszak alatt a piaci részesedések viszonylagosan stabilnak tűnnek. Mindazonáltal az érintett piac kartellt megelőző időszakban fennállt helyzetére vonatkozó adatok hiányában ez a táblázat nem bizonyítja jogilag megfelelő módon, hogy ez a stabilitás – már ha egyáltalán fennállt – a szóban forgó jogsértés következménye volt.

313 Az információcserék tekintetében meg kell jegyezni, hogy az ítélkezési gyakorlat értelmében feltételezni kell az ellenkező bizonyításáig, hogy az érdekelt gazdasági szereplőket terheli annak bizonyítása, hogy a megállapodásban részt vevő, a piacon tevékeny vállalkozások a versenytársaikkal kicserélt információkat figyelembe veszik a piaci magatartásuk meghatározásakor. Fokozottan érvényes ez arra az esetre, ha az összehangolt magatartás rendszeres alapon és hosszú távon valósult meg (lásd a fenti 79. pontban hivatkozott HFB és társai kontra Bizottság ítélet 216. pontját).

314 A fenti megfontolások fényében az Elsőfokú Bíróság megállapítja, hogy a piaci részesedések stabilitásának kivételével a Bizottság megfelelően bizonyította a jogsértésnek az érintett piacra gyakorolt hatásait. Tekintettel a szóban forgó magatartások súlyára és a piac természetére, jogszerűen feltételezhetjük, hogy e magatartások a francia és a Benelux államoki piacra is hatással voltak.

315 Ezt követően azt kell megvizsgálni, hogy az a tény, hogy a Bizottság nem bizonyította a jogsértés minden állítólagos hatását, kihat-e a jogsértésnek különösen súlyosként történt minősítésére, és következésképpen a bírság összegére.

316 Ezzel kapcsolatosan emlékeztetni kell, hogy a jogsértések súlyát sok tényező függvényében kell megállapítani, többek között az adott ügy sajátos körülményei és annak háttere, valamint a bírságok elrettentő ereje tekintetbevételével, anélkül hogy létezne olyan ismérveket felsoroló kötelező és kimerítő lista, amelyet figyelembe kell venni (a Bíróság C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletének [EBHT 1997., I-4411. o.] 33. pontja).

317 Az Elsőfokú Bíróság a fenti 273. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ítéletének 258. és 259. pontjában úgy határozott, hogy a jogsértés súlyosságát a visszaélésszerűen elkövetett magatartás jellege és célja alapján lehet megállapítani, és kifejtette, hogy azok a szempontok, amelyek valamely magatartás tárgyát érintik, a bírság összegének megállapítása során nagyobb jelentőségűek lehetnek, mint azok a szempontok, amelyek a magatartás hatását érintik.

318 A Bíróság megerősítette ezt a megközelítést, amikor úgy értékelte, hogy valamely versenyellenes magatartás hatása a bírság megfelelő összege értékelésének nem döntő feltétele. A szándékosságból eredő tényezők nagyobb jelentőséggel bírhatnak, mint a szóban forgó hatásokkal kapcsolatos tényezők, különösen, amikor lényegét tekintve olyan súlyos jogsértésekről van szó, mint az ármegállapítás vagy a piac felosztása (a fenti 180. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítélet 118. pontja).

319 Emlékeztetni kell továbbá arra, hogy a horizontális árkartellek mindig a közösségi versenyjog legsúlyosabb jogsértései közé tartoztak (az Elsőfokú Bíróság a fenti 154. pontban hivatkozott Tribunal Tate & Lyle és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítéletének 103. pontja, és a T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-913. o.] 262. pontja).

320 Végül hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság a jogsértés piacra gyakorolt tényleges hatása követelményének nem tulajdonított túlzott jelentőséget a bírság alapösszegének

megállapításakor. A Bizottság ugyanis értékelését más tényezőkre is alapította, így például annak megállapítására, hogy a jogsértés a jellegénél fogva különösen súlyosnak minősül (a megtámadott határozat (528)–(530) preambulumbekezdése), és hogy az érintett földrajzi piac a Közösség mind földrajzilag, mind értékében jelentős részére kiterjedt, ugyanis e piac értékének nagyjából 80%-át tette ki (a megtámadott határozat (539)–(542) preambulumbekezdése).

321 Ennélfogva a fenti megfontolások összességére tekintettel az Elsőfokú Bíróság úgy értékeli, hogy a Bizottság helyesen minősítette a jogsértést különösen súlyosnak.

322 Az Elsőfokú Bíróság továbbá korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva, valamint a fenti megfontolások fényében úgy ítéli meg, hogy az a tény, hogy a Bizottság csupán részlegesen bizonyította a jogsértés hatásait, nem alkalmas arra, hogy a Bizottság által a bírságnak a jogsértés súlya függvényében rögzített kiindulási összegére vonatkozóan elvégzett értékelést kétségbe vonja.

A bírság kiindulási összegének a jogsértés súlya függvényében történő meghatározásáról

– A felek érvei

323 A felperes úgy véli, hogy az iránymutatás 1.A. pontja második bekezdésének harmadik francia bekezdése értelmében a különösen súlyos jogsértések miatt megállapítható bírság kiindulási összege meghaladhatja a 20 millió eurót. Úgy véli, hogy e rendelkezésre figyelemmel a Bizottságnak magyarázatot kell adnia arra, hogy milyen kritérium alapján

határozta meg ezt az összeget 20 millió euró feletti összegben. E magyarázat hiányában úgy tűnhet, hogy a Bizottság a meghatározott összeget véletlenszerűen választotta ki.

324 A felperes azt állítja, hogy a vele szemben kiszabott bírság összege forgalmához képest aránytalan és túlzott. Megjegyzi, hogy a kiszabott bírság a gipszlemezek eladásával Európában megvalósított forgalmának 18,1%-át, az e termékekkel a négy fő piacon megvalósított fogalmának 24,3%-át, illetve a fenti termékekkel az Egyesült Királyságban és Németországban 2001–2002-ben megvalósított forgalmának 44,4%-át teszi ki. Továbbá a vele szemben kiszabott bírság a forgalmához képest sokkal magasabb, mint az ugyanezért a jogsértésért vagy ehhez hasonló jogsértésekért kiszabott egyéb bírságok.

325 A felperes úgy véli, hogy a bírság arányosságának megvizsgálása érdekében a többi üggyel való összehasonlítás nem volna érdektelen. Arra vár választ, hogy melyik az a körülmény, amely lehetővé teszi az arányosság felmérését, amennyiben nem hivatkozhat arra, hogy a bírság az övéhez hasonló és azzal egy időben fennállt esetekhez, a saját, illetve más vállalkozások forgalmához képest aránytalan.

326 A felperes továbbá fenntartja, hogy az a tény, hogy a Bizottság legalább egyéves késéssel hozta meg a megtámadott határozatot, hozzájárult ahhoz, hogy sokkal magasabb bírságot szabott ki vele szemben, mint amennyit valószínűleg kiszabott volna, amennyiben a hivatkozott határozatot 2001 elején, és nem 2002. november 27-én hozta volna meg. A Bizottság ugyanis ebben az időszakban megpróbálta elterelni a nyilvánosság figyelmét a bizonyos számú összefonódási ügyben bekövetkezett több kudarcáról, oly módon, hogy az ezen kartellre kiszabott „súlyos bírságokból" próbált maximális politikai előnyt kovácsolni.

327 A Bizottság megerősíti, hogy az egyes vállalkozások tekintetében rögzített kiindulási összegek nyilvánvalóan és arányosan összefüggenek, és a jogsértés súlyától függőek.

328 A Bizottság megjegyzi, hogy a 80 millió eurós kiindulási összeg rögzítését kiváltó indokokat a megtámadott határozat (545)–(549) preambulumbekezdésében fejtette ki. Kijelenti továbbá, hogy döntését nem köteles ennél részletesebben indokolni.

329 A Bizottság arra hivatkozik, hogy az egyéb ügyekben kiszabott bírságokkal való összehasonlítás irreleváns, ugyanis a bírságokat esetenként állapítja meg, és mindenesetre a bírságok általános összegét a 17. rendeletben rögzített korlátok között meg is emelheti, amennyiben az a versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükségesnek tűnik. A Bizottság egy olyan táblázatot terjesztett elő, amely a magasabb összegeket mozgató piacokra vonatkozó ügyekben kiszabott bírságok kiindulási összegét mutatja be annak bizonyítása érdekében, hogy a felperessel szemben kiszabott bírság kiindulási összege nem súlyosabb, mint a többi ügyben kiszabott bírságoké, sőt ellenkezőleg, ezen összeg jóval alacsonyabb, mivel Bizottság figyelembe vette az érintett piac méretét. Mindemellett hangsúlyozza, hogy ezzel a táblázattal nem próbálja a kiindulási összeget igazolni, amely csupán a kiindulási összeg felmérésekor figyelembe vett egyik elemre vonatkozik.

330 Végül a Bizottság arra hivatkozik, hogy a BPB nem bizonyította sem azt, hogy az ügy összetett voltára tekintettel túlzottan elhúzódott volna a Bizottság eljárása, sem azt, hogy ez a késedelem sértette volna a védelemhez való jogát. A BPB-nek a politikai légkörre vonatkozó kijelentései nem többek puszta spekulációnál, és nem függenek össze azzal a kérdéssel, hogy a kiszabott bírság jogszerű volt-e.

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

331 Ami a közösségi versenyjogi szabályok megsértése miatt kiszabott bírság indokolására vonatkozó kötelezettség terjedelmét illeti, emlékeztetni kell, hogy azt egyrészt a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdése második francia bekezdése alapján kell megítélni, amelynek értelmében: „[a] bírság összegének megállapításakor a jogsértés súly[a mellett annak] időtartamát is figyelembe kell venni". Ezzel kapcsolatosan az iránymutatás, valamint az engedékenységi közlemény irányadó szabályokat tartalmaz azon értékelési elemek tekintetében, amelyeket a Bizottságnak figyelembe kell vennie a jogsértés súlyának és időtartamának megítélésekor (az Elsőfokú Bíróság T-220/00. sz., Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2473. o.] 217. pontja). Ennek során tehát a Bizottság teljesíti azon alapvető alaki követelményeket, amelyek az indokolási kötelezettségben nyilvánulnak meg, ha határozatában megjelöli azokat az értékelési körülményeket, amelyeket iránymutatása és adott esetben engedékenységi közleménye alkalmazása során figyelembe vett, és amelyek lehetővé tették számára a jogsértés súlyosságának és időtartamának meghatározását a bírság összegének kiszámítása érdekében (a fent hivatkozott Cheil Jedang kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 218. pontja).

332 Ugyan igaz, hogy a jelen ügyben a Bizottság számszerű elemként csupán az érintett vállalkozások piaci részesedésére vonatkozó adatokat jelölt meg, és ennek alapján rögzítette 80 millió euróban a bírság kiindulási összegét.

333 Mindazonáltal a Bizottság indokolási kötelezettség címén nem köteles a határozatban a bírságok összegének kiszámítási módszerére vonatkozóan számszerű adatokat megjelölni (a Bíróság C-286/98. P. sz., Stora Kopparbergs Bergslags kontra Bizottság ügyben 2000. november 16-án hozott ítéletének [EBHT 2000., I-9925. o.] 66. pontja).

334 Bármilyen hasznos legyen is a bírságok összegének kiszámítási módszerére vonatkozóan számszerű adatok megjelölése, ez nem elengedhetetlen a bírságot kiszabó határozatokra vonatkozó indokolási kötelezettség betartásához, és mindenesetre hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság nem foszthető meg mérlegelési jogkörétől számtani képletek kizárólagos és mechanikus alkalmazásával (a Bíróság C-182/99. P. sz., Salzgitter kontra Bizottság ügyben 2003. október 2-án hozott ítéletének [EBHT 2003., I-10761. o.] 75. pontja).

335 A bírság összegei abszolút mértékének indokolását illetően emlékeztetni kell arra, hogy a bírságok a Bizottság versenypolitikájának eszközei, és a Bizottságnak a bírságok összege megállapítása terén mérlegelési kerettel kell rendelkeznie annak érdekében, hogy a vállalkozások magatartását a versenyszabályok tiszteletben tartásának irányába terelje (az Elsőfokú Bíróság T-150/89. sz., Martinelli kontra Bizottság ügyben 1995. április 6-án hozott ítéletének [EBHT 1995., II-1165. o.] 59. pontja).

336 Ezenkívül el kell kerülni, hogy a bírságok a gazdasági szereplők számára könnyen előre láthatók legyenek (a fenti 314. pontban hivatkozott Raiffeisen Zentralbank Österreich és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 416. pontja; fellebbezett: C-125/07. P., C-133/07. P., C-135/07. P. és C-137/07. P. sz. ügy). Ugyanis ha a Bizottság határozatában köteles lenne a bírságok összegének kiszámítási módszerére vonatkozóan számszerű adatokat megjelölni, ez veszélyeztetné a bírságok elrettentő hatását. Amennyiben a bírság összege pusztán számtani képleteken alapuló számítás eredménye lenne, a vállalkozások előre láthatnák az esetleges szankciót, és azt összevethetnék azokkal az előnyökkel, amelyeket a versenyjogi szabályok megsértéséből húznának.

337 A jelen ügyben meg kell jegyezni, hogy a Bizottság a megtámadott határozat (522)–(553) preambulumbekezdésében a bírságok összegének a jogsértés súlya alapján történő kiszámításánál kifejtette az összes érintett vállalkozás tekintetében figyelembe vett tényezőket. A fent hivatkozott preambulumbekezdésekből pedig kitűnik, hogy a Bizottság az általa követett okfejtést világosan és részletesen bemutatta, lehetővé téve tehát a felperes számára, hogy megismerje azokat az értékelési szempontokat, amelyeket a Bizottság a jogsértés súlyának a bírság összege kiszámítása során

figyelembe vett, és az Elsőfokú Bíróság számára, hogy felülvizsgálatot gyakorolhasson. Meg kell tehát állapítani, hogy a megtámadott határozat megfelel az EK 253. cikk értelmében a Bizottságra háruló indokolási kötelezettség követelményének.

338 A felperes azon érvével kapcsolatosan, miszerint a vele szemben kiszabott bírság összege forgalmához képest aránytalan és túlzott, elegendő arra emlékeztetni, hogy mivel a Bizottság nem köteles az adott jogsértés súlya és időtartama alapján megállapítandó bírság összegének meghatározásakor az érintett vállalkozások forgalma alapján elvégezni a számítást, azt sem köteles biztosítani, hogy amikor az ugyanazon jogsértésben részt vevő vállalkozásokra szab ki bírságot, akkor a különböző vállalkozások esetén elvégzett számítás eredményeként a bírság végső összege tükrözzön minden, közöttük a teljes vagy az érintett termékpiacon megvalósított forgalmuk tekintetében fennálló különbséget (a fenti 90. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 255. és 312. pontja).

339 Ezen túlmenően a közösségi jog nem foglal magában semmilyen olyan általános alkalmazási elvet, amely szerint a szankciónak arányosnak kell lennie a vállalkozásnak azon termékpiacon képviselt jelentőségével, amelyen a jogsértést elkövette (a Bíróság C-397/03. P. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2006. május 18-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-4429. o.] 101. pontja).

340 A 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése azt sem követeli meg, hogy amikor az ugyanabban a jogsértésben érintett több vállalkozásra szabnak ki bírságot, a kis vagy közepes méretű vállalkozásokra kiszabott bírság összege a forgalom százalékában mérve ne legyen nagyobb, mint a nagyobb vállalkozásokra kiszabott bírságok összege. E rendelkezésből az következik mind a kis és közepes méretű vállalkozások, mind pedig a nagyobb méretű vállalkozások tekintetében, hogy a bírság összegének megállapítása során a jogsértés súlyát és tartamát kell figyelembe venni. Amennyiben a Bizottság az ugyanabban a jogsértésben érintett vállalkozásokra olyan bírságot szab ki, amely a jogsértés súlyára és tartamára tekintettel minden egyes esetben indokolt, nem róható

fel neki, ha közülük egyesek esetében a bírság összege az üzleti forgalomhoz képest nagyobb, mint más vállalkozások esetében (az Elsőfokú Bíróság T-21/99. sz., Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1681. o.] 203. pontja).

341 El kell utasítani a felperes azon érvét is, hogy a kiszabott bírság aránytalan volta nyilvánvaló, ha összehasonlítjuk a hasonló ügyekben más vállalkozásokra kiszabott bírsággal. A Bizottság nem köteles a bírságokat a forgalommal arányban és a más korábbi ügyekben kiszabott bírságokkal tökéletes összhangban kiszabni.

342 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata önmagában nem szolgál jogi háttérként a versenyjogi bírságok tekintetében. Az, hogy a Bizottság a múltban esetleg bizonyos fajta jogsértésekre bizonyos szinten szabta ki a bírságokat, nem fosztja meg attól a lehetőségtől, hogy ezt a szintet a 17. rendeletben rögzített korlátok között felemelje, ha ez a közösségi versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükséges (a fenti 278. pontban hivatkozott Musique diffusion française és társai kontra Bizottság ítélet 109. pontja).

343 Hozzá kell tenni, hogy a jogsértések súlyát sok tényező függvényében kell megállapítani, többek között az adott ügy sajátos körülményei és annak háttere, valamint a bírságok elrettentő ereje tekintetbevételével, anélkül hogy létezne olyan ismérveket felsoroló kötelező és kimerítő lista, amelyet figyelembe kell venni (a fenti 316. pontban hivatkozott Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 33. pontja és a fenti 275. pontban hivatkozott LR AF 1998 kontra Bizottság ítélet 236. pontja). Márpedig a releváns adatok, mint az érintett piacok, áruk, országok, vállalkozások és időszakok, ügyről ügyre eltérnek. Ebből az következik, hogy a Bizottság nem köteles minden,

a súlyosság szempontjából hasonló ügyben a forgalom tekintetében ugyanolyan mértékű bírságot kiszabni (lásd e tekintetben az Elsőfokú Bíróság T-67/01. sz., JCB Service kontra Bizottság ügyben 2004. január 13-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-49. o.] 187–189. pontját).

344 E tekintetben emlékeztetni kell, hogy az Elsőfokú Bíróság az EK 229. cikk és a 17. rendelet 17. cikke által elismert korlátlan felülvizsgálati jogkörre vonatkozó felhatalmazás keretében hatáskörrel rendelkezik annak vizsgálatára, hogy a bírság összege megfelelő-e.

345 Az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy tekintettel bizonyos tényezőkre – amint arra a Bizottság megtámadott határozat (534), (535) és (539)–(542) preambulumbekezdésében fel is hívta a figyelmet – a jelen ügyben különösen súlyos jogsértésről van szó. Különösen a piac oligopol jellegéről, és arról a tényről van szó, hogy a jogsértés a kartell tárgyát képező négy gipszlemezpiac kínálatának egészét, vagy csaknem teljes egészét befolyásolta. Ráadásul az érintett piac mind földrajzilag, mind értékében jelentős méretű volt. A négy érintett piac ugyanis a Közösség fő gipszlemezpiacának számított, és nagyjából a közösségi piac 80%-át tette ki, amelyen a jogsértés utolsó teljes évében 1,21 milliárd eurós forgalom valósult meg. Végül az érintett termék jellegére tekintettel a kartell szükségszerűen kihatással volt az építési piac jelentős részére, és ennélfogva a gazdaság egészének meglehetősen jelentős ágazatát érintette.

346 Végül nem tűnik úgy, hogy az érintett piac méretére figyelemmel a jelen ügy tárgyát képező jogsértés súlyának függvényében kiszabott bírság kiindulási összege súlyosabb, mint a többi ügyben kiszabott bírságoké. Mindazonáltal ezen összehasonlítás nem jelenti azt, hogy az érintett piac mérete lenne a legjobb vagy egyetlen szempont a különböző kartellek esetében kiszabott bírságok összehasonlítására. Az egyes kartellek összehasonlítása ugyanis nagyon nehéz, tekintettel arra, hogy a Bizottság által a jogsértés súlyának értékelésekor figyelembe vehető különböző tényezők számosak. Ráadásul amint az a fenti 342. pontban kifejtésre került, az ilyen

összehasonlítás egyébként is csupán jelzésértékű lehet, mivel a Bizottság korábbi joggyakorlata önmagában véve nem szolgál jogi háttérként a versenyjogi bírságok tekintetében.

347 Tekintettel a jelen ügy tárgyát képező jogsértést különösen súlyosként minősítő számos tényezőre (lásd a fenti 345. pontot), az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a felperessel szemben a jogsértés függvényében kiszabott bírság kiindulási összege arányos.

348 Végül a felperes azon érvét, miszerint a bírság összege alacsonyabb lett volna, ha a Bizottság előbb befejezte volna az eljárást, el kell utasítani, mivel a Bizottság csupán a közelmúltban emelte meg a szankciók általános szintjét. Ráadásul még ha el is fogadjuk, hogy a bírságok általános szintje a közigazgatási eljárás alatt meg is nőtt, elegendő arra emlékeztetni, hogy az a tény, hogy a Bizottság a múltban bizonyos típusú jogsértésekre bizonyos mértékű bírságokat alkalmazott, nem fosztja meg a Bizottságot attól a lehetőségtől, hogy a 17. rendeletben meghatározott korlátok között megemelje ezt a mértéket, amennyiben az a versenypolitika végrehajtásának biztosítása érdekében szükségesnek tűnik; éppen ellenkezőleg, a közösségi versenyszabályok hatékony alkalmazása megkívánja, hogy a Bizottság a bírságok mértékét bármikor e politika igényeihez igazíthassa (a fenti 273. pontban hivatkozott Musique Diffusion française és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 109. pontja és a fenti 90. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri kontra Bizottság ügyben 2005. június 28-án hozott ítélet 169. pontja).

349 A fentiek összességéből következően a felperesnek az annak bizonyítására vonatkozó érveit, miszerint a bírság jogsértés súlya függvényében meghatározott kiindulási összege aránytalan, el kell utasítani.

A jogsértés időtartamáról

A felek érvei

350 A felperes úgy véli, hogy a Bizottság hibásan értékelte az állítólagos jogsértés időtartamát annak elszigetelt és elkülönülő események alapján való megállapításával. A Bizottság helytelenül ítélte úgy meg, hogy a felperes által elkövetett jogsértés 1992. március 31-től 1998. november 25-ig, vagyis 6 év és 7 hónapon át tartott, amely hosszú időtartamú jogsértésnek minősül, amely így igazolja a bírság kiindulási összegének 65%-os növelését.

351 A felperes fenntartja, hogy az állítólagos jogsértések két elkülönülő időszakra oszlanak. Az első időszakba tartozik a londoni találkozó, valamint az [A] úr és a Knauf unokatestvérek közötti 1992-es információcsere, egészen 1993 kezdetéig, a második pedig 1993 közepétől 1998-ig [D] úr, valamint a többi érintett vállalkozás elnök-vezérigazgatói által lebonyolított információcserék időszaka. Ezek az események nem állnak összefüggésben a többi állítólagos jogsértéssel, amelyek az 1994 és 1998 közötti időszakban történtek, valamint az egyesült királysági eladási adatokra vonatkozó, 1992 közepétől 1998 februárjáig tartó információcserével.

352 E körülmények között a felperes fenntartja, hogy nem áll fenn összetett és folyamatos megállapodás, és arra hivatkozik, hogy az eljárások időtartamának korlátozásáról, valamint az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett szankciók végrehajtásáról szóló, 1974. november 26-i 2988/74/EGK tanácsi rendelet (HL L 319., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 61. o.) értelmében az olyan, öt évnél régebben elkövetett jogsértések, amelyek a Bizottság vizsgálatát megelőzően megszűntek, elévültnek minősülnek, és nem képezhetik bírság tárgyát.

353 A felperes továbbá hangsúlyozza, hogy [D] úr 1998 márciusa és novembere között folytatott információcserét, miközben azt a felperes már 1998 márciusában megtiltotta. A felperes úgy véli, hogy nem vonható felelősségre egy olyan alkalmazottja cselekményeiért, aki utasításaival ellentétesen jár el, és ezért a jogsértés megszűnése időpontjának 1998 március végét kell tekinteni.

354 A felperes továbbá arra hivatkozik, hogy az iránymutatás nem világos a tekintetben, hogy a Bizottság figyelembe vehet-e töredék éveket. A felperes úgy véli, hogy az iránymutatást szigorúan kell értelmezni, és így a Bizottság a kiindulási összeget 65% helyett 60%-kal – vagyis minden teljes évre 10%-kal – lett volna jogosult növelni.

355 A felperes továbbá megjegyzi, hogy a Bizottság nem köteles mindig évi 10%-os növelést alkalmazni, amint azt az összes nemrégen tárgyalt kartellügyben automatikusan tette. Úgy véli, hogy a Bizottságnak az ügy összes releváns körülményét figyelembe kellene vennie a bírság növelésekor. Hozzáfűzi, hogy a Bizottság ezt a gyakorlatot követte az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/35.733 – VW-ügy) 1998. január 28-án hozott 98/273/EK határozat (HL L 124., 60. o.), valamint az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP.F.1/35.918 JCB-ügy) 2000. december 21-én hozott 2002/190/EK határozat (HL 2002. L 69., 1. o.) meghozatalakor, valamint az „előszigetelt csövek”-ügyben, amely ügyeknél figyelembe vette a jogsértés különböző időszakokban tapasztalt eltérő intenzitását.

356 A Bizottság úgy véli, hogy a BPB által felhozott érvek az általa megállapított egységes, összetett és folyamatos jogsértést próbálják újból vitatni.

357 A Bizottság a [D] úr által kifejtett magatartással kapcsolatosan úgy ítéli meg, hogy nem köteles a vállalkozás különböző szervei között különbségtételt tenni, amelyek között egyesek aktívan részt vettek a kartellben, mások pedig megpróbálták azt megszüntetni.

358 A Bizottság álláspontja szerint az iránymutatás sehol nem írja elő, hogy a bírság összegének növelését az adott jogsértés időtartamának teljes éveire tekintettel kellene korlátoznia. Kifejti, hogy a bírság jogsértés időtartamának függvényében történő nagymértékű növelése szükségszerűen növeli a jogsértés bejelentésére vagy a vele való együttműködésre való ösztönzést. Az ezzel ellentétes megközelítés szemben állna azzal a kinyilvánított célkitűzésével, hogy a bírságot a jogsértés időtartama függvényében növeli.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

359 A felperes annak bizonyítására irányuló érvei, miszerint különálló jogsértésekről van szó, amelyeknek egy része emiatt el is évült, összemosódnak a harmadik jogalap keretében kifejtett érvekkel. Mivel az Elsőfokú Bíróság már az előzőekben megállapította, hogy a Bizottság nem követett el semmiféle hibát, amikor úgy ítélte meg, hogy a jelen ügyben egységes és folyamatos jogsértésről van szó, a felperes érveit el kell utasítani.

360 A felperes azon érve, miszerint a jogsértésben való részvétele már 1998 márciusában megszűnt volna, ha [D] úr nem hágta volna át az utasításait, irreleváns. A vállalkozást – azaz egy személyi, anyagi és nem anyagi elemekből álló gazdasági egységet (a Bíróság 19/61. sz., Mannesmann kontra Főhatóság ügyben 1962. július 13-án hozott ítéletének [EBHT 1962., 675. o.] 705. és 706. pontja) – az alapszabályában meghatározott szervek irányítják, és minden vele szemben bírságot kiszabó határozatot a vállalkozás alapszabály szerinti vezetésének lehet címezni (igazgatótanács, ügyvezetés, elnök, ügyvezető igazgató stb.). E szabály könnyen kijátszható lenne, ha valamely vállalkozás jogsértő magatartása esetén a Bizottságnak mindig ellenőriznie és bizonyítania kellene,

hogy ki követte el a különböző cselekményeket, amely megakadályozná, hogy a Bizottság a kartellből hasznot húzó vállalkozást szankcionálni tudja.

361 A felperes azon kijelentésével kapcsolatosan, miszerint az iránymutatás nem világos a tekintetben, hogy a Bizottság figyelembe vehet-e töredék éveket, elegendő megállapítani, hogy az iránymutatás nem tiltja, hogy a bírság összegének kiszámítása során a jogsértés tényleges időtartamát vegye figyelembe. Ez a megközelítés teljesen logikus és ésszerű, és mindenesetre a Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozik.

362 Azzal kapcsolatosan, hogy a felperes vitatta, hogy a Bizottság miért alkalmazta automatikusan az évenkénti maximális 10%-os növelést, emlékeztetni kell, hogy az iránymutatás 1.B. pontja első bekezdésének harmadik francia bekezdése a hosszú időtartamú jogsértések tekintetében nem ír elő automatikusan évi 10%-os növelést, ám e tekintetében széles mérlegelési keretet hagy a Bizottságnak (a fenti 331. pontban hivatkozott Cheil Jedang kontra Bizottság ítélet 134. pontja).

363 A jelen ügyben a Bizottság a megtámadott határozat (554) preambulumbekezdésében azt állapította meg, hogy a BPB hat év és hét hónapon keresztül valósított meg jogsértést, ami az iránymutatás értelmében hosszú időtartamú jogsértésnek tekintendő, ezért a jogsértés súlya címén megállapított bírságösszeget 65%-kal növelte. Ebből az tűnik ki, hogy a Bizottság tiszteletben tartotta az iránymutatásban önmagára nézve kötelezővé tett szabályokat. Az Elsőfokú Bíróság továbbá úgy ítéli meg, hogy a 65%-os növelés a jogsértés időtartamára tekintettel a jelen esetben nem aránytalan.

364 A felperes azon állításával kapcsolatosan, miszerint a Bizottság nem vette figyelembe a jogsértésnek az érintett időszak különböző szakaszaiban tapasztalt eltérő intenzitását, emlékeztetni kell, hogy a Bizottság a növelést a jogsértés egészének súlya alapján megállapított – és így a jogsértés különböző szakaszainak intenzitását már tükröző – kiindulási összeg bizonyos százalékának alkalmazásával hajtja végre. Nem lenne tehát logikus, hogy a Bizottság ezen összegnek az időtartam címén történő növelésénél a jogsértés érintett időszak alatti intenzitásának változását még egyszer figyelembe venné.

365 A tekintetben, hogy a BPB szerint a Bizottság más, hasonló korlátozások miatti és hasonló időtartamú ügyekben az időtartam címén a jelen ügynél kisebb mértékben növelte a bírságok kiindulási összegét, elegendő hangsúlyozni, hogy a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata önmagában véve nem szolgál jogi háttérként a versenyjogi bírságok tekintetében, ugyanis ezt a kérdést kizárólag a 17. rendelet szabályozza, és mivel egyébiránt a piaci szereplők nem lehetnek jogos bizalommal olyan meglévő helyzet fenntartása iránt, amelyet a Bizottság a mérlegelési jogköre keretében módosíthat (a fenti 90. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítélet 171. pontja).

366 A fentiekből következően a bírság összegének a jogsértés időtartama alapján történt növelésének téves voltára vonatkozó kifogást el kell utasítani.

A visszaesésről

A felek érvei

367 A felperes úgy véli, hogy a bírság alapösszegének 50%-os, vagyis 66 millió euróval visszaesés címén történt emelése túlzott és aránytalan.

368 Először is a felperes arra hivatkozik, hogy a leányvállalata által egy előző jogsértésben (az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban [IV/C/33.833 „kartonpapír”-ügy] 1994. július 13-án hozott 94/601/EK bizottsági határozat [HL L 243., 1. o.]) játszott szerepe elhanyagolható és passzív volt. Következésképpen a leányvállalatával szemben kiszabott bírság végső összege csupán 750 000 euró volt. Ráadásul az előző jogsértés miatt a Bizottság a megtámadott határozat meghozatalát megelőzően több mint nyolc évvel szabott ki szankciót. A felperes fenntartja, hogy a Bizottság nem emelheti automatikusan a bírság összegét egy korábbi jogsértés létezésére alapozva. Figyelembe kell vennie ugyanis a korábbi jogsértés összes körülményét: annak jellegét, az elkövetés körülményeit, az azóta eltelt időt, valamint a kiszabott szankciót. A felperes számos jogrendszerre hivatkozik annak bemutatására, hogy a korábbi jogsértések jellege és az elkövetésük ideje óta eltelt időt a bíróságok figyelembe szokták venni, amikor visszaesés címén emelni kívánják a szankció mértékét.

369 Másodszor a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság visszaesés címén nem emelheti a bírság összegét, amennyiben egyik jogsértés a másik jogsértéssel egy időben valósul meg. A jelen esetben a Bizottság a „kartonpapír”-ügyben (lásd a fenti 368. pontot) 1994. július 13-án hozott határozatot, ennélfogva az 50%-os emelést csak ettől az időponttól fogva alkalmazhatta volna. A felperes álláspontja szerint következésképpen a Bizottság csupán 43,7 millió euróval emelhette volna a bírság összegét. A helyzetet egy másik szemszögből megítélve a Bizottság a súlyosító körülményt csak 1994 júliusától alkalmazhatta volna a jogsértés időtartama címén növelt összegű bírság tekintetében. Ebben az esetben a súlyosító körülmények címén a bírság alapösszegéhez hozzáadandó összeg 56 millió euró lenne.

370 Harmadszor a felperes fenntartja, hogy a bírság alapösszegének emelése túlzott és aránytalan, mivel az meghaladja a Knaufra, a Lafarge-ra és a Gyprocra a jogsértés súlya címén kiszabott bírság kiindulási összegét.

371 Negyedszer a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság által a felperes a jelen ügyben való együttműködésének elismerése miatt nyújtott 30%-os csökkentés mértékét

meghaladja a bírság alapösszege emelésének mértéke. Úgy véli, hogy az együttműködés címén nyújtott csökkentésnek ténylegesnek kell lennie, és azt nem semlegesítheti a visszaesés miatti emelés.

372 Ötödször a felperes azzal érvel, hogy a Bizottság csupán egy – a British Sugar ügyben hozott (lásd a fenti 264. pontot) – bizottsági határozatban emelte a bírság alapösszegét nagyobb mértékben – vagyis 75%-kal –, és hogy a fent hivatkozott ügyben az emelés azon alapult, hogy a British Sugar az első jogsértésben felbujtó szerepet játszott. Úgy véli, hogy ezen ügy körülményeire, valamint az [EK 82. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-2/36.041/PO Michelin-ügy) 2001. június 20-án hozott 2002/405/EK bizottsági határozat (HL 2002. L 143., 1. o.) körülményeire tekintettel a vele szemben alkalmazott 50%-os emelés túlzott.

373 Végül a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság visszaesés címén ugyanolyan mértékű emelést alkalmazott vele szemben, mint a Lafarge-zsal szemben, miközben az utóbbi által elkövetett, és az [EK 81. cikk] alkalmazására vonatkozó eljárásban (IV/33.126 és 33.322 „cement”-ügy) 1994. november 30-án hozott 94/815/EK bizottsági határozat (HL L 343., 1. o.) tárgyát képező jogsértés sokkal súlyosabb volt, mint a felperes által a „kartonpapír”-ügyben elkövetett jogsértés. A felperes úgy véli, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie a két korábbi kartell közötti különbségeket, különösen a Lafarge jelentős szerepét, azon kartell hosszú időtartamát, amelyben az utóbbi részt vett, valamint azt a tényt, hogy e jogsértésért a Bizottság 14,9 millió eurós bírságot szabott ki vele szemben. Azzal, hogy nem vette figyelembe ezeket a különbségeket, és ezen a címen mindkét vállalkozás bírságának alapösszegét 50%-kal emelte, a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét.

374 A Bizottság akkor veszi figyelembe a visszaesést súlyosító körülményként, ha az érintett vállalkozás újabb jogsértést követ el, miközben a Bizottság ugyanolyan típusú

jogsértésért már hozott szankciót vele szemben, tehát az adott vállalkozás tudatában volt annak, hogy ez a magatartásfajta jogellenes, és tilos megismételni.

375 A felperes azon érvével kapcsolatosan, miszerint az első és a második jogsértés ugyanabban az időszakban valósult meg, és az emelést ennek megfelelően kell alkalmazni, a Bizottság úgy ítéli meg, hogy ez az állítás nem veszi figyelembe azt a tényt, hogy az emelés valamely vállalkozásnak a versenyszabályok megsértésére irányuló szándékát kívánja szankcionálni, amikor pedig e vállalkozással szemben a Bizottság a múltban szankciókat szabott ki.

376 Az, hogy a visszaesés címén alkalmazott emelés a többi vállalkozással szemben kiszabott kiindulási összegnél vagy a BPB együttműködése miatt nyújtott csökkentés mértékéhez képest alacsonyabb vagy magasabb-e, teljes mértékben irreleváns.

377 A Bizottság álláspontja szerint a BPB egy, a keresetben nem szereplő kifogást is felhozott, vagyis azt, hogy a Bizottságnak figyelembe kellett volna vennie az előző jogsértéstől számítva eltelt időt, amely a felperes válasza értelmében „a jelen ügyben hozott határozat közzétételét több mint nyolc évvel megelőzően” történt. Ez a kifogás az eljárási szabályzat 44. cikke 1. §-ának c) pontja értelmében elfogadhatatlan.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

378 Az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a súlyosító körülményeknek a bírság meghatározása keretében történő figyelembevétele összhangban van a Bizottság

a versenyjog tiszteletben tartásának biztosításából álló feladatával (a Bíróság C-308/04. P. sz., SGL Carbon kontra Bizottság ügyben 2006. június 26-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-5977. o.] 71. pontja).

379 Így az esetleges visszaesés is szerepel azon tényezők között, amelyeket az érintett jogsértés súlyának elemzése során figyelembe kell venni (a fenti 36. pontban hivatkozott Aalborg Portland és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 91. pontja).

380 A felperes azon érvét, miszerint a Bizottság helytelenül vette figyelembe a korábbi jogsértés összes körülményét, el kell utasítani.

381 Először is a két jogsértés között eltelt időtartam tekintetében nyilvánvaló, hogy az első jogsértés miatt a Bizottság a szóban forgó jogsértés kezdetét követően szabott ki szankciót.

382 Az állandó ítélkezési gyakorlat alapján a Bizottság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik annak megválasztása tekintetében, hogy milyen tényezőket vesz figyelembe a bírság meghatározása során – többek között az adott ügy sajátos körülményeit és annak hátterét, valamint a bírságok elrettentő erejét –, anélkül hogy létezne olyan ismérveket felsoroló kötelező és kimerítő lista, amelyet figyelembe kell venni (a Bíróság C-137/95. P. sz., SPO és társai kontra Bizottság ügyben 1996. március 25-én hozott végzésének [EBHT 1996., I-1611. o.] 54. pontja, valamint a C-219/95. P. sz., Ferriere Nord kontra Bizottság ügyben 1997. július 17-én hozott ítéletének [EBHT 1997., I-4411. o.] 33. pontja).

383 Hangsúlyozni kell, hogy a visszaesés megállapításának és meghatározott jellemzőinek értékelése a Bizottság hivatkozott jogkörének része, és az ilyen megállapítás tekintetében a Bizottságot nem kötheti esetleges elévülési idő. A visszaesés ugyanis olyan lényeges elem, amelyet a Bizottságnak értékelnie kell, mivel a visszaesés figyelembevétele magatartásuk megváltoztatására készteti az olyan vállalkozásokat, amelyek hajlamosak a versenyjogi szabályok megsértésére. A Bizottság ezért minden esetben figyelembe veheti az ilyen hajlamra utaló jeleket, beleértve a kérdéses jogsértések között eltelt időt is.

384 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy az Elsőfokú Bíróság azt állapította meg, hogy a két jogsértést kevesebb mint tíz év választotta el egymástól, amely bizonyítja e vállalkozás arra való hajlamát arra, hogy a hivatkozott szabályok általa történt megsértésének megállapításából nem vonja le a megfelelő következtetéseket (az Elsőfokú Bíróság T-38/02. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2005. október 25-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-4407. o.] 354. és 355. pontja).

385 A jelen ügyben leginkább a felperessel szemben megállapított jogsértések történeti sorrendje bizonyítja e vállalkozás arra való hajlamát arra, hogy a hivatkozott szabályok általa történt megsértésének megállapításából nem vonja le a megfelelő következtetéseket, tekintettel arra, hogy miután az előző jogsértés miatt a Bizottság a „kartonpapír”-ügyben már szankciókat hozott a felperessel szemben, az utóbbi azután, hogy a Bizottság a fenti határozatot közölte vele, több mint négy évig továbbra is aktívan részt vett a jelen ügy tárgyát képező kartellben.

386 E feltételek mellett nem szükséges a Bizottságnak a felperesnek az első jogsértés miatt kiszabott szankció és a megtámadott határozat közzététele között eltelt időtartamra vonatkozó kifogása elfogadhatatlanságával kapcsolatos érvét megvizsgálni.

387 Továbbá a korábbi magatartások jellegzetességeit illetően a visszaesés fogalma nem kívánja meg feltétlenül pénzügyi szankció korábbi kiszabását, mindössze a közösségi versenyjog megsértésének megállapítását (a fenti 384. pontban hivatkozott Groupe Danone kontra Bizottság ítélet 363. pontja).

388 A visszaesés figyelembevétele ugyanis magatartásuk megváltoztatására készteti az olyan vállalkozásokat, amelyek hajlamosak a versenyjogi szabályok megsértésére, amennyiben kitűnik, hogy az előző, általuk elkövetett jogsértés megállapítása nem volt elegendő a jogsértő magatartás megismétlésének megelőzéséhez. A visszaesés meghatározó eleme tehát nem valamely bírság korábbi kiszabása, és következésképpen annak összege, hanem a korábbi jogsértés megállapítása.

389 Végül a felperes nem is állítja, hogy a jogsértés, amely miatt a leányvállalatával szemben a Bizottság a „kartonpapír”-ügyben szankciót szabott ki nem a jelen ügy tárgyát képező magatartással azonos típusú jogsértés.

390 Következésképpen a Bizottság nem vétett hibát, amikor a jelen ügyben úgy ítélte meg, hogy az ügy sajátos körülményei – nevezetesen az a tény, hogy ugyanazon vállalkozásról a Bizottság egyszer már megállapította, hogy jogsértést követett el, és hogy e megállapítás és a kiszabott szankció ellenére továbbra is részt vett a Szerződés ugyanazon rendelkezését sértő hasonló jellegű jogsértésben – visszaesésnek minősülnek.

391 A felperes azon érvét, miszerint a Bizottság olyan esetben, amikor az első és a második jogsértés egy időben valósul meg, csak a kettő közül az egyik jogsértést szankcionáló határozat meghozatalától jogosult a bírság összegét visszaesés címén emelni, el kell utasítani.

392 Ugyan igaz, hogy a visszaesést szankcionáló politika csak akkor fejti ki hatékony érvényesülését a jogsértés elkövetőjére nézve, ha az újabb jogsértés esetén történő szigorúbb szankcióval való fenyegetés az utóbbit magatartása megváltoztatására késztetheti. A visszaesés figyelembevételét a további elrettentés szüksége indokolja, amelyről az a tény tanúskodik, hogy a korábbi jogsértés megállapítása nem volt elegendő ahhoz, hogy a jogsértő vállalkozás ne ismételje meg a jogsértést. A visszaesés tehát az előző jogsértés megállapításához és az ahhoz kapcsolódó szankció kiszabásához képest szükségszerűen később jön létre, mivel annak az a magyarázata, hogy az előző szankció nem volt kellőképpen elrettentő.

393 E tekintetben az Elsőfokú Bíróság a fenti 270. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítélet 617–625. pontjában úgy ítélte meg, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot az adott határozatban, mivel a Thyssen Stahl AG-val szemben kiszabott bírság összegének emelését az a megfontolás indokolta, hogy a Bizottság hasonló típusú jogsértések miatt a fenti vállalkozással szemben az ESZAK-Szerződés 65. cikke alapján a hengerelt rozsdamentes acél síktermékek európai gyártói között létrejött megállapodásra és összehangolt magatartásra vonatkozó 1990. július 18-i 90/417/ESZAK határozatban (HL L 220., 28. o.) már szabott ki szankciót, miközben a szóban forgó ügyben a jogsértésnek a Thyssen Stahllal szemben felrótt, 1988. június 30-tól 1990 végéig tartó nagyobb része e határozatot megelőzően valósult meg (a határozat (617)–(625) pontja).

394 A fenti 270. pontban hivatkozott Thyssen Stahl kontra Bizottság ügyben 1999. március 11-én hozott ítélettel ellentétben – amelyben a jogsértés az első határozatot megelőzően valósult meg – a jelen ügyben a BPB a „kartonpapír”-ügyben hozott bizottsági határozatot követően több mint négy évig továbbra is aktívan részt vett a jelen ügy tárgyát képező kartellben.

395 Amint az a fenti 382. pontban már kifejtésre került, a visszaesés különös jellemzőinek értékelése az adott ügy körülményeinek a Bizottság mérlegelési jogkörébe tartozó értékelésétől függ.

396 A jelen ügy körülményei között az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a Bizottság nem lépte túl mérlegelési jogkörét annak megállapításával, hogy az a tény, miszerint a BPB az első jogsértés megállapítását követően több mint négy évig továbbra is részt vett a Szerződés ugyanazon rendelkezését sértő hasonló jellegű jogsértésben, visszaesésnek minősül, valamint azzal, hogy a bírság összegét emiatt megemelte.

397 Az Elsőfokú Bíróság a bírság összegének emelése kapcsán emlékeztet, hogy a Bizottság a bírság összegének rögzítése tekintetében mérlegelési jogkörrel rendelkezik. Ehhez nem köteles pontos számtani képleteket alkalmazni (a fenti 273. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ítélet 292. pontja).

398 Az elrettentés érdekében ugyanis a visszaesés a bírság alapösszegének jelentős növelését indokoló körülmény. Ez azt bizonyítja ugyanis, hogy a korábban kiszabott szankció nem volt kellően elrettentő hatású (a fenti 273. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ítélet 293. pontja).

399 A jelen ügyben alkalmazott emelés mértékét az Elsőfokú Bíróság arányosnak ítéli. Ezzel kapcsolatosan hangsúlyozni kell, hogy a „kartonpapír”-ügyben hozott határozat és a megtámadott határozat hasonló jogsértésekre vonatkozik. E megállapítás következményeit nem vonja kétségbe a felperes azon állítása, miszerint a leányvállalata által a „kartonpapír”-ügyben játszott szerepe elhanyagolható és passzív volt. Ugyanis annak a ténynek van jelentősége, hogy a Bizottság azon megállapítása ellenére, hogy a szóban forgó vállalkozás megsértette a közösségi versenyjogot, az nem hagyott fel a jogsértéssel. E körülmények között a Bizottság jogosult volt a bírság alapösszegét 50%-kal megemelni annak érdekében, hogy a felperest a Szerződés versenyjogi szabályainak tiszteletben tartására késztesse.

400 Amennyiben a felperes annak bizonyítására vonatkozó érvelése, hogy a visszaesés címén történt bírságemelés nem volt arányos, lényegében arra támaszkodik, hogy a megemelt összeg – vagyis a 66 millió euró – abszolút értékben aránytalan, el kell azt utasítani.

401 A Bizottság ugyanis a bírság összegének visszaesés címén történő emelésekor jogosult annak vizsgálatára szorítkozni, hogy mekkora az arányos mérték, annak figyelembevétele nélkül, hogy mi az abszolút értéke a bírság azon alapösszeg-emelkedésének, amelyre e százalékos arány. Mindaddig, amíg az emelés aránya nem túlzott, az emelés abszolút értéke csupán az alapösszegre alkalmazott százalékos számítás matematikai eredménye, amelynek az adott jogsértés súlyához és időtartamához viszonyított arányossága külön vizsgálat tárgyát képezi.

402 Következésképpen a felperessel szemben kiszabott alapösszeg visszaesés címén történő 50%-os emelése nem aránytalan.

403 A felperes a Bizottság korábbi gyakorlatával kapcsolatosan arra hivatkozik, hogy a Bizottság csupán egy – a British Sugar ügyben hozott – bizottsági határozatban emelte a bírság alapösszegét nagyobb mértékben – vagyis 75%-kal –, és hogy a fent hivatkozott ügyben az emelés azon alapult, hogy a British Sugar az első jogsértésben felbujtó szerepet játszott. Úgy véli, hogy a jelen ügy körülményeire tekintettel a vele szemben alkalmazott 50%-os emelés túlzott.

404 A többi olyan bizottsági határozattal való összehasonlítás, amelyekben a Bizottság a versenyszabályok megsértése miatt bírságot szab ki, az egyenlő bánásmód elvének tiszteletben tartása szempontjából csak akkor releváns, ha be van bizonyítva, hogy a többi határozat tárgyát képező ügyek körülményei megegyeznek az adott ügy

körülményeivel (lásd e tekintetben a fenti 343. pontban hivatkozott JCB Service kontra Bizottság ügyben 2004. január 13-án hozott ítélet 187. pontját).

405 A felperes mindazonáltal nem nyújtott elegendő bizonyítékot annak megállapítására, hogy a jelen ügyben ezek a feltételek megvalósultak. Különösen meg kell állapítani, hogy a felperes nem hivatkozik a jelen üggyel egy időben hozott olyan határozatokra, amelyek során a jelen ügyhöz hasonló esetekben a Bizottság kevésbé emelte volna az alapösszeg mértékét. A hivatkozott Michelin-határozatban – amelyben a Bizottság a viszonteladók hűségét célzó árengedményi rendszerrel kapcsolatos visszaesés miatt szabott ki szankciót a Michelinnel szemben – a jelen ügyétől nyilvánvalóan eltérő körülmények álltak fenn, ugyanis a fent hivatkozott árleszállítási rendszer a jogsértésnek a közösségi versenyjog megsértése súlyát tekintve nem hasonlítható össze egy jelentős értéket képviselő ár- és piacstabilizáló titkos kartellel.

406 Mindesetre az a puszta tény, hogy a Bizottság egy másik határozatban visszaesés címén eltérően emelte meg az alapösszeget, nem jelenti azt, hogy a megtámadott határozatban az emelésnél köteles lenne ugyanazt a százalékos arányt alkalmazni. A Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata ugyanis önmagában véve nem szolgál jogi háttérként a versenyjogi bírságok tekintetében, lévén, hogy ezt a kérdést kizárólag a 17. rendelet szabályozza (a fenti 273. pontban hivatkozott Michelin kontra Bizottság ítélet 292. pontja).

407 A felperes továbbá fenntartja, hogy a bírság alapösszegének emelése túlzott és aránytalan, mivel az meghaladja a Knaufra, a Lafarge-ra és a Gyprocra a jogsértés súlya címén kiszabott bírság kiindulási összegét.

408 Ez az érvelés irreleváns. Mivel a Bizottság a BPB-vel szemben kiszabott összeget helyesen rögzítette, és az alapösszeget visszaesés címén arányosan emelte, az a tény, hogy az emelés abszolút értékben magasabb, mint a kartell többi résztvevőjével szemben kiszabott bírság kiindulási összege, csupán az emelés matematikai eredménye, amelynek semmi köze a többi bírság összegéhez.

409 A felperes továbbá azzal érvel, hogy a Bizottság által a felperes jelen ügyben való együttműködésének elismerése miatt nyújtott 30%-os csökkentés mértékét meghaladja a bírság alapösszege emelésének mértéke.

410 Ez az érv is irreleváns. A bírság összege rögzítésének két különböző szakaszáról van ugyanis szó.

411 Végül a felperes arra hivatkozik, hogy a Bizottság visszaesés címén ugyanolyan mértékű emelést alkalmazott vele szemben, mint a Lafarge-zsal szemben, miközben az utóbbi által a „cement”-ügyben elkövetett jogsértés sokkal súlyosabb volt, mint a felperes által a „kartonpapír”-ügyben elkövetett jogsértés.

412 Ez az érv ugyancsak megalapozatlan. Amint az már feljebb kifejtésre került ugyanis, mivel a visszaesés címén történő emelés az adott vállalkozásra sajátosan jellemző súlyosító körülményhez van kötve, az a tény, hogy a Lafarge által korábban elkövetett jogsértés jellemzői nem hasonlíthatók össze a felperesnek felrótt jogsértés jellemzőivel, irreleváns. Ugyanis csak annak a körülménynek van jelentősége, hogy korábban mindkét vállalkozás különösen súlyos jogsértésekben vett részt, ám annak ellenére, hogy a Bizottság megállapította e jogsértések elkövetését, egyikük sem vetett véget a jelen ügyben szankcionált jogsértésben való részvételének.

413 A fentiek összességéből következően a felperesnek a visszaesés figyelembevételére vonatkozó érveit el kell utasítani.

Az enyhítő körülményekről

A felek érvei

414 A felperes úgy véli, hogy a Bizottságnak a vizsgálat előtt és után hozott intézkedések címén csökkentenie kellett volna a bírságot. Fenntartja, hogy a Bizottság helytelenül ítélte úgy, hogy a felperes erőfeszítései hiábavalók voltak. Az, hogy a Bizottság nem volt hajlandó ezeket az erőfeszítéseket elismerni, ellentétes az egyenlő bánásmód és a bizalomvédelem elvével.

415 Először is a felperes arra hivatkozik, hogy a névtelen levélben foglalt állítások alapján független szakértő ügyvédeket fogadott fel, hogy saját vizsgálatokba kezdjen (a továbbiakban: Alpha-terv). Az Alpha-terv következtetései alapján a felperes igazgató tanácsa formálisabb versenyjogi megfelelési programot hajtott végre, és ennek keretében egy megfelelési elvi nyilatkozatot fogadott el, amelyet az ügyvezető igazgatóknak, a többi tisztségviselőnek, valamint a személyzet érintett tagjainak alá kellett írniuk. A felperes továbbá elhatározta, hogy megszüntet minden információcserét, és megbízott egy ügyvédi irodát, hogy segítsen a felperesnek a formális megfelelési program más elemeinek elkészítésében és alkalmazásában.

416 Másodszor a felperes arra hivatkozik, hogy a bizottsági vizsgálat megindítását követően az általa hozott intézkedések együttműködésének magas szintjét bizonyították. A felperes hagyta, hogy a Bizottság tisztviselői szabadon betekintsenek dokumentumaiba

és számítógépeibe. Továbbá átadta a kért dokumentumokat, és [D] úr pontosan felelt a Bizottság által feltett kérdésekre. Ezen túlmenően a felperes a második információkérésre adott válaszában olyan információkat nyújtott, amelyekről a Bizottságnak azelőtt egyáltalán nem volt tudomása. A felperes úgy véli, hogy a vele szemben kiszabott bírság összegét csökkenteni kell amiatt, hogy már a vizsgálat megindítását megelőzően erőfeszítéseket tett a jogsértés megszüntetése érdekében, valamint a vizsgálat során önkéntesen együttműködött a Bizottsággal.

417 A felperes elutasítja a Bizottság azon érvét, miszerint bizonyítékokat semmisített volna meg vagy rejtett volna el. Kijelenti, hogy ezen állításokra nincs semmiféle bizonyíték. Hangsúlyozza, hogy bizonyos dokumentumokat az Alpha-terv keretében eltávolítottak, ám az erről szóló feljegyzést benne hagyták az aktában.

418 Harmadszor azon ténnyel kapcsolatosan, hogy [D] úr, a felperes elnök-vezérigazgatója megszegte az igazgatótanács utasításait, és az utóbbi, valamint az alkalmazottak tudta nélkül folytatta az információcserét, a felperes azon az álláspontón van, hogy nem vonható felelősségre [D] úr tevékenységei miatt, különösen azért, mert az elnök-vezérigazgató függetlenül járt el. A felperes továbbá arra hivatkozik, hogy amikor fent hivatkozott [D] úr-féle információcserékre fény derült, tisztségével haladéktalanul fel kellett hagynia, anélkül hogy bármiféle kielégítést kapott volna. A felperes hangsúlyozza, hogy az tekinthető a jogsértés megszüntetésével kapcsolatos erőfeszítések terén az egyetlen kudarcnak, hogy [D] úr nem tartotta be a felperes utasításait. Következésképpen a Bizottság nem állíthatja azt, hogy a felperes erőfeszítései hiábavalók voltak.

419 Negyedszer a felperes fenntartja, hogy 1998 áprilisában kilépett az információcserérendszerből. Vagyis ha [D] úr nem szegte volna meg szándékosan a felperes igazgatótanácsának utasításait, a felperes 1998 márciusától kezdve teljes mértékben betartotta volna a versenyjogi szabályokat. Ezen túlmenően a felperes jogosult lenne arra, hogy a Bizottság csökkentse a bírságot, mivel a Bizottság fellépését követően haladéktalanul véget vetett a jogsértésnek.

420 Ötödször a felperes úgy véli, hogy nem húzott hasznot a jogsértésből. Az Egyesült Királyságban az árak valós értéken ugyanazon a szinten maradtak, Németországban pedig csökkentek, miközben a felperes költségei növekedtek. Ráadásul 1998-ban alacsonyabb volt a részesedése mind a négy érintett piacon, mint 1992-ben, és a forgalma csupán 1997/1998-ban érte el az 1991/1992-es szintet. Ezenfelül az árak az árháború végét követően mindenképpen visszaálltak volna. A felperes úgy véli, hogy ha a Bizottság jogosult a bírság összegét a jogsértésből következő haszon miatt emelni, a bírság összegének csökkentése érdekében azt is figyelembe kell vennie, ha az adott vállalkozás nem húzott semmiféle hasznot a jogsértésből.

421 A Bizottság vitatja a felperes érveit.

422 A Bizottság úgy véli, hogy a BPB válaszában a bírság összege csökkentése érdekében új érvet fogalmaz meg arra hivatkozva, hogy a Bizottság által végzett vizsgálatot követően 1998 végén megszüntette a jogsértést. Ez az új érv az eljárás ezen szakaszában elfogadhatatlan. Ráadásul a fenti érv megalapozatlan is, mivel a Bizottság főszabály szerint nem köteles sem a jogsértés folytatását súlyosító körülményként, sem a jogsértés megszüntetését enyhítő körülményként értékelni.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

423 Először is a felperes által a visszaesés megelőzése érdekében elfogadott intézkedések (a jogsértő magatartásokban részt vett magas rangú tisztségviselők elbocsátása, valamint belső versenyjogi megfelelési programok elfogadása, illetve a személyzethez ezzel

kapcsolatosan intézett figyelemfelhívási kezdeményezések) kapcsán meg kell jegyezni, hogy ugyan fontos, hogy a vállalkozás intézkedéseket hozott annak elkerülése érdekében, hogy alkalmazottai a jövőben ne sértsék meg újra a közösségi versenyjogot, ez a tény nem érinti a már megállapított jogsértés fennállását. Következésképpen pusztán az a tény, hogy a Bizottság határozathozatali gyakorlatában bizonyos esetekben a belső versenyjogi megfelelési programok végrehajtását enyhítő körülményként vette figyelembe, nem jelenti azt, hogy más esetekben is köteles lenne ugyanígy eljárni (az Elsőfokú Bíróság T-224/00. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-2597. o.] 280. pontja).

424 A Bizottság tehát nem köteles enyhítő körülményként elfogadni e tényezőt, amennyiben eleget tesz az egyenlő bánásmód elvének, amelyből az következik, hogy az ugyanazon határozat címzettjeinek minősülő vállalkozások tekintetében e tekintetben nem alkalmaz eltérő mérlegelést (a fenti 423. pontban hivatkozott Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2003. július 9-én hozott ítélet 281. pontja). A megtámadott határozatból egyáltalán nem következik, hogy a Bizottság ezen a ponton azon négy érintett vállalkozás között, akikkel szemben eljárt, eltérő értékelést alkalmazott volna, és azt a felperes egyébként nem is állítja.

425 Másodszor a felperes arra hivatkozik, hogy a bizottsági vizsgálat megindítását követően hozott intézkedései együttműködésének magas szintjét mutatják, és következésképpen a vele szemben kiszabott bírság összegét még nagyobb mértékben kellene csökkenteni. Ezen érvek összemosódnak az arra vonatkozó kérdéssel, hogy a Bizottság az engedékenységi közlemény keretében helyesen vette-e figyelembe a felperes együttműködését. Ennélfogva a felperes közigazgatási eljárás során tanúsított együttműködését az alábbiakban megvizsgáljuk, ám ez a körülmény nem képez az engedékenységi közlemény címén már nyújtott csökkentéstől elkülönülő enyhítő körülményt.

426 Mindazonáltal emlékeztetni kell, hogy az iránymutatás kimondja, hogy a Bizottságnak valamely versenyjogi jogsértés miatt indított eljárás során ez együttműködő vállalkozás tekintetében lehetősége van az engedékenységi közlemény által rögzített kereten kívül csökkenteni a bírság összegét, ugyanis a 3. pont hatodik francia bekezdése „a vállalkozás hatékony együttműködés[ét] az eljárás során, [az engedékenységi] közlemény hatókörén kívül" enyhítő körülményként ismeri el.

427 Amennyiben a jelen kifogást úgy kell értelmezni, hogy az annak megállapítására irányul, hogy a Bizottságnak e rendelkezés alapján utólagos bírságcsökkentést kellett volna biztosítania a felperes javára, meg kell állapítani, hogy a szóban forgó jogsértések pontosan az engedékenységi közlemény hatálya alá esnek, amelynek A. szakasza (1) bekezdésének első albekezdése az árak, illetve az eladási és termelési kvóták meghatározására, a piacok felosztására, illetve az import vagy az export megtiltására irányuló titkos kartellekre utal. Következésképp a felperes nem kifogásolhatja jogosan, hogy a Bizottság nem vette figyelembe enyhítő körülményként együttműködésének mértékét az engedékenységi közlemény jogi keretein kívül (az Elsőfokú Bíróság T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-497. o.] 586. pontja).

428 Mindent egybevetve, ilyen kifogást még akkor sem lehetne a Bizottsághoz intézni, ha el kellene fogadni, hogy a horizontális, az árak meghatározására és az értékesítés felosztására irányuló kartellekre vonatkozó vizsgálat során való együttműködés a bírságkiszabási iránymutatás 3. pontjának hatodik francia bekezdése alapján ellentételezhető. Ebben az esetben ugyanis az e rendelkezés alapján történő csökkentés szükségképpen azt sejteti, hogy a szóban forgó együttműködés nem alkalmas az engedékenységi közlemény keretében történő ellentételezésre, és hogy az hatékony volt, azaz megkönnyítette a Bizottságnak a közösségi versenyszabályokkal kapcsolatos jogsértések megállapításában és megtorlásában álló feladata végrehajtását (a fenti 427. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 587. és 588. pontja).

429 Harmadszor a felperes úgy véli, hogy nem vonható felelősségre azért, hogy [D] úr, a felperes elnök-vezérigazgatója megszegte az igazgatótanács utasításait, és az utóbbi, valamint az alkalmazottak tudta nélkül folytatta az információcserét.

430 Ez az érv irreleváns. Egy vállalkozást – azaz egy személyi, anyagi és nem anyagi elemekből álló gazdasági egységet (a fenti 360. pontban hivatkozott Mannesmann kontra Főhatóság ítélet 705. és 706. pontja) – az alapszabályában meghatározott szervek irányítanak, és minden vele szemben bírságot kiszabó határozatot a vállalkozás alapszabály szerinti vezetésének lehet címezni (igazgatótanács, ügyvezetés, elnök, ügyvezető igazgató stb.). E szabály könnyen kijátszható lenne, ha valamely vállalkozás jogsértő magatartása esetén a Bizottságnak mindig ellenőriznie és bizonyítania kellene, hogy ki követte el a különböző cselekményeket, amely megakadályozná, hogy a Bizottság a kartellből hasznot húzó vállalkozást szankcionálni tudja.

431 A BPB azt állítja, hogy korábbi elnök-vezérigazgatója elárulta azzal, hogy nem volt hajlandó igazgatótanácsának kifejezett utasításait követni, ám e probléma megoldását a [D] úr és a BPB, nem pedig a versenyjog Bizottság általi alkalmazásában kell keresni. Még ha [D] úr valóban meg is szegte a BPB igazgatótanács utasításait, és az utóbbi tudta nélkül folytatta az információcserét, a Bizottság jogosan szabott ki a vállalkozással szemben bírságot, miközben a BPB-nek és/vagy tulajdonosainak jogában állt, hogy [D] úrral szemben bármilyen szükséges intézkedést meghozzanak.

432 Negyedszer a felperes fenntartja, hogy 1998 áprilisában kilépett az információcsere-rendszerből. Vagyis ha [D] úr nem szegte volna meg szándékosan a felperes igazgatótanácsának utasításait, a felperes 1998 márciusától kezdve teljes mértékben betartotta volna a versenyjogi szabályokat.

433 Ez az érv részben az előző érvhez kapcsolódik, és ugyancsak irreleváns. Ugyanis mivel a felperes tartozik felelősséggel [D] úr cselekményeiért, ezért a jogsértés 1998 novemberéig tartott.

434 Ráadásul a Bizottság helyesen állapította meg, hogy még ha az információcsere-rendszerből való kilépés arról is tanúskodik, hogy a felperes el kívánta kerülni azokat a magatartásokat, amelynek a jellege valóban gyanúra adott okot, ezeket – amint arról az információcsere folytatása, illetve a versenytársak közötti hágai megbeszélés is tanúskodik – nem kísérték a jogsértő megállapodások megszüntetését célzó egyéb intézkedések.

435 A felperes arra vonatkozó érvével kapcsolatosan, miszerint a Bizottság által végzett vizsgálatot követően megszüntette a jogsértést – amely érvet a Bizottság elfogadhatatlannak tart –, meg kell állapítani, hogy a felperes a keresetében már hivatkozott „a jogsértés haladéktalan befejezés[ére] mint enyhítő körülmény[re]". Ez az érve tehát az eljárási szabályzat 48. cikkének 2. §-a értelmében nem képez új jogalapot, hanem az a keresetlevélben korábban közvetlenül vagy közvetve már előadott jogalap kibővítése, és ezért az elfogadható (lásd a Bíróság C-66/02. sz., Olaszország kontra Bizottság ügyben 2005. december 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., I-10901. o.] 86. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

436 Az iránymutatás 3. pontjának harmadik francia bekezdése értelmében a „jogsértés beszüntetése a Bizottság beavatkozásával egy időben (különösen akkor, ha a Bizottság ellenőrzést végez)" enyhítő körülménynek számít. Mindazonáltal a bírság összege nem csökkenthető automatikusan a jogsértésnek a Bizottság beavatkozásával egy időben való beszüntetése miatt, ugyanis ez a Bizottságnak az adott ügy körülményeinek mérlegelési jogkörének keretében történő vizsgálatától függ. E tekintetben az iránymutatás e rendelkezésének a vállalkozás javára való alkalmazása különösen akkor helyénvaló, ha a kérdéses magatartás versenykorlátozó jellege nem nyilvánvaló. Ezzel szemben alkalmazása általában kevésbé helyes, ha a magatartás bizonyított módon egyértelműen versenykorlátozó (az Elsőfokú Bíróság T-44/00. sz., Mannesmann-röhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2223. o.] 281. pontját; továbbá lásd e tekintetben az Elsőfokú

Bíróság T-71/03., T-74/03., T-87/03. és T-91/03. sz., Tokai Carbon és társai egyesített ügyekben 2005. június 15-én hozott ítéletének [az EBHT-ban nem tették közzé] 292. és 294. pontját).

437 Ugyanis, még ha a Bizottság korábban a jogsértés önkéntes megszüntetését enyhítő körülménynek is tekintette, az iránymutatása alkalmazásában figyelembe veheti azon tényt, hogy a nyilvánvalóan különösen súlyos jogsértések még mindig viszonylag gyakoriak, bár jogellenességük már a közösségi versenypolitika kezdetekor megállapítást nyert, és ennélfogva úgy találhatja, hogy eltér ettől a nagylelkű gyakorlattól, és nem jutalmazza az ilyen jogsértések megszüntetését bírságcsökkentéssel.

438 E körülmények között a bírság jogsértés beszüntetése miatti csökkentésének arányos jellege attól függ, hogy a felperes ésszerűen kétségbe vonhatta-e magatartása jogellenes mivoltát.

439 A jelen ügyben emlékeztetni kell, hogy a szóban forgó jogsértés tárgya az oligopol piacon történő információcserére vonatkozó titkos kartell, illetve bizonyos piacok stabilizálása. Ez a fajta kartell különösen súlyos jogsértésnek minősül. Az érintett vállalkozásoknak tehát tisztában kellett lenniük magatartásuk jogellenes voltával. A kartell titkos jellege egyébként megerősíti azt a tényt, hogy az érintett vállalkozásoknak tudomásuk volt magatartásuk jogellenességéről.

440 Ennélfogva a fent kifejtett indokok alapján a Bizottság nem követett el értékelési hibát azzal, hogy a jelen esetben nem vette figyelembe enyhítő körülményként a jogsértésnek a felperes általi, a Bizottság beavatkozásával egy időben történő beszüntetését.

441 Ötödször a felperes azon érve tekintetében, amely szerint a Bizottság nem vette figyelembe, hogy semmiféle előnye nem származott az ügyben szereplő termékek eladásából, emlékeztetni kell arra, hogy bár a kiszabott bírság összegének arányosnak kell lennie a jogsértés tartamával, és a jogsértés súlyának felmérésére alkalmas más tényezőkkel, amelyek között az a haszon is szerepel, amelyet az érintett vállalkozás a magatartásából szerezhetett, az, hogy a vállalkozás semmilyen hasznot nem szerzett a jogsértésből, az ítélkezési gyakorlat szerint nem akadálya a bírság kiszabásának, mert ellenkező esetben a bírság elvesztené elrettentő erejét (az Elsőfokú Bíróság T-52/02. sz., SNCZ kontra Bizottság ügyben 2005. november 29-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-5005. o.] 89. pontja).

442 Végül meg kell jegyezni, hogy noha a Bizottság az iránymutatás (a 2. pont ötödik francia bekezdése) szerint a súlyosító körülmények alapján növelheti a szankciót annak érdekében, hogy meghaladja a jogsértés útján szerzett haszon összegét, ebből a lehetőségből nem következik, hogy a Bizottságnak a bírság összegének megállapításához a jövőben minden körülmények között ki kell mutatnia a megállapított jogsértéshez kötődő pénzügyi előnyt. Más szóval az ilyen előny hiánya nem tekinthető enyhítő körülménynek (a fenti 441. pontban hivatkozott SNCZ kontra Bizottság ítélet 91. pontja).

443 Következésképpen a felperesnek a bírság enyhítő körülmények címén történő csökkentésére irányuló érveit el kell utasítani.

Az együttműködésről

A felek érvei

444 A felperes fenntartja, hogy a Bizottság megsértette a bizalomvédelem, valamint a méltányosság elvét azzal, hogy úgy határozott, hogy a felperes által tett intézkedések az engedékenységi közlemény D. szakasza rendelkezéseinek értelmében csupán

a bírság összegének 30%-os csökkentésére jogosítanak fel. A felperes úgy véli, hogy az engedékenységi közlemény D. szakasza rendelkezéseinek értelmében a bírság összegének 50–75%-os csökkentésében kellett volna részesülnie.

445 A felperes úgy véli, hogy olyan meghatározó információkat nyújtott, amelyekre a megtámadott határozat jelentős részben támaszkodik. A felperes példaképpen megemlíti, hogy a Bizottságnak a felperesnek a második információkérésre adott válaszában megfogalmazott nyilatkozata nélkül semmiféle információja nem lett volna a londoni találkozóról, amely a jogsértés kezdetének ténybeli alapját képezi. Ezzel kapcsolatosan kiemeli, hogy a Bizottság kérdése csupán a négy érintett vállalkozás elnök-vezérigazgatóinak irányításával történt információcserékre vonatkozott. Így megtehette volna, hogy válasza szigorúan e kérdésre szorítkozik. Időközben viszont [A] úr, a felperes korábbi elnök-vezérigazgatója arról értesítette a Bizottságot, hogy 1992-ben az érintett vállalkozások találkozót szerveztek. A felperes úgy döntött, hogy felfedi e találkozás megtörténtét, valamint a találkozón történteket. Jelentőségteljes nyilatkozatról van tehát szó. Az egyesült királysági információcserék, valamint az egyesült királysági egy vagy két listaár-emelésről szóló előzetes értesítésekről a Bizottság ugyancsak nem szerzett volna tudomást a felperes együttműködése nélkül. Hangsúlyozza, hogy teljesen önkéntesen elismerte, hogy Versailles-ban megbeszéléseket folytattak a német piac felosztásának kísérletéről, továbbá a kifogásközlésre adott válaszában azt is elismerte, hogy 1997 végén Brüsszelben, valamint Hágában egy vacsora során további megbeszéléseket is folytattak, még ha hozzá is teszi, hogy ezeken a találkozókon nem jött létre semmiféle megállapodás. A felperes megjegyzi, hogy elismerte az információcsere-rendszerben történt részvételét is. Ráadásul, még ha a Bizottság a felperes székhelyén történt vizsgálat során össze is gyűjtött az információcserékre vonatkozó bizonyos információkat, a felperes által közölt információk lehetővé tették, hogy a Bizottság jobban megértse ezen információcserék miként jét.

446 Ugyan a Knauf megerősítette a londoni találkozó megtörténtét, és a Bizottság bizonyos mértékben a Knauf által erre a találkozóra vonatkozóan nyújtott bizonyítékokra is támaszkodhatott, az utóbbi vállalkozás csak azért viselkedett így, mert a találkozó a kifogásközlésben említésre került. A Knauf semmilyen információt sem erősíthetett volna meg, ha a felperes a kifogásközlésről történt értesítést megelőzően nem tárta volna fel a találkozó megtörténtét. A felperes továbbá úgy véli, hogy a Bizottság a kezdeti

vizsgálatokat követően nem tudott közigazgatási eljárást indítani, mivel ehelyett inkább az előzetes vizsgálati szakaszt folytatta tovább azzal, hogy információkérést intézett az érintett vállalkozásokhoz. A felpereshez intézett egyik információkérés teljes mértékben az utóbbi által önként nyújtott információkon alapult. Következésképpen a Bizottság csupán a felperestől kapott információkat követően tudta elfogadni a kifogásközlést.

447 A felperes azzal érvel, hogy ha [D] úr nem szegte volna meg az utasításait, már a Bizottság vizsgálata előtt nyolc hónappal megszüntette volna részvételét a jogellenes tevékenységben.

448 Megjegyzi továbbá, hogy nem kényszerített rá egyetlen más vállalkozást sem arra, hogy részt vegyen a kartellben, a kartellnek nem volt kezdeményezője, és nem volt meghatározó szerepe a szóban forgó jogellenes magatartások tekintetében.

449 Végül a felperes fenntartja, hogy még ha a Bizottság jogosan is csökkentette a vele szemben kiszabott bírság összegét csupán az engedékenységi közlemény D. szakaszának értelmében, megszegte az egyenlő bánásmód elvét azzal, hogy a Gyprockal szemben kiszabott összeget 40%-kal, vele szemben pedig csak 30%-kal csökkentette. A felperes úgy véli, hogy az általa nyújtott információ meghatározóbb szerepet kapott a Bizottság érvelése tekintetében, mivel a Gyproc által nyújtott adatok kizárólag az 1996–1998 közötti időszakra, illetve csupán a német piacra vonatkoztak. A Bizottság azon érvével kapcsolatosan, miszerint a Gyproc jogsértésben való részvétele kevésbé volt súlyos, mint a felperesé, az utóbbi úgy véli, hogy a valamely vállalkozással szemben kiszabott bírság összegét a Bizottságnak az információ minősége alapján, és nem az adott vállalkozás jogsértésben való részvételének súlya alapján kellene csökkentenie.

450 A felperes hozzáfűzi, hogy a Bizottság nem kezelheti a Gyprocot eltérően azt állítva, hogy az utóbbi nem vitatta a tényeket, illetve jogsértésként minősítésüket. A felperes hangsúlyozza, hogy az ő kifogásai lényegében csak a Bizottságnak a tényekből levont következtetéseire, és nem magukra a tényekre vonatkoztak.

451 A Bizottság úgy ítéli meg, hogy az engedékenységi közlemény alapján tett megállapításai csak abban az esetben semmisíthetők meg, ha azok tekintetében ténybeli tévedést vagy nyilvánvaló mérlegelési hibát vétett.

452 A Bizottság arra hivatkozik, hogy a kereset 151–154. oldalán bemutatott táblázat 5., 6. és 9. pontja kivételével a felperes az általa hivatkozott információkat vagy az információkérésekre válaszul, vagy a vizsgálat során feltett szóbeli kérdésekre válaszolva adta. A Bizottság úgy gondolja, hogy jogosult ezeket a fajta információkat figyelmen kívül hagyni, amikor valamely vállalkozás együttműködését értékeli. Kijelenti, hogy figyelembe vette azt a tényt, hogy a válaszok nagyon részletesek voltak, és néha meg is haladták azt, amely szükséges volt a kielégítően teljes válasz adásához.

453 A fent hivatkozott táblázat 6. pontjában önként nyújtott információkkal kapcsolatosan a Bizottság fenntartja, hogy a megtámadott határozat (201) és (205) preambulumbekezdésében említett információról már tudomása volt. Azt állítja, hogy már a BPB nyilatkozata előtt is elegendő tudomása volt a táblázat 9. (és 10.) pontjában közölt információkról. A hivatkozott táblázat 5. pontjával kapcsolatosan a Bizottság kifejti, hogy ugyan ez az információ hasznos volt, és azt figyelembe is vette a bírság összegének az engedékenységi közlemény címén nyújtott csökkentése meghatározásánál, hozzáfűzi, hogy volt két, [D] úrnak címzett jelentés, amelyre a kifogásközlés 77. pontjában utalt. Ezek a jelentések a többi gyártó forgalmáról részletes adatokat tartalmaztak, és e tekintetben más vizsgálat alapjául is szolgálhattak volna, még ha a hivatkozott

információk önmagukban nem is voltak elegendők. Következésképpen a BPB által nyújtott információk nagy része nem volt meghatározó.

454 A Bizottság nem tagadja, hogy a londoni találkozó a jogsértés fontos elemét képezte, ám kijelenti, hogy a versenyellenes magatartások összességére alapozva – ideértve az információcseréket is, amelyekről közvetlen és időszerű bizonyítékokkal rendelkezett – az e találkozóról nyújtott információk nélkül is meg tudta volna állapítani az egységes, összetett és folyamatos jogsértés fennállását. Ráadásul a felperes a londoni találkozóra vonatkozó információkat a hivatkozott információcserék eredetére vonatkozó második információkérésben megfogalmazott pontos kérdésre válaszul nyújtotta, ezért azok feltárása nem volt teljesen önkéntes. Ráadásul a Bizottság második információkérése nem teljesen a BPB által önkéntesen nyújtott információkon alapult. Az információkérés második része ugyanis azokra az információkra vonatkozott, amelyet [D] úr a négy európai gyártó eladásait részletező két táblázatcsoportnak a Bizottság vizsgálatának első napján, vagyis 1998. november 25-én a BPB helyiségeiben történt megtalálását követően szóban nyújtott.

455 Következésképpen a Bizottság arra hivatkozik, hogy a BPB által nyújtott információk egyike sem volt a kartell létezését bizonyító meghatározó információ.

456 A Bizottság hangsúlyozza, hogy a Gyproc jogsértésben való részvétele a BPB részvételénél kevésbé volt súlyos. Ezzel szemben a Gyproc valóban jelentős információkat nyújtott azon kartellt képező elemek tekintetében, amelyekben aktívan részt vett. A német piacra vonatkozó megfontolások például jelentős részben a Gyproc által nyújtott információkon alapultak. A Bizottság úgy véli, hogy az utóbbi vállalkozás által nyújtott információk ugyanolyan fontosak voltak a jogsértés fennállásának megállapítása tekintetében, mint amelyeket a BPB nyújtott. Ezen túlmenően a Gyproc

1999. szeptember 1-jei nyilatkozata nem információkérésre adott válasz volt. A Gyproc ráadásul soha nem tagadta, hogy e tevékenységek az EK 81. cikk (1) bekezdésébe ütköző jogsértésnek minősülnek.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

457 A Bizottság az engedékenységi közleményben meghatározta, hogy a kartellre vonatkozó vizsgálata során a vele együttműködő vállalkozások milyen feltételek között mentesíthetők a bírság megfizetése alól, vagy részesülhetnek az egyébként rájuk kiszabandó bírság összegének csökkentésében (lásd az engedékenységi közlemény A. szakaszának (3) bekezdését).

458 Amint azt az engedékenységi közlemény E. szakaszának (3) bekezdése megemlíti, ez olyan jogos elvárásokat teremtett, amelyekre azok a vállalkozások hivatkoznak, amelyek valamely kartell létezéséről kívánják tájékoztatni a Bizottságot. Tekintetbe véve a jogos bizalmat, amely e közlemény alapján a Bizottsággal együttműködni kívánó vállalkozásokban kialakulhatott, a Bizottság tehát köteles a közleménynek eleget tenni, amikor a felperesre kirótt bírság összegének meghatározása során értékeli annak együttműködését (az Elsőfokú Bíróság T-26/02. sz., Daiichi Pharmaceutical kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-713. o.] 147. pontja).

459 Az engedékenységi közlemény B. szakasza kimondja, hogy az a vállalkozás, amely:

„a) feljelenti a Bizottságnak a titkos kartellt azelőtt, hogy ez utóbbi határozat alapján megkezdené a kartellben részt vevő vállalkozások vizsgálatát, és anélkül, hogy elegendő információval rendelkezne ahhoz, hogy bizonyítsa a feljelentett kartell létezését;

b) elsőként szolgáltat meghatározó elemeket a kartell létezésének bizonyításához;

c) véget vet a jogellenes tevékenységben való részvételének legkésőbb addigra, amikor feljelenti a kartellt;

d) átadja a Bizottságnak az összes fontos információt, valamint az összes okiratot és bizonyítékot, amellyel a kartell kapcsán rendelkezik, valamint állandó és teljes együttműködést folytat a vizsgálat egész ideje alatt;

e) nem kényszerít egy másik vállalkozást arra, hogy részt vegyen a kartellben, és nem volt kezdeményező vagy meghatározó szerepe a jogellenes tevékenységben,

annak a bírságnak a minimum 75%-os mérséklése vagy a bírság alóli teljes mentesség kedvezményében részesül, amelyet az együttműködés hiánya miatt szabtak volna ki rá”.

460 Ezenfelül e közlemény C. szakasza értelmében „az a vállalkozás, amely teljesíti a [fenti B. szakasz] b)–e) pontjában ismertetett feltételeket, és amely azt követően jelenti fel a titkos kartellt, hogy a Bizottság határozat alapján megkezdte a kartellben részt vevő vállalkozások vizsgálatát anélkül, hogy ez az ellenőrzés elegendő alapot nyújtott volna ahhoz, hogy igazolja a határozat meghozatalához vezető [közigazgatási] eljárás indítását, a bírság 50–75% közötti mérséklésének kedvezményében részesül”.

461 A felperes elsődlegesen úgy véli, hogy a Bizottság jogtalanul utasította el, hogy a felperes az engedékenységi közlemény C. szakasza értelmében 50–75%-os bírságcsökkentésben részesüljön. Azt kell tehát megvizsgálni, hogy a Bizottság nem sértette-e meg e rendelkezés alkalmazásának a feltételeit.

462 A jelen ügyben azt kell eldönteni, hogy a C. szakasz volt-e alkalmazandó a felperessel szemben kiszabott bírság összegének meghatározásakor, valamint azt, hogy a Bizottság által folytatott vizsgálat megfelelő alapot adott-e a közigazgatási eljárásnak a megtámadott határozat meghozatala céljából történő megindításának az indokolására.

463 A Bizottság a megtámadott határozat (593) és (594) preambulumbekezdésében kijelenti, hogy a vizsgálatot követően megfelelő információval rendelkezett a felfedezett kartellel kapcsolatosan, és mivel a BPB nem felelt meg az engedékenységi közlemény B. szakasza b) pontjában előírt feltételeknek, nem volt jogosult arra, hogy a hivatkozott közlemény C. szakasza értelmében jelentős csökkentésben részesüljön.

464 Ezzel kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy a felperes nem állítja, hogy a kartell összes megnyilvánulására vonatkozóan meghatározó elemeket szolgáltatott volna, vagy hogy a Bizottság ne tudta volna a kartell létezését a felperes által átadott elemek nélkül bizonyítani. Lényegében arra hivatkozik, hogy a Bizottság nem tudta volna bizonyítani az egységes, összetett kartell fennállását úgy, ahogy azt végül tette.

465 Következésképpen azt kell ellenőrizni, hogy a Bizottság a vizsgálatot követően megfelelő információkkal rendelkezett-e végül a szankcionált kartell létezésének bizonyításához.

466 A BPB londoni találkozóval kapcsolatosan csupán az (1999. szeptember 21-i) második információkérésben feltett külön kérdésre adott válaszában közölt információkat, amely így szólt: „Tüntesse fel, ki javasolta vagy kezdeményezte az elnök-vezérigazgatók közötti adatcserét”.

467 Tehát mivel a Bizottságnak már tudomása volt a négy érintett piacon megvalósított eladások mennyiségére vonatkozó információcserék létezéséről, az 1998 novemberében végzett vizsgálatok alapján megfelelő alappal rendelkezett a közigazgatási eljárásnak határozat hozatala céljából történő megindításának az indokolására.

468 Ezzel kapcsolatosan fel kell idézni, hogy a Bíróság a C-301/04. P. sz., Bizottság kontra SGL Carbon ügyben 2006. június 29-én hozott ítéletének 34., 39., 41. és 44. pontjában (EBHT 2006., I-5915. o.) megállapította, hogy 17. rendelet 11. cikkének (1) bekezdése alapján adott válaszok nem minősülnek együttműködésnek, hanem csupán egy kötelezettség végrehajtásának. Emlékeztetett arra továbbá, hogy a ráruházott feladatok teljesítése során a Bizottság a tagállamok kormányaitól és hatáskörrel rendelkező hatóságoktól, valamint a vállalkozásoktól és a vállalkozások társulásaitól minden szükséges információt beszerezhet. A Bizottság tehát jogosult a vállalkozást arra kötelezni, hogy minden számára ismeretes tényre vonatkozó információt közöljön vele, és szükség esetén adja át az azokra vonatkozó birtokában lévő dokumentumokat, még abban az esetben is, ha ezek később felhasználhatók az érintett vállalkozás vagy más vállalkozás ellen a versenyellenes magatartás fennállásának bizonyítására.

469 A felperes a négy érintett piacon megvalósított eladások mennyiségére vonatkozó információcserék tekintetében – amint az egyébiránt a kereset 334. pontjából is kitűnik – a felperes nem vitatja, hogy a Bizottság az 1998 novemberében végzett vizsgálat során közvetlen bizonyítékokat talált azokra.

470 Az egyesült királysági piacon megvalósított eladások mennyiségére, valamint fennálló piaci részesedésekre vonatkozó információcserék tekintetében a Bizottság kijelenti, hogy a kifogásközlés 77. pontjában említett két [D] úrnak címzett jelentés a többi gyártó forgalmáról részletes adatokat tartalmazott, és e tekintetben más vizsgálat alapjául is szolgálhattak volna, még ha a hivatkozott információk önmagukban nem is voltak elegendők.

471 E tekintetben meg kell jegyezni, hogy a kifogásközlés 77. pontjában hivatkozott dokumentumok a BG vezérigazgatójának – [N] úr elődjének – [M] úrnak az egyesült királysági piac alakulásáról szóló [D] úrnak címzett jelentései. Ezek a belső iratok tehát nem bizonyítják, hogy a kérdéses információkat a BPB-n kívüli személyekkel is közölték volna. A BPB 1996. március 17-i feljegyzésében, valamint részletesebben az 1999. május 28-i nyilatkozatában elismerte, hogy a versenytársak közötti egyesült királysági piacon megvalósított eladások mennyiségére vonatkozó információcserék az 1992 és 1998 eleje közötti időszakban folytatódtak.

472 Az egyesült királysági áremelésekre vonatkozó információcserékkel kapcsolatosan a Bizottság arra hivatkozik, hogy a megtámadott határozat (201) és (205) preambulumbekezdésében kifejtett információkkal már előzőleg is rendelkezett. Amint e preambulumbekezdésekből kitűnik, azon túlmenően, hogy a BPB a Bizottság vizsgálata során talált két belső jelentése csupán azt bizonyítja, hogy az áremelések megbeszélések tárgyát képezték, a jogsértés ezen elemének Bizottság általi bizonyítása az áremelések párhuzamosságán nyugszik. E körülmények között az a tény, hogy a BPB 1996. március 17-i feljegyzésében, valamint részletesebben az 1999. május 28-i nyilatkozatában elismerte – amint az a megtámadott határozat (207) preambulumbekezdéséből kitűnik –, hogy voltak „elszigetelt esetek”, amikor [N] úr telefonált a Lafarge és a Knauf egyesült királysági képviselőinek, hogy tájékoztassa őket a BG áremeléssel kapcsolatos szándékairól, valamint a tervezett árrés nagyságáról, jelentősen megerősítette a Bizottság ezzel kapcsolatos érvelését.

473 A felperes csak a kifogásközlésre adott válaszában ismerte el a versailles-i és a hágai találkozón való részvételét. A felperes csupán a Bizottság által az első információkérésben kifejtett, kifejezett kérdésre válaszolva ismerte el a brüsszeli találkozón való részvételét.

474 Végül megtámadott határozat (271) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság a vizsgálat során tudomást szerzett az információcsere-rendszer létezéséről.

475 Ebből következően az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy a BPB által nyújtott információk – mivel azok a Bíróság fenti 468. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatának fényében önkéntesnek tekinthetők – nem képeznek meghatározó elemeket a kartell létezésének bizonyítása tekintetében, és hogy a Bizottság a vizsgálatait követően megfelelő információkkal rendelkezett a kartell fennállásának bizonyításához.

476 Az engedékenységi közlemény B. szakasza b) és c) pontjában foglalt – és a C. szakasz által átvett – feltételek együttes jellegére tekintettel, és mivel ezek közül legalább az egyik feltétel, vagyis a hivatkozott közlemény B. szakaszának b) pontja a közlemény C. szakasza tekintetében nem valósul meg, szükségtelen annak vizsgálata, hogy a BPB megfelelt-e a fenti rendelkezésben meghatározott egyéb feltételeknek.

477 Következésképpen a Bizottság nem követett el jogban való tévedést azzal, hogy a felperessel szemben kiszabott bírság összegét nem az engedékenységi közlemény C. szakaszának alkalmazásával csökkentette.

478 Mindemellett az Elsőfokú Bíróságnak korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva még meg kell vizsgálnia, hogy a Bizottság által a BPB együttműködése miatt az engedékenységi közlemény D. szakasza alkalmazásával nyújtott csökkentés megfelelő volt-e.

479 E tekintetben meg kell jegyezni – amint az a megtámadott határozat (592) és (596) preambulumbekezdéséből kitűnik –, hogy a BPB volt a kartell első olyan résztvevője, aki a Bizottság információkérését követően, ám az abban foglaltakon túlmenően közölt a Bizottság vizsgálata során feltárt tényezőket kiegészítő, és a kartell létezését megerősítő elemeket. A Bizottság elismeri, hogy ezek az elemek részletes információkat tartalmaznak a kérdéses találkozókról, különösen a londoni találkozóról, továbbá a négy fő európai piacon és különösen az egyesült királysági piacon folytatott információcseréről.

480 Ezen túlmenően – amint az a második jogalap vizsgálatából kitűnik –, valóban igaz, hogy a Bizottság a londoni találkozóról való tudomása nélkül is bizonyítani tudta a kartell létezését, ám annak a felfogása másmilyen lett volna. Az Elsőfokú Bíróság úgy vélte, hogy a BPB által – különösen a londoni találkozóval kapcsolatosan – nyújtott információk jelentős mértékben megerősítették a Bizottságnak az átfogó terv fennállására vonatkozó érvelését, és ennélfogva lehetővé tették számára, hogy a bírságok összegét a jogsértés súlyának címén jelentős mértékben emelje. Ugyanez az érvelés érvényes a BPB által az egyesült királysági piacon megvalósított eladások mennyiségére és áremelésekre vonatkozóan nyújtott részletes információkkal kapcsolatosan. Ezt a következtetést támasztja alá a BPB által nyújtott elemekre történő számos, a megtámadott határozatban található hivatkozás.

481 Végül a kifogásközlésre adott válasz 2.2.2. pontjából az tűnik ki, hogy a BPB ezen túlmenően elismerte a kifogásközlésben leírt tények nagy részét. Ráadásul – amint az a kifogásközlésre adott válaszának 1.1.4., 2.2.2. és 6.2.27. pontjából, a második jogalap vizsgálatából és az Elsőfokú Bíróság írásbeli kérdésére adott válaszából is kitűnik – a BPB nem vitatja, hogy bizonyos elemek közösségi versenyjogi jogsértésnek minősülnek. A BPB tehát elismerte, hogy a londoni találkozó, a négy érintett piacon

és különösen az egyesült királysági piacon megvalósított eladások mennyiségére vonatkozó információcserék, valamint az egyesült királysági piacon bekövetkező áremelésekről történő egyszeri, vagy kétszeri információcsere az EK 81. cikkbe ütköző jogsértéseknek minősülnek.

482 Az Elsőfokú Bíróság korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva úgy ítéli meg, hogy helyénvaló a felperessel szemben az engedékenységi közlemény alkalmazását megelőzően kiszámított bírság további 10%-kal történő csökkentése, amely hozzáadódik a Bizottság által előzőleg nyújtott 30%-os csökkentéshez.

483 E körülmények között nem kell megvizsgálni a felperes azon érveit, miszerint a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét azzal, hogy a Gyprocra kiszabott bírság összegét az együttműködés címén 40%-kal csökkentette.

5. *Az arra irányuló meghagyás iránti kérelem, hogy a Bizottság fizesse vissza a bírság összegét, vagy másodlagosan azt a kamattal növelt összeget, amellyel a bírság összegét csökkentették*

A felek érvei

484 A felperes azzal érvel, hogy már megfizette a bírságot. Mindazonáltal sajnálatát fejezi ki a tekintetben, hogy a megtámadott határozatban nincs feltüntetve az abban az esetben alkalmazandó kamat mértéke, amely akkor fizetendő, amennyiben a Bizottságnak

a bírság összegét egészben vagy részben vissza kell fizetnie. Úgy véli, hogy e kamat mértékének legalább meg kell egyeznie azzal a kamatszinttel – vagyis 4,79%-kal –, amelyet vele szemben alkalmaztak volna, ha bankgaranciát nyújtott volna. Mindazonáltal az Elsőfokú Bíróság bölcsességére bízza magát, és azt kéri, hogy döntsön erről a kérdésről, amennyiben a bírságot eltörli, vagy annak összegét csökkenti. Ezen túlmenően azt kéri, hogy a jelen ítélet kihirdetésétől kezdődően a Bizottság által fizetendő összeg teljes visszafizetéséig kötelezze a Bizottságot késedelmi kamat fizetésére.

485 A Bizottság úgy véli, hogy ezen érvek elhamarkodottak. Ráadásul a kérelem harmadik részében megfogalmazott kérés nem elfogadható, mivel az Elsőfokú Bíróság nem rendelkezik hatáskörrel ennek az intézkedésnek az elrendelésére.

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja

486 A Bíróság számos alkalommal megállapította, hogy az *ex tunc* hatályú megsemmisítő ítéletet követően, amely a megsemmisített aktusnak a jogrendszerből visszaható hatállyal való törlésével jár, az alperes intézmény az EK 233. cikke értelmében köteles megtenni a megállapított jogsértés hatásainak megsemmisítéséhez szükséges intézkedéseket, ami a már végrehajtott aktus esetén abban állhat, hogy a felperes számára helyre kell állítani az aktust megelőző állapotot (az Elsőfokú Bíróság T-48/00. sz., Corus UK kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2325. o.] 222. pontja).

487 A vállalkozásra a Szerződésben foglalt versenyszabályok megsértése miatt kiszabott bírságot megsemmisítő vagy csökkentő ítélet esetén az EK 233. cikkben említett intézkedések között a Bizottság elsőként köteles visszatéríteni a kérdéses vállalkozás által megfizetett bírság egészét vagy egy részét annyiban, amennyiben ez jogtalan fizetésnek minősül a megsemmisítő határozat értelmében. E kötelezettség nemcsak

a jogtalanul fizetett bírság tőkeösszegére, hanem annak késedelmi kamataira is vonatkozik (a fenti 486. pontban hivatkozott Corus UK kontra Bizottság ítélet 223. pontja).

488 Ebből következően amennyiben a Bizottság nem fizeti meg az ezt elrendelő ítélet meghozatalát követően a bírság visszafizetendő tőkeösszege után járó késedelmi kamatot, ez azt jelenti, hogy elmulasztja az adott ítélet végrehajtásának részét képező intézkedést megtenni, és ennélfogva megszegi az EK 233. cikk értelmében reá háruló kötelezettségeket.

489 Ennélfogva az arra irányuló meghagyás iránti kérelem, hogy a Bizottság fizesse vissza a bírság összegét, vagy másodlagosan azt a kamattal növelt összeget, amellyel a bírság összegét csökkentették, elfogadhatatlan.

6. *A pervezető intézkedésekre vonatkozó kérelem*

490 A felperes keresetében megjegyezte, hogy „az Elsőfokú Bíróság esetleg egy független szakértő által készítendő jelentés formájában vizsgálati intézkedést rendelhetne el annak meghatározása érdekében, hogy az ügy gazdasági hátterére vonatozóan melyik fél elemzése megfelelő".

491 Amennyiben ezt a kérelmet pervezető intézkedés iránti kérelemnek kell tekintetni, az Elsőfokú Bíróság úgy ítéli meg, hogy e kérelemnek nem kell helyt adni, ugyanis az ügy vizsgálata kimutatta a kérdéses kartell egyértelműen versenyellenes jellegét.

A költségekről

492 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján az Elsőfokú Bíróság a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Ugyanezen rendelkezés 3. §-ának első bekezdése alkalmazásával, részleges pernyertesség esetén az Elsőfokú Bíróság elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását.

493 A jelen ügyben a Bizottság csupán a tekintetben tekinthető pervesztesnek, hogy a BPB-nek az együttműködéséért nem nyújtott elegendő bírságcsökkentést.

494 Ebben a helyzetben annak meghatározása, hogy a Bizottság viselje a saját költségei egytizedét, illetve a BPB költségeinek egytizedét, valamint hogy a BPB viselje a saját költségeinek kilenctizedét és a Bizottság költségeinek kilenctizedét, az adott ügy körülményeinek helyes mérlegelését eredményezi.

A fenti indokok alapján

AZ ELSŐFOKÚ BÍRÓSÁG (harmadik tanács)

a következőképpen határozott:

1) Az Elsőfokú Bíróság a BPB plc, a Gebrüder Knauf Westdeutsche Gipswerke KG, a Société Lafarge SA és a Gyproc Benelux NV vállalatokkal szemben

az [EK] 81. cikk alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/37.152 „gipszlemezek”-ügy) 2002. november 27-én hozott bizottsági határozat 3. cikkében a BPB plc-vel szemben kiszabott bírság összegét 118,8 millió euróban határozza meg.

2) Az Elsőfokú Bíróság a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

3) Az Elsőfokú Bíróság a Bizottságot saját költségei egytizedének, illetve a BPB költségei egytizedének viselésére kötelezi.

4) Az Elsőfokú Bíróság a BPB-t saját költségei kilenctizedének és a Bizottság költségei kilenctizedének viselésére kötelezi.

Jaeger Tiili Czúcz

Kihirdetve Luxembourgban, a 2008. július 8-i nyilvános ülésen.

E. Coulon M. Jaeger

hivatalvezető elnök

Tartalomjegyzék

Az eljárás alapját képező tényállás . . . . . II - 1354

Az eljárás és a felek kérelmei . . . . . II - 1360

A jogkérdésről . . . . . II - 1363

1. A védelemhez való jog megsértésére vonatkozó első jogalapról . . . . . II - 1363

A felek érvei . . . . . II - 1363

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1364

2. Az EK 81. cikk (1) bekezdésének alkalmazásával kapcsolatos nyilvánvaló hibákra és/vagy hiányos indokolásra alapított második jogalapról . . . . . II - 1372

A bizonyítási követelményről . . . . . II - 1372

A felek érvei . . . . . II - 1372

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1373

A londoni találkozóról . . . . . II - 1374

A felek érvei . . . . . II - 1374

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1378

A Németországban, Franciaországban, a Benelux államokban, valamint Nagy-Britanniában eladott mennyiségekre vonatkozó információcsere . . . . . II - 1384

A felek érvei . . . . . II - 1384

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1386

Az egyesült királysági eladási mennyiségekre vonatkozó információcserékről . . . II - 1391

A felek érvei . . . . . II - 1391

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1392

Az Egyesült Királyságban az 1992 és 1998 közötti időszakban bekövetkezett áremelésekre vonatkozó információcserékről . . . . . II - 1394

A felek érvei . . . . . II - 1394

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1396

A piaci részesedések németországi stabilizálásáról . . . . . II - 1401

A felek érvei . . . . . II - 1401

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1404

A németországi áremelésekre vonatkozó információcserékről . . . . . II - 1410

A felek érvei . . . . . II - 1410

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1415

A kartell földrajzi kiterjedéséről . . . . . II - 1424

3. Az egységes jogsértés fogalmának megsértésére vonatkozó harmadik jogalapról . . II - 1425

A felek érvei . . . . . II - 1425

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1427

4. Az EK 253. cikk és a 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének, valamint az alapelvek bírság összegének kiszámítása során történt megsértéséről . . . . . II - 1431

A jogsértés súlya alapján meghatározott kiinduló összeg aránytalan voltáról . . . II - 1432

A jogsértés súlyáról . . . . . II - 1432

– A felek érvei . . . . . II - 1432

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1434

A jogsértés érintett piacra gyakorolt tényleges hatásáról . . . . . II - 1437

– A felek érvei . . . . . II - 1437

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1441

A bírság kiindulási összegének a jogsértés súlya függvényében történő meghatározásáról . . . . . II - 1448

– A felek érvei . . . . . II - 1448

– Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1451

A jogsértés időtartamáról . . . . . II - 1457

A felek érvei . . . . . II - 1457

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1459

A visszaesésről . . . . . II - 1461

A felek érvei . . . . . II - 1461

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1464

Az enyhítő körülményekről . . . . . II - 1473

A felek érvei . . . . . II - 1473

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1475

Az együttműködésről . . . . . II - 1481

A felek érvei . . . . . II - 1481

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1486

5. Az arra irányuló meghagyás iránti kérelem, hogy a Bizottság fizesse vissza a bírság összegét, vagy másodlagosan azt a kamattal növelt összeget, amellyel a bírság összegét csökkentették . . . . . II - 1493

A felek érvei . . . . . II - 1493

Az Elsőfokú Bíróság álláspontja . . . . . II - 1494

6. A pervezető intézkedésekre vonatkozó kérelem . . . . . II - 1495

A költségekről . . . . . II - 1496